

ဤကား ဝိနည်းအရာ၌ မဟာပဒေသတရား (၄)ပါးနှင့် နှိုင်းညှိ၍ အပ်သည်နှင့်ဆီလျော်ပါက အပ်၏ဟု၊ မအပ်သည်နှင့်ဆီလျော်ပါက မအပ်ဟု သင်္ဂီယနာမဟာထေရ်မြတ်တို့ ဆုံးဖြတ်ထားအပ်သော သုတ္တန်နုလောမ အမည်ရသော တရားပုံစံအချို့ ဖြစ်သည်။

သုတ္တန်မဟာပဒေသတရား လေးပါး

ခပ်သိမ်းဥသံ အလုံးစုံသော တရားဟူသမျှကို အကြွင်းအကျန် မရှိ ကုန်စင်အောင် ဆရာမကူ သယမ္ဘူ ဉာဏ်ဖြင့် မိမိအလိုလို ကိုယ်တော်တိုင်သာလျှင် ထွင်းဖောက်သိမြင်တော်မူသည့် သဗ္ဗညုဘုရားရှင်အဖြစ် ဝန်ခံ တော်မူသော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်သည် ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူမည့်နှစ် တပို့တွဲလပြည့်နေ့၌ ဝေသာလီပြည် စာပါလ စေတီဝယ် သတိသမ္ဗုဒ္ဓ ဉာဏ်ယဉ်တော်မူလျက် အသက်ရှည်ရန် သက်တော်ကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက် ပြုပြင်မှု တည်းဟူသော အာယုသင်္ခါရ၊ အာယုပါလက၊ ဇီဝိတသင်္ခါရ အမည်သုံးမျိုးရရှိသော အရဟတ္တဖိုလ် ဖလသမာပတ် ဝင်စားမှု လုပ်ငန်းရပ်ကို ဤနေ့မှ နောင် ကဆုန်လပြည့်နေ့ တိုင်အောင်သာ ဝင်စားတော့မည်ဟု ဆုံးဖြတ်ချက် ချခြင်းကို ပြုတော်မူ၏။ ယင်းသို့ ဆုံးဖြတ်ချက် ချတော်မူခြင်းသည်ကား အာယုသင်္ခါရကို လွှတ်တော်မူခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ထို့နောင် အစဉ်အတိုင်း ဆက်လက်၍ ခရီးဒေသစာရီ ကြွချီတော်မူလာရာ ဘောဂမြို့သို့ ဆိုက်ရောက် တော်မူ၏။ ထိုဘောဂမြို့ အာနန္ဒစေတီ၌ သီတင်းသုံးတော်မူခိုက် ဘုရားရှင်သည် ရဟန်းတို့ကို သုတ္တန်မဟာ ပဒေသတရား (၄) ပါးတို့ကို ဟောကြားတော်မူလေသည်။ ယင်း (၄)ပါးတို့မှာ ဤသို့တည်း။

ပထမ - မဟာပဒေသတရား

၁။ ရဟန်းတို့ . . . ဤသာသနာတော်၌ တစ်စုံတစ်ယောက်သော ရဟန်းသည် ဤသို့ ပြောဆိုလာငြားအံ့၊ “ငါ့ရှင်တို့ . . . ငါသည် ဤတရားကို မြတ်စွာဘုရားမျက်မှောက်တော်မှ ကြားနာခဲ့ရပါ၏၊ ခံယူခဲ့ရပါ၏၊ ဤကား တရားတော်ပါတည်း၊ ဤကား ဝိနည်းတော်ပါတည်း၊ ဤကား မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်ပါတည်း” - ဟု ပြောဆိုလာငြားအံ့။

ရဟန်းတို့ . . . ထိုရဟန်း၏ စကားကို အလွယ်တကူနှင့် လက်လည်း မခံအပ်သေး၊ ပယ်လည်း မပယ်- အပ်သေး၊ အလွယ်တကူနှင့် လက်လည်း မခံသေးဘဲ ပယ်လည်း မပယ်သေးဘဲ ထိုရဟန်း ပြောဆိုလာသော စကားရပ်၌ အကျုံးဝင်ကုန်သော ပုဒ်ဗျည်းတို့ကို ကောင်းစွာမှတ်သား၍ သုတ်တရားတော်၌ သွင်း၍ ကြည့်ကြ ရမည်၊ ဝိနည်းတရားတော်၌ နှီးနှောကြည့်ကြရမည်။

ယင်းသို့ သုတ်တရားတော်၌ သွင်း၍ ကြည့်လတ်သော် ဝိနည်းတရားတော်၌ နှီးနှော၍ ကြည့်လတ်သော် ထိုရဟန်းပြောဆိုသော စကား၌ အကျုံးဝင်ကုန်သော ပုဒ်ဗျည်းတို့သည် သုတ်တရားတော်၌လည်း မသက်ဝင်ကြ လျှင် ဝိနည်းတရားတော်၌လည်း မနှီးနှောမိကြလျှင် “ဤရဟန်း၏ ပြောဆိုလာသောစကားသည် မြတ်စွာဘုရား၏ စကားတော်စင်စစ် မဟုတ်ချေ၊ ဤရဟန်း၏ မှားယွင်းစွာ သင်ယူထားအပ်သော စကားသာ ဖြစ်ချေသည်”ဟု ဤအရာ၌ ဆုံးဖြတ်ကြရမည်။ ရဟန်းတို့ . . . ဤသို့ ဆုံးဖြတ်ပြီးလျှင် ထိုစကားကို ပယ်စွန့်ကြလေ။

သို့မဟုတ် သုတ်တရားတော်၌ သွင်း၍ ကြည့်လတ်သော်၊ ဝိနည်းတရားတော်၌ နှီးနှော၍ ကြည့်လတ်သော် ထိုရဟန်းပြောဆိုလာသော စကား၌ အကျုံးဝင်ကုန်သော ပုဒ်ဗျည်းတို့သည် သုတ်တရားတော်၌လည်း သက်ဝင် ခဲ့လျှင်၊ ဝိနည်းတရားတော်၌လည်း နှီးနှောမိခဲ့လျှင် “ဤရဟန်း၏ ပြောဆိုလာသောစကားသည် ထိုမြတ်စွာဘုရား ၏ စကားတော်စင်စစ် ဖြစ်ပေသည်၊ ဤရဟန်း၏ ကောင်းစွာ သင်ယူထားအပ်သော စကားလည်း ဖြစ်ပေသည်”

ကောင်းသော ည တစ်ညပိုင်း - သာသနာ့မဏ္ဍိုင်ကြီးများ

ဟု ဤအရာ၌ ဆုံးဖြတ်ကြရမည်။ ရဟန်းတို့ ရှေးဦးစွာသော ဤမဟာပဒေသကို မှတ်သားထားကြကုန်လော။

ဇုတိယ မဟာပဒေသတရား

ရဟန်းတို့ . . . ထိုပြင် ဤသာသနာတော်၌ တစ်စုံတစ်ယောက်သော ရဟန်းသည် ဤသို့ ပြောဆိုလာ-
ငြားအံ့၊

“ဤမည်သော ကျောင်းတိုက်၌ အကြီးအမှူးမထေရ်နှင့်တကွသော သံဃာသည် သီတင်းသုံးနေထိုင်လျက် ရှိ၏။ ငါသည် ထိုသံဃာ၏ မျက်မှောက်မှ ကြားနာခဲ့ရပါ၏။ ခံယူခဲ့ရပါ၏။ ဤကား တရားတော်ပါတည်း၊ ဤကား ဝိနည်းတော်ပါတည်း၊ ဤကား မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်ပါတည်း”ဟု ပြောဆိုလာငြားအံ့။

ရဟန်းတို့ . . . ထိုရဟန်း၏ စကားကို အလွယ်တကူနှင့် လက်လည်း မခံအပ်သေး၊ ပယ်လည်း မပယ်-
အပ်သေး။ အလွယ်တကူနှင့် လက်လည်း မခံသေးဘဲ ပယ်လည်း မပယ်သေးဘဲ ထိုရဟန်း ပြောဆိုလာသော
စကားရပ်၌ အကျိုးဝင်ကုန်သော ပုဒ်ဗျည်းတို့ကို သုတ်တရားတော်၌ သွင်း၍ ကြည့်ကြရမည်၊ ဝိနည်းတရား
တော်၌ နှီးနှောကြည့်ကြရမည်။

ယင်းသို့ သုတ်တရားတော်၌ သွင်း၍ ကြည့်လတ်သော် ဝိနည်းတရားတော်၌ နှီးနှော၍ ကြည့်လတ်သော်
ထိုရဟန်းပြောဆိုလာသော စကားရပ်၌ အကျိုးဝင်ကုန်သော ပုဒ်ဗျည်းတို့သည် သုတ်တရားတော်၌လည်း
မသက်ဝင်ကြလျှင်၊ ဝိနည်းတရားတော်၌လည်း မနှီးနှောမိကြလျှင် “ဤရဟန်း၏ ပြောဆိုလာသောစကားသည်
မြတ်စွာဘုရား၏ စကားတော်စင်စစ် မဟုတ်ချေ၊ ထိုသံဃာ၏ မှားယွင်းစွာ သင်ယူထားအပ်သော စကားသာ
ဖြစ်ချေသည်”ဟု ဤအရာ၌ ဆုံးဖြတ်ကြရမည်။ ရဟန်းတို့ . . . ဤသို့ ဆုံးဖြတ်ပြီးလျှင် ထိုစကားကို ပယ်ကြ
စွန့်ကြလေ။

သို့မဟုတ် သုတ်တရားတော်၌ သွင်း၍ ကြည့်လတ်သော်၊ ဝိနည်းတရားတော်၌ နှီးနှော၍ ကြည့်လတ်သော်
ထိုရဟန်း ပြောဆိုလာသော စကားရပ်၌ အကျိုးဝင်ကုန်သော ပုဒ်ဗျည်းတို့သည် သုတ်တရားတော်၌လည်း
သက်ဝင်ခဲ့လျှင်၊ ဝိနည်းတရားတော်၌လည်း နှီးနှောမိခဲ့လျှင် “ဤရဟန်း၏ ပြောဆိုလာသော စကားသည် မြတ်စွာ
ဘုရား၏ စကားတော်စင်စစ် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသံဃာ၏ ကောင်းစွာ သင်ယူထားအပ်သော စကားလည်း ဖြစ်ပေ
သည်”ဟု ဤအရာ၌ ဆုံးဖြတ်ရမည်။ ရဟန်းတို့ . . . နှစ်ခုမြောက်သော ဤမဟာပဒေသကို မှတ်သားထားကြ
ကုန်လော။

တတိယ မဟာပဒေသတရား

ရဟန်းတို့ . . . ထိုပြင် ဤသာသနာတော်၌ တစ်စုံတစ်ယောက်သော ရဟန်းသည် ဤသို့ ပြောဆိုလာ
ငြားအံ့၊

“ဤမည်သော ကျောင်းတိုက်၌ အာဂမသုတ = သင်သိ၊ အဓိဂမသုတ = ကျင့်သိဟူသော အကြားအမြင်
ဗဟုသုတလည်း များကုန်သော၊ ပါဠိတော်ကိုလည်း နှုတ်ငုံဆောင်ထားကုန်သော၊ သုတ်အဘိဓမ္မာတရားတော်
ကိုလည်း နှုတ်ငုံဆောင်ထားကုန်သော၊ ဝိနည်းတော်ကိုလည်း နှုတ်ငုံဆောင်ထားကုန်သော၊ မာတိကာကိုလည်း
နှုတ်ငုံဆောင်ထားကုန်သော များစွာကုန်သော မထေရ်ရဟန်းတို့သည် သီတင်းသုံးနေထိုင်လျက် ရှိကြပါကုန်၏။
ငါသည် ထိုမထေရ်တို့၏ မျက်မှောက်မှ ကြားနာခဲ့ရ၊ ခံယူခဲ့ရပါ၏။ ဤကား တရားတော်ပါတည်း၊ ဤကား
ဝိနည်းတော်ပါတည်း၊ ဤကား မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်ပါတည်း”ဟု ပြောဆိုလာငြားအံ့။

ရဟန်းတို့ . . . ထိုရဟန်း၏ စကားကို အလွယ်တကူနှင့် လက်လည်း မခံအပ်သေး၊ ပယ်လည်း မပယ်-
အပ်သေး၊ အလွယ်တကူနှင့် လက်လည်း မခံသေးဘဲ ပယ်လည်း မပယ်သေးဘဲ ထိုရဟန်း ပြောဆိုလာသော
စကားရပ်၌ အကျိုးဝင်ကုန်သော ပုဒ်ဗျည်းတို့ကို ကောင်းစွာ မှတ်သား၍ သုတ်တရားတော်၌ သွင်း၍ ကြည့်ကြ
ရမည်။ ဝိနည်းတရားတော်၌ နှီးနှောကြည့်ကြရမည်။

ယင်းသို့ သုတ်တရားတော်၌ သွင်း၍ ကြည့်လတ်သော် ဝိနည်းတရားတော်၌ နှီးနှော၍ ကြည့်လတ်သော်
ထိုရဟန်း ပြောဆိုလာသော စကားရပ်၌ အကျိုးဝင်ကုန်သော ပုဒ်ဗျည်းတို့သည် သုတ်တရားတော်၌လည်း
မသက်ဝင်ကြလျှင် ဝိနည်းတရားတော်၌လည်း မနှီးနှောမိကြလျှင် “ဤရဟန်း၏ ပြောဆိုလာသော စကားသည်
မြတ်စွာဘုရား၏ စကားတော်စင်စစ် မဟုတ်ချေ။ ထိုမထေရ်တို့၏ မှားယွင်းစွာ သင်ယူထားသော စကားသာ
ဖြစ်ချေသည်” ဟု ဤအရာ၌ ဆုံးဖြတ်ကြရမည်။ ရဟန်းတို့ . . . ဤသို့ ဆုံးဖြတ်ပြီးလျှင် ထိုစကားကို ပယ်ကြ
စွန့်ကြလေ။

သို့မဟုတ် သုတ်တရားတော်၌ သွင်း၍ ကြည့်လတ်သော် ဝိနည်းတရားတော်၌ နှီးနှော၍ ကြည့်လတ်သော်
ထိုရဟန်း ပြောဆိုလာသော စကားရပ်၌ အကျိုးဝင်ကုန်သော ပုဒ်ဗျည်းတို့သည် သုတ်တရားတော်၌လည်း
သက်ဝင်ခဲ့လျှင်၊ ဝိနည်းတရားတော်၌လည်း နှီးနှောမိခဲ့လျှင် “ဤစကားတော်သည် မြတ်စွာဘုရား၏ စကားတော်
စင်စစ် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုမထေရ်တို့၏ ကောင်းစွာ သင်ယူထားသော စကားလည်း ဖြစ်ပေသည်” ဟု ဤအရာ၌
ဆုံးဖြတ်ကြရမည်။ ရဟန်းတို့ . . . သုံးခုမြောက်သော ဤမဟာပဒေသကို မှတ်သားထားကြကုန်လော။

စတုတ္ထ မဟာပဒေသတရား

ရဟန်းတို့ . . . ထို့ပြင် ဤသာသနာတော်၌ တစ်စုံတစ်ယောက်သော ရဟန်းသည် ဤသို့ ပြောဆိုလာ
ငြားအံ့၊

“ဤမည်သော ကျောင်းတိုက်၌ အာဂမသုတ = သင်သိ၊ အဓိဂမသုတ = ကျင့်သိဟူသော အကြားအမြင်
ဗဟုသုတလည်း များသော ပါဠိတော်ကိုလည်း နှုတ်ငုံဆောင်ထားသော၊ သုတ် အဘိဓမ္မာ တရားတော်ကိုလည်း
နှုတ်ငုံဆောင်ထားသော၊ ဝိနည်းတရားတော်ကိုလည်း နှုတ်ငုံဆောင်ထားသော၊ မာတိကာကိုလည်း နှုတ်ငုံဆောင်
ထားသော တစ်ဦးသော မထေရ်သည် နေထိုင်လျက် ရှိပါ၏။ ငါသည် ထိုမထေရ်၏ မျက်မှောက်မှ ကြားနာခဲ့ရ
ခံယူခဲ့ရပါ၏။ ဤကား တရားတော်ပါတည်း၊ ဤကား ဝိနည်းတော်ပါတည်း၊ ဤကား မြတ်စွာဘုရား၏အဆုံးအမ
တော်ပါတည်း” ဟု ပြောဆိုလာငြားအံ့။

ရဟန်းတို့ . . . ထိုရဟန်း၏ စကားကို အလွယ်တကူနှင့် လက်လည်း မခံအပ်သေး၊ ပယ်လည်း မပယ်
အပ်သေး။ အလွယ်တကူနှင့် လက်လည်း မခံသေးဘဲ ပယ်လည်း မပယ်သေးဘဲ ထိုရဟန်း ပြောဆိုလာသော
စကားရပ်၌ အကျိုးဝင်ကုန်သော ပုဒ်ဗျည်းတို့ကို ကောင်းစွာ မှတ်သား၍ သုတ်တရားတော်၌ သွင်း၍ ကြည့်ကြ
ရမည်။ ဝိနည်းတရားတော်၌ နှီးနှော၍ ကြည့်ကြရမည်။

ယင်းသို့ သုတ်တရားတော်၌ သွင်း၍ ကြည့်လတ်သော်၊ ဝိနည်းတရားတော်၌ နှီးနှော၍ ကြည့်လတ်သော်
ထိုရဟန်း ပြောဆိုလာသော စကားရပ်၌ အကျိုးဝင်ကုန်သော ပုဒ်ဗျည်းတို့သည် သုတ်တရားတော်၌လည်း မသက်
ဝင်ကြလျှင် ဝိနည်းတရားတော်၌လည်း မနှီးနှောမိကြလျှင် “ဤရဟန်း ပြောဆိုလာသော စကားသည် မြတ်စွာ
ဘုရား၏ စကားတော်စင်စစ် မဟုတ်ချေ။ ထိုမထေရ်၏ မှားယွင်းစွာ သင်ယူထားသောစကားသာ ဖြစ်ချေသည်”
ဟု ဤအရာ၌ ဆုံးဖြတ်ကြရမည်။ ရဟန်းတို့ . . . ဤသို့ ဆုံးဖြတ်ပြီးလျှင် ထိုစကားကို ပယ်ကြ စွန့်ကြလေ။

ကောင်းသော ည တစ်ညပိုင်း - သာသနာ့မဏ္ဍိုင်ကြီးများ

သို့မဟုတ် သုတ်တရားတော်၌ သွင်း၍ကြည့်လတ်သော်၊ ဝိနည်းတရားတော်၌ နှီးနှော၍ကြည့်လတ်သော် ထိုရဟန်း ပြောဆိုလာသော စကားရပ်၌ အကျိုးဝင်ကုန်သော ပုဒ်ဗျည်းတို့သည် သုတ်တရားတော်၌လည်း သက်ဝင်ခဲ့လျှင်၊ ဝိနည်းတရားတော်၌လည်း နှီးနှောမိခဲ့လျှင် “ဤရဟန်း ပြောဆိုလာသော စကားသည် မြတ်စွာဘုရား၏ စကားတော်စင်စစ် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုမထေရ်၏ ကောင်းစွာသင်ယူထားသော စကားလည်း ဖြစ်ပေသည်” ဟု ဤအရာ၌ ဆုံးဖြတ်ကြရမည်။ ရဟန်းတို့ . . . (၄)ခုမြောက် ဖြစ်သော ဤမဟာပဒေသကို မှတ်သားထားကြကုန်လော့။ ရဟန်းတို့ . . . ဤမဟာပဒေသတရား (၄)ပါးတို့ကို မှတ်သားထားကြကုန်လော့ဟု မိန့်တော်မူ၏။

ဤကား (ဒီ-၂-၁၀၂-၁၀၄။) မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ္တန်၌ လာရှိသော သုတ္တန်မဟာပဒေသ အမည်ရတော်မူသော ဥပဒေသကြီး (၄)ပါး ဖြစ်သည်။

အနုလောမကပ္ပိယံ = သုတ္တာနုလောမ

အနုလောမကပ္ပိယံ ပန သုတ္တေန သမေန္တမေဝ ဂဟေတဗ္ဗံ၊ န ဣတရံ။ (ဒီ-ဋ-၂-၁၅၈။)

“ဤကား တရားတော်ပါတည်း၊ ဤကား ဝိနည်းတော်ပါတည်း၊ ဤကား မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်ပါတည်း”ဟု တစ်ဦးတစ်ယောက်သော ရဟန်းက -

၁။ မြတ်စွာဘုရားကို ဖြစ်စေ၊

၂။ သံဃာကို ဖြစ်စေ၊

၃။ မထေရ် အများကို ဖြစ်စေ၊

၄။ မထေရ် တစ်ပါးကို ဖြစ်စေ - ကိုးကား၍ ပြောဆိုလာသဖြင့် ဓမ္မ-ဝိနယ ဟုတ်-မဟုတ် ဆုံးဖြတ်ရန် အခွင့်ကြုံလာလျှင် သုတ္တန်ကျမ်းလာ မဟာပဒေသ (၄)ပါးတို့ဖြင့် နှိုင်းချိန်၍ ဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်ရမည်။ ဤမဟာပဒေသ (၄)ပါးတို့၌ ညီညွတ်သော စကားကိုသာ အမှန်ဟူ၍ မှတ်ယူရာ၏။ မညီညွတ်သော စကား ဖြစ်ခဲ့လျှင် စကားရှင်ရဟန်းက မည်မျှပင် နှုတ်သရမ်း၍ မြည်တမ်းပြောဆိုစေကာမူ အမှန်ဟူ၍ မမှတ်ယူရ။

တစ်ဘက်ပုဂ္ဂိုလ်က တင်ပြပြောဆိုလာသော စကားသည် မဟာပဒေသ (၄)ပါးနှင့် ညှိနှိုင်း၍ ပြောဆိုလာသော သုတ္တာနုလောမ စကားဖြစ်ခဲ့လျှင် ထိုစကားကို သုတ္တခေါ်သော ပိဋကပါဠိတော်နှင့် ညီညွတ်မှသာ လက်ခံမှတ်ယူရာ၏။ မညီညွတ်လျှင် မမှတ်ယူရ။

တစ်ဖန် တစ်ဘက်ပုဂ္ဂိုလ်က ကိုးကား တင်ပြလာသော ပါဠိသည် “သင်္ဂါယနာတင် ပါဠိ ဖြစ်ပါသည်”ဟု ပြောဆိုစေကာမူ ရှေးဖော်ပြပါ တရားဝင် သင်္ဂါယနာကြီး သုံးရပ်၌ တင်ထားအပ်သည့် အတည်ပြုထားအပ်သည့် ပါဠိတော်ဖြစ်ပါမှသာ ပမာဏဂရုအလေးပြု၍ မှတ်ယူရာ၏။ ဤသင်္ဂါယနာသုံးတန်၌ မတင်အပ်သည့် သုတ္တန်မျိုး ဖြစ်က ကဲ့ရဲ့အပ်သည့် သုတ္တသာ ဖြစ်၍ အမှန်ဟု မမှတ်ယူရ။ (ဒီ-ဋ-၂-၁၅၇။)

၃။ အာစရိယဝါဒ

အာစရိယဝါဒေါ နာမ အဋ္ဌကထာ။ (ဒီ-ဋ-၂-၁၅၈။)

ယဒိပိ တတ္ထ တတ္ထ ဘဂဝတာ ပဝတ္ထိတပကိဏ္ဍကဒေသနာဝ အဋ္ဌကထာ၊ သာ ပန ဓမ္မသင်္ဂါဟကေဟိ ပဌမံ တိဏိ ပိဋကနိ သင်္ဂါယိတွာ တဿ အတ္ထဝဏ္ဏနာနုရူပေနေဝ ဝါစနာမဂ္ဂံ အာရောပိတတ္တာ “အာစရိယ-

ဝါဒေါတိ ဝုစ္စတိ၊ အာစရိယာ ဝဒန္တိ သံဝဏ္ဏန္တိ ပါဠိ ဧတေနာတိ။ တေနာဟ - အာစရိယဝါဒေါ နာမ အဋ္ဌကထာ”တိ။ တိသော သင်္ဂီတိယော အာရုဋ္ဌော ဧဝ စ ဗုဒ္ဓဝစနဿ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာဘူတော ကထာမဂ္ဂေါ မဟိန္ဒတ္ထေရေန တမ္ပပဏ္ဍိတိပံ အာဘတော ပစ္ဆာ တမ္ပပဏ္ဍိယေဟိ မဟာထေရေဟိ သီဟဋ္ဌဘာသာယ ဌပိတော နိကာယန္တရလဒ္ဓိသင်္ဂရပရိဟရဏတ္ထံ။ (ဒီ-ဇီ-၂-၁၆၈-၁၆၉။)

အာစရိယဝါဒ ဟူသည် မြတ်စွာဘုရားရှင် သက်တော်ထင်ရှားရှိတော်မူစဉ် အခါက ထိုထို အရပ်ဒေသ၌ ထိုထို ဒေသနာတော် = ပါဠိတော်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်သဘော အနေအားဖြင့် ဘုရားရှင် ကိုယ်တော်တိုင် ဟောကြားထားတော်မူအပ်သော ပကိဏ္ဏက ဒေသနာတော်ကို ဆရာမြတ်တို့ ပါဠိပိဋကကို ဖွင့်ပြ ဟောဆိုကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် အဋ္ဌကထာဟု ခေါ်ဆိုတော်မူကြသည်။ ထို အဋ္ဌကထာကို သင်္ဂီယနာ မထေရ်မြတ်တို့သည် ရှေးဦးစွာ ပိဋကသုံးပုံကို သင်္ဂီယနာတင်ပြီးနောက် ထိုပိဋကတော်၏အနက်အဖွင့်အားလျော်စွာ ချပို့သင်ကြားရိုး = ဝါစနာမဂ္ဂသို့ တင်ထားအပ်လေသည်။ ထိုအဋ္ဌကထာ ပကိဏ္ဏကဒေသနာတော်ကိုပင် သင်္ဂီယနာထေရ်ဆရာ စသော ဆရာအဆက်ဆက်တို့ ပါဠိပိဋကကို ဖွင့်ပြောဆိုကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် အာစရိယဝါဒဟု ခေါ်သည်။ ယင်း အာစရိယဝါဒ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ပကိဏ္ဏကဒေသနာဟု သုံးမည်ရသော စကားအစဉ်ကို အရှင်မဟာမဟိန္ဒ မထေရ်သည် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ဆောင်ယူအပ်ခဲ့လေသည်။ ယင်းသုံးမည်ရသော စကားအစဉ်ကို နောက်တစ်ချိန်၌ သီဟိုဠ်ကျွန်းသား မထေရ်များသည် ဂိုဏ်းတစ်ပါး အယူဝါဒနှင့် ရောယှက်ရှုပ်ထွေးမှု မရှိစေရန် သီဟိုဠ်ဘာသာ ဖြင့် အက္ခရာ တင်ထားကြလေသည်။

အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသမထေရ်မြတ်သည် ယင်းသီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် တည်ရှိနေသော မဟာအဋ္ဌကထာ = မူလပကိဏ္ဏကဒေသနာတော်ကိုပင် အထည်ကိုယ်ဝတ္ထုထား၍ အထပ်ထပ်လာသော အဖွင့်များကို ချိုးလျက် လည်းကောင်း၊ သူ့ပိဋက သူ့နေရာနှင့်သူ ဖွင့်ဆိုရမည့် သံဝဏ္ဏတဗ္ဗပါဠိတော်နှင့် အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌကထာတို့ကို တွဲဖက်သန့်လျက်လည်းကောင်း၊ အချို့အချို့ အရာတို့၌ ထိုခေတ် ထိုအချိန်အခါတွင် သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ထင်ရှားရှိကြကုန်သော ကုရုန္ဒီအဋ္ဌကထာ၊ မဟာပစ္စရိအဋ္ဌကထာစသော ထိုထို အဋ္ဌကထာတို့မှ ထည့်သွင်းသင့်ရာ အချက်များကို ထည့်သွင်းလျက်လည်းကောင်း၊ အချို့အချို့ အရာတို့၌ သင့်လျော်ရာ မဟာပဒုမထေရ် မဟာ သီဝထေရ် စသော ရဟန္တာ မထေရ်မြတ်ကြီးတို့၏ ဖြတ်ထုံးများ ဖြစ်သည့် ထေရဝါဒခေါ် အတ္တနောမတိများကို ဖော်ပြလျက်လည်းကောင်း သီဟိုဠ်အဋ္ဌကထာကို မာဂဓိဘာသာ = ပါဠိဘာသာသို့ ပြန်ဆိုလျက် သင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ ဟူသော အမည်ဖြင့် အဋ္ဌကထာသစ်ကို ပြုစီရင်တော်မူသည်။ ထို့ကြောင့် ဤယခု ဝိနယ (၄)ပါး၌ သုံးခုမြောက် ဖြစ်သော အာစရိယဝါဒ ဟူသည်မှာ ယနေ့ မျက်မြင် ညွှန်ပြရလျှင် ယနေ့ တည်ရှိနေသော အဋ္ဌကထာများကိုပင် ညွှန်ပြရပေမည်။

အာစရိယဝါဒေါပိ သုတ္တေန သမေန္တောယေဝ ဂဟေတဗ္ဗော၊ န ဣတရော။ (ဒီ-ဌ-၂-၁၅၈။)

ပမာဒပါဌဝသေန အာစရိယဝါဒဿ ကဒါစိ ပါဠိယာ အသံသန္ဓနာပိ သိယာ၊ သော န ဂဟေတဗ္ဗောတိ ဒသေန္တော အာဟ “ အာစရိယဝါဒေါပိ သုတ္တေန သမေန္တောယေဝ ဂဟေတဗ္ဗော”တိ။ (ဒီ-ဇီ-၂-၁၆၉။)

= ယင်း အာစရိယဝါဒ (= ပကိဏ္ဏကဒေသနာ = အဋ္ဌကထာ) မှာလည်း ပမာဒပါဌ (= အဋ္ဌကထာကို အစဉ် အဆက် ဆောင်လာကြကုန်သော မထေရ်တို့၏ သတိမေ့လျော့၍ ရွတ်ဆိုမှု၊) ပမာဒလေခ (= သတိမေ့လျော့၍ ရေးသားမှု ကူးယူမှု) အနေအားဖြင့် တစ်ရံတစ်ခါ ပိဋကပါဠိတော်နှင့် မနီးနှောမိသော အရာလည်း ရှိနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုအာစရိယဝါဒကိုလည်း သုတ္တခေါ်သော ပိဋကပါဠိတော်နှင့် ညီညွတ်မှသာ အမှန်ဟု မှတ်ယူရ၏။ ပမာဒပါဌ-ပမာဒလေခ ဖြစ်၍ သုတ္တခေါ်သော ပိဋကပါဠိတော်နှင့် မညီညွတ်လျှင် အမှန်ဟု မမှတ်ယူလေရာ။

၄။ အတ္တနောမတိ

အတ္တနောမတိ နာမ နယဂ္ဂါဟေန အနုဗုဒ္ဓိယာ အတ္တနော ပဋိဘာနံ။ (ဒီ-ဌ-၂-၁၅၈။)

အတ္တနောမတိ နာမ ထေရဝါဒေါ။ **နယဂ္ဂါဟေနာတိ** သုတ္တာဒိတော လတ္တမာနနယဂ္ဂဟဏေန။ **အနုဗုဒ္ဓိ-ယာတိ** သုတ္တာဒိနိယေဝ အနုဂတဗုဒ္ဓိယာ။ **အတ္တနော ပဋိဘာနန္တိ** အတ္တနော ဧဝ တဿ အတ္တဿ ဝုတ္တနယေန ဥပဋ္ဌာနံ၊ ယထာ ဥပဋ္ဌိတာ အတ္တာ ဧဝ တထာ ဝုတ္တာ။ (ဒီ-ဋီ-၂-၁၆၉။)

= **အတ္တနောမတိ** ဟူသည် သုတ္တ သုတ္တာနုလောမ အာစရိယဝါဒတည်း ဟူသော ရှေးသုံးပါးမှ ရရှိသော နည်းကို ယူလျက် ထိုရှေ့ သုံးပါးသို့ အစဉ်လျှောက်၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ဝေဖန်ဆင်ခြင်၍ သိရှိအပ်သော အနက်သဘောတရားတည်းဟူသော **ထေရဝါဒများ**ကို ခေါ်သည်။ အထူးသဖြင့် လက်ရှိ အဋ္ဌ-ကထာများ၌ ဖော်ပြထားသော **မဟာပဓမ္မထေရ်ဝါဒ** **မဟာသုမထေရ်ဝါဒ** **မဟာသိဝထေရ်ဝါဒ** စသော မထေရ်ကြီး မထေရ်ကျော် ပုဂ္ဂိုလ်ထူး ပုဂ္ဂိုလ်မော်တို့၏ အဆိုအမိန့်များသည် အတ္တနောမတိ အမည်ရသော ဤစတုတ္ထဝိနယ၌ အကျုံးဝင်ပေသည်။

အတ္တနောမတိ ပန သမ္မုဒုဗ္ဗလာ၊ သာပိ သုတ္တေန သမေန္တာယေဝ ဂဟေတဗ္ဗာ၊ န ဣတရာ။ (ဒီ-ဌ-၂-၁၅၈။)

သမ္မုဒုဗ္ဗလာ ပုဂ္ဂလဿ သယံ ပဋိဘာနဘာဝတော။ တထာ စ သာပိ ဂဟေတဗ္ဗာ၊ ကီဒိသီ? သုတ္တေန သမေန္တာယေဝါတိ ယောဇနာ။ (ဒီ-ဋီ-၂-၁၆၉။)

= **အတ္တနောမတိ** ဟူသော ထိုထို မထေရ်တို့၏ အယူအဆဝါဒစကားသည်ကား အလုံးစုံတို့အောက် အား-နည်းလှ၏။ ထိုအတ္တနောမတိကိုလည်း သုတ္တခေါ် ပိဋကပါဠိတော်နှင့် ညီညွတ်မှသာ အမှန်ဟု မှတ်ယူရ၏။ မညီညွတ်လျှင် အမှန်ဟု မမှတ်ယူရ။

သုတ္တ၊ သုတ္တာနုလောမ၊ အာစရိယဝါဒတည်းဟူသော ရှေးသုံးပါးမှ ရရှိသော နည်းကို ယူလျက် ထိုရှေ့ သုံးပါးသို့ အစဉ်လျှောက်၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ဝေဖန်ဆင်ခြင်၍ သိရှိအပ်သော အနက် သဘောတရား ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ယင်း အတ္တနောမတိ အမည်ရသော ထေရဝါဒများမှာ အလုံးစုံတို့အောက် အားနည်းခြင်း ဖြစ်၏။ မည်သို့ပင် အားနည်းစေကာမူ သုတ္တခေါ်သော ပိဋကပါဠိတော်နှင့် ညီညွတ်နေလျှင်ကား လက်ခံရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

ဤကား နိဗ္ဗာန်ကို လိုလားတောင့်တကြကုန်သော အမျိုးကောင်းသား အမျိုးကောင်းသမီး အပေါင်းတို့သည် ကျောက်ထီးတန္တု အလေးဂရု ပြုအပ်သော ဝိနယ (၄)ပါး အမည်ရသော **သာသနာ့မဏ္ဍိုင်ကြီး (၄) ရပ်** နှင့် ဆက်စပ်၍ သိမှတ်ဖွယ်ရာ အချက်များ ဖြစ်ပေသည်။

သာသနာကို ပျက်ဆီးနေသူ

ဒုပ္ပဋိပန္နော ဟိ သာသနံ ဘိန္ဒုန္တော သတ္တုဓမ္မသရီရေ ပဟာရံ ဒေတိ နာမ။ (ဥဒါနအဋ္ဌကထာ-၈၇။)

ဤအထက်ပါ သာသနာ့မဏ္ဍိုင်ကြီး (၄)ရပ်ဟူသော ဝိနယ (၄)ပါးနှင့် မညီညွတ်သော ကျင့်စဉ် ပဋိပတ်ကို ကျင့်နေသောသူကား ဒုပ္ပဋိပန္နပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။ တစ်နည်းဆိုသော် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းစစ်ဖြစ်သော သုတ္တအမည်ရသော ပိဋကပါဠိတော်နှင့် ညီညွတ်နေသော သာသနဓမ္မ အမည်ရသော

ဘုရားရှင်၏အဆုံးအမကို ကောင်းမွန်ရှိသောစွာ မကျင့်သောသူသည် ဒုပ္ပဋိပန္နပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။ ယင်းဒုပ္ပဋိပန္နပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား ဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်ကို ဖျက်ဆီးနေသူ မည်၏။ ဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်ကို ဖျက်ဆီးလျက် ဘုရားရှင်၏ တရားတည်းဟူသော ခန္ဓာအိမ်၌ စော်ကား ပုတ်ခတ်မှုကို ပေးနေသည် မည်၏။ ဤကား အထက်ပါ အဋ္ဌကထာ၏ ဆိုလိုရင်းတည်း။

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ ဘာသိတ တရားတော်

အဓမ္မကို ဓမ္မ၊ ဓမ္မကို အဓမ္မ ပြုလုပ်၍ ကျင့်နေခြင်းသည် ကျင့်စဉ်လွဲချော်နေသည့် ဒုပ္ပဋိပန္နပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်၍ သာသနာတော်ကို ဖျက်ဆီးနေသူ ဖြစ်သည်ဟူသော အထက်ပါ ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာ၏ စကားတော်ကို အသင် ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် အကယ်၍ ဘဝင်မကျဖြစ်နေပါသေးလျှင် အောက်ပါ သဗ္ဗညုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင် ကိုယ်တော်တိုင် ဟောကြားထားတော်မူသည့် စကားတော်များကို ဆက်လက်၍ ဖတ်ရှုကြည့်ပါဦး။

ယေ တေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အဓမ္မံ “ဓမ္မော”တိ ဒီပေန္တိ။ တေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဗဟုဇနအဟိတာယ ပဋိပန္နာ ဗဟုဇနအသုခါယ ဗဟုနော ဇနဿ အနတ္ထာယ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ ဒေဝမနုဿာနံ။ ဗဟုဉ္စ တေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အပုညံ ပသဝန္တိ၊ တေ စိမံ သဒ္ဓမ္မံ အန္တရဓာပေန္တိ။ (အံ-၁-၁၈။)

ယေ တေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဓမ္မံ “အဓမ္မော”တိ ဒီပေန္တိ။ တေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဗဟုဇနအဟိတာယ ပဋိပန္နာ ဗဟုဇနအသုခါယ ဗဟုနော ဇနဿ အနတ္ထာယ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ ဒေဝမနုဿာနံ။ ဗဟုဉ္စ တေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အပုညံ ပသဝန္တိ၊ တေ စိမံ သဒ္ဓမ္မံ အန္တရဓာပေန္တိ။ (အံ-၁-၁၈-၁၉။)

= ရဟန်းတို့ . . . အကြင်ရဟန်းတို့သည် အဓမ္မကို ဓမ္မဟု ထင်ရှားပြကုန်၏။ ရဟန်းတို့ . . . ထိုရဟန်းတို့သည် လူအများ၏ အစီးအပွားမဲ့ခြင်းငှာ လူအများ၏ ချမ်းသာမဲ့ခြင်းငှာ လူအများ၏ အကျိုးမဲ့ခြင်းငှာ နတ်လူတို့၏ အစီးအပွားမဲ့ခြင်းငှာ ဆင်းရဲခြင်းငှာ ကျင့်သည် မည်ကုန်၏။ ရဟန်းတို့ . . . ထိုရဟန်းတို့သည် များစွာသော အကုသိုလ်ကိုလည်း ဖြစ်ပွားစေသည် မည်ကုန်၏။ ထိုရဟန်းတို့သည် ဤသာသနာတော်ကိုလည်း ကွယ်ပျောက် စေသည် မည်ကုန်၏။ (အံ-၁-၁၈။)

= ရဟန်းတို့ . . . အကြင်ရဟန်းတို့သည် ဓမ္မကို အဓမ္မဟု ထင်ရှားပြကုန်၏။ ရဟန်းတို့ . . . ထိုရဟန်းတို့သည် လူအများ၏ အစီးအပွားမဲ့ခြင်းငှာ လူအများ၏ ချမ်းသာမဲ့ခြင်းငှာ လူအများ၏ အကျိုးမဲ့ခြင်းငှာ နတ်လူတို့၏ အစီးအပွားမဲ့ခြင်းငှာ ဆင်းရဲခြင်းငှာ ကျင့်သည် မည်ကုန်၏။ ရဟန်းတို့ . . . ထိုရဟန်းတို့သည် များစွာသော အကုသိုလ်ကိုလည်း ဖြစ်ပွားစေသည် မည်ကုန်၏။ ထိုရဟန်းတို့သည် ဤသာသနာတော်ကိုလည်း ကွယ်ပျောက် စေသည် မည်ကုန်၏။ (အံ-၁-၁၈-၁၉။)

ဓမ္မ - အဓမ္မ

သုတ္တန်ပရိယာယ်အားဖြင့် ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား (၁၀)ပါးသည် ဓမ္မ မည်၏။ အကုသိုလ်ကမ္မပထတရား (၁၀)ပါးသည် အဓမ္မ မည်၏။ အလားတူပင် -

- ၁။ သတိပဋ္ဌာန် (၄) ပါး၊
- ၂။ သမ္မပ္ပဓာန် (၄) ပါး၊
- ၃။ ဣဒ္ဓိပါဒ် (၄) ပါး၊

ကောင်းသော ည တစ်ညပိုင်း - သာသနာ့မဏ္ဍိုင်ကြီးများ

- ၄။ ကုဏ္ဍ (၅) ပါး၊
- ၅။ ဗိုလ် (၅) ပါး၊
- ၆။ ဗောဇ္ဈင် (၇) ပါး၊
- ၇။ အရိယမဂ္ဂင် (၈) ပါး -

ဤဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇)ပါးတို့သည် ဓမ္မ မည်ကုန်၏။

- ၁။ သတိပဋ္ဌာန် (၃) ပါး၊
- ၂။ သမ္ပပ္ပဓာန် (၃) ပါး၊
- ၃။ ကုဒ္ဓိပါဒ် (၃) ပါး၊
- ၄။ ကုဏ္ဍ (၆) ပါး၊
- ၅။ ဗိုလ် (၆) ပါး၊
- ၆။ ဗောဇ္ဈင် (၈) ပါး၊
- ၇။ မဂ္ဂင် (၉) ပါး - တို့သည်ကား အဓမ္မ မည်ကုန်၏။

ဥပါဒါန် (၄)ပါး၊ နီဝရဏတရား (၅)ပါး၊ အနုသယဓာတ် (၇)ပါး၊ မိစ္ဆတ္တတရား (၈)ပါးတို့သည်လည်း အဓမ္မ မည်ကုန်၏။ (အံ-ဋ-၁-၆၅-၆၆။)

ဆန်းစစ်ပါ

နိဗ္ဗာန်ကို လိုလားတောင့်တလျက်ရှိသော အသင် ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်သည် အထက်ပါ ပါဠိတော်နှင့် အဋ္ဌကထာအဖွင့်တို့ကို ထပ်မံ၍ ဆန်းစစ်ကြည့်ပါ။ အနည်းငယ် ထပ်မံ၍ ကောက်နုတ်လျက် ရှင်းလင်းတင်ပြ အပ်ပါသည်။

သတိပဋ္ဌာန် (၄)ပါးတို့၌ ဘုရားရှင်သည် အာနာပါနဿတိသမာဓိ စသည့် သမာဓိများကို အဆင့်ဆင့် ထူထောင်လျက် ကာယ-ဝေဒနာ-စိတ္တ-ဓမ္မ အမည်ရသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို အရဟတ္တဖိုလ် ဆိုက်သည် တိုင်အောင် အဆင့်ဆင့် ဝိပဿနာ ဘာဝနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်း အားထုတ်ရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ (အကျယ်ကို နောက်ပိုင်းတွင် အဆင့်ဆင့် ရှင်းလင်းတင်ပြသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။) ဤသည့် ညွှန်ကြားထားတော် မူချက်ကား ဓမ္မပင် ဖြစ်၏။

တစ်ဖန် ဘုရားရှင် ဟောကြားထားတော်မူသည့် ရုပ် (၂၈)ပါး၊ စိတ်စေတသိက် နာမ်တရားတို့ကို သာဝက များသည် ရှု၍ မရနိုင်ဟု အကယ်၍ အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် ပြောဆိုလာသည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုစကားကား ဘုရားရှင်၏ ဓမ္မကို အဓမ္မဟု ထင်ရှားပြသခြင်းပင် ဖြစ်၏။

ရုပ်တို့မည်သည် ကလာပ်ခေါ်သည့် ရုပ်ကလာပ်အမှုန်အနေဖြင့်သာ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိကြ၏။ ယင်းရုပ် ကလာပ်အမှုန်များကို ဓာတ်ခွဲနိုင်ပါမှ ရုပ်ပရမတ်သို့ အသိဉာဏ်ဆိုက်မည် ဖြစ်၏။ ထိုရုပ်တရားများကို သာဝက တို့သည် ရှု၍ မရနိုင်ဟု အယူရှိကြခြင်း ဖြစ်၏။

တစ်ဖန် နာမ်တရားတို့သည် ဝီထိမုတ်နှင့် ဝီထိခေါ်သည့် စိတ္တနိယာမလမ်းကြောင်းအတိုင်းသာ ဖြစ်ရိုး ဓမ္မတာ ရှိကြ၏။ ယင်းစိတ္တနိယာမ ဓမ္မတာလမ်းရိုးအတိုင်း ဖြစ်သွားကြသော နာမ်တရားတို့သည် စိတ္တက္ခဏ တိုင်းဝယ် စိတ်နှင့်စေတသိက်တို့သည် ထိုက်သလို အတူယှဉ်တွဲ၍သာ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိကြ၏။ မျက်စိ တစ်မှိတ်

လျှပ်တစ်ပြက် လက်ဖျစ်တစ်တွက်ဟူသော အချိန်ကာလ တစ်ခုအတွင်း၌ စိတ္တက္ခဏအကြိမ်ပေါင်း ကုဋေတစ် သိန်းမက ဖြစ်ပြီး ပျက်နိုင်၏။ ယင်းနိယာမလမ်းကြောင်းအတိုင်း အလွန် လျင်လျင်မြန်မြန် ဖြစ်ပြီး ပျက်နေသော ဘဝင်စိတ်နှင့် တကွသော ဝိထိစိတ်တို့ကိုလည်း သာဝကတို့သည် ရှု၍ မရနိုင်ဟု အယူရှိကြပြန်၏။

ယင်းသို့ အယူရှိကြသော ဆရာတို့၏ စကားမှာ -

“ဘုရားရှင်သည် သာဝကများ ရှု၍ မရနိုင်သည့် ရုပ်နာမ်တို့ကို ဟောကြားသွားတော်မူသည်”ဟု မဆို သော်လည်း ဆိုရာရောက်နေ၏။ ယင်းဆရာတို့သည် ထိုသို့ မပြောသော်လည်း ပြောရာရောက်နေ၏။ ဓမ္မကို အဓမ္မဟု ပြခြင်းတစ်မျိုးပင် ဖြစ်၏။

တစ်ဖန် ဘုရားဟောသည့် ရုပ်-နာမ်များကို သာဝကတို့သည် ရှု၍ မရနိုင်ဟု တစ်ဖက်က လက်ခံ၍ “ဒီရုပ်-ဒီနာမ်ကို ဒီလို ရှုပါ”ဟု ဘုရားမဟောသည့် ရုပ်နာမ်များကို ရှုဖို့ရန် အစားထိုး၍ ညွှန်ကြားလာပြန်၏။ ဤညွှန်ကြားချက်များကား အဓမ္မကို ဓမ္မလုပ်၍ ထင်ရှားပြခြင်း တစ်မျိုးပင် ဖြစ်သည်။

တစ်ဖန် ဘုရားရှင်သည် အထက်ပါ ဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇)ပါးတို့တွင် မဂ္ဂင် (၈)ပါးကို ထည့်သွင်း၍ ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ဟု သတ်မှတ်လျက် မဂ္ဂင် (၈)ပါး ကျင့်စဉ်တရား များကို ညွှန်ကြားတော်မူခဲ့၏။ ထိုမဂ္ဂင် (၈)ပါးတို့တွင် သမ္မာသမာဓိမဂ္ဂင်လည်း ပါဝင်လျက် ရှိ၏။ ဤဟောကြား-တော်မူချက် ညွှန်ကြားတော်မူချက်တို့ကား ဓမ္မပင် ဖြစ်၏။

အကယ်၍ အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် သမာဓိ ထူထောင်ဖို့ မလိုပါဟု ပြောဆိုလာသည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုပြောဆိုချက်ကား ဓမ္မကို အဓမ္မ လုပ်၍ ပြခြင်းပင် ဖြစ်၏။

ဘုရားရှင်သည် မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန် (ဒီ-၂-၂၅၀-၂၅၁။)တွင် ပထမဈာန်သမာဓိ၊ ဒုတိယဈာန်သမာဓိ၊ တတိယဈာန်သမာဓိ၊ စတုတ္ထဈာန်သမာဓိတို့ကို သမ္မာသမာဓိ ခေါ်ဆိုကြောင်း ဟောကြားထားတော် မူခဲ့၏။ (အကျယ်ကို သမာဓိထူထောင်သင့်ပုံအပိုင်းတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။)

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာတွင်လည်း — **စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ နာမ သဥပစာရာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော။** (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၂၂။) = ဥပစာရသမာဓိနှင့်တကွ သမာပတ် (၈)ပါးတို့သည် စိတ္တဝိသုဒ္ဓိမည်ကြောင်း ဖွင့်ဆိုထားတော်မူခဲ့၏။ ဤဟောကြားတော်မူချက် မိန့်မြှောက်တော်မူချက်တို့ကား ဓမ္မပင်ဖြစ်၏။ သမာဓိထူထောင်ဖို့ မလိုပါဟု အသင် ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် ပြောဆိုလာခြင်းအံ့၊ ထိုပြောဆိုချက်သည်ကား ဓမ္မကို အဓမ္မဟု ထင်ရှားပြနေခြင်းပင် ဖြစ်၏။

တစ်ဖန် ဘုရားရှင်သည် မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန် (ဒီ-၂-၂၃၉။)၌ ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်ပိုင်းတွင် ခန္ဓပဗ္ဗဟူသော အမည်ဖြင့် ခန္ဓာ (၅)ပါးနည်းအားဖြင့် ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားစုတို့ကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရန် အရဟတ္တဖိုလ်ပေါက် ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ဤသည်မှာလည်း သတိပဋ္ဌာန် (၄)ပါးတွင် အကျုံးဝင်လျက်ရှိသော ဓမ္မပင် ဖြစ်၏။ ဘုရားရှင်သည် လေးသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတစ်သိန်း ပါရမီ (၁၀)ပါး အပြား (၃၀)တို့ကို ဖြည့်ဆည်းပူးတော်မူပြီးမှ ရရှိလာသည့် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်မြတ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ဟောကြား ထားတော်မူအပ်သော ယင်းခန္ဓာငါးပါး (= ရုပ်နာမ်) တရားတို့ကို သာဝကများသည် ရှု၍ မရနိုင်ဟု အသင် ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် ပြောဆိုလာသည် ဖြစ်ခြင်းအံ့၊ “ဒါတွေဟာ စာတရားတွေပါ”ဟု ပြောဆိုလာ သည် ဖြစ်ခြင်းအံ့၊ ထိုပြောဆိုချက်သည်လည်း ဓမ္မကို အဓမ္မဟု ထင်ရှားပြနေခြင်းပင် ဖြစ်၏။

ကောင်းသော ည တစ်ညပိုင်း - သာသနာ့မဏ္ဍိုင်ကြီးများ

အကယ်၍ အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် “ခန္ဓာ (၅)ပါး ရှုကွက်သည် စာတရားတွေသာ ဖြစ်သည်၊ အလုပ်စခန်း၌ကား ဤသို့သာ ရှုရပါသည်” - ဟု ပြောဆိုလာခြင်းအံ့၊ ထိုပြောဆိုချက်မှာလည်း အဓမ္မကို ဓမ္မဟု ထင်ရှားပြလာခြင်း တစ်မျိုးသာ ဖြစ်၏။ အကြောင်းမူ အလုံးစုံသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ (၅)ပါး = ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ပရိညာပညာ (၃)ချက်ဖြင့် ပိုင်းခြား မသိပါက သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခကြီး မကုန်ဆုံးနိုင်ကြောင်းကို **အပရိဇာနန သုတ္တန်** (သံ-၂-၂၄၉-၂၅၀။) တို့တွင် သဗ္ဗညုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင် ဟောကြားထားတော်မူသောကြောင့် ဖြစ်၏။

တစ်ဖန် **အနတ္တလက္ခဏသုတ္တန်** စသည့် ထိုထို တေပရိဝဋ္ဋဓမ္မ ဒေသနာတော်တို့၌ အတိတ်ခန္ဓာ (၅)ပါး အနာဂတ်ခန္ဓာ (၅)ပါးတို့ကိုလည်း ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ရန် ဘုရားရှင်သည် ညွှန်ကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ခန္ဓဝဂ္ဂ သံယုတ်ပါဠိတော် တစ်လျှောက်တွင်လည်းကောင်း ထိုထို နိကာယ်တို့တွင်လည်းကောင်း အခွင့်သင့်သလို အကြိမ် ပေါင်း ရာပေါင်းများစွာ ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ဤသည်မှာလည်း ဓမ္မပင် ဖြစ်၏။ အကယ်၍ အသင် ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် အတိတ် အနာဂတ်ကို ဝိပဿနာ မရှုရ မရှုကောင်းဟု ပြောဆိုလာသည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုပြောဆိုချက်မှာလည်း ဓမ္မကို အဓမ္မဟု ထင်ရှားပြခြင်း တစ်မျိုးပင် ဖြစ်၏။

ဝိပဿနာဟူသည် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ဟူသော ကာလ (၃)ပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ ဟူသော သန္တာန် နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော ခန္ဓာ (၅)ပါး = ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို —

သော ကာလေန အဇ္ဈတ္တံ သမ္မသတိ၊ ကာလေန ဗဟိဒ္ဓါ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၀။)

သော ကာလေန ရူပံ သမ္မသတိ၊ ကာလေန အရူပံ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၁။)

ဟူသော အဋ္ဌကထာများ၏ ညွှန်ကြားထားတော်မူချက်အတိုင်း —

၁။ ရံခါ အဇ္ဈတ္တ ခန္ဓာ (၅)ပါး၊

၂။ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ ခန္ဓာ (၅)ပါး၊

၃။ ရံခါ ရုပ်တရား၊

၄။ ရံခါ နာမ်တရားတို့ကို — ကာလ (၃)ပါးတို့၌ —

လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီတင်၍ ရှုပွားသုံးသပ်ရသော လုပ်ငန်းခွင်သာ ဖြစ်၏။ ပညတ် ပရမတ် မခွဲဘဲ၊ ပညတ် ပရမတ် မကွဲဘဲ ပညတ်အတုံးအခဲများကို ရှုချင်သလို ရှုနေသည့် လုပ်ငန်းခွင်မျိုးကား မဟုတ်ပေ။

တစ်ဖန် မဟာနိဒါနသုတ္တန် (ဒီ-၂-၄၇-၆၀။) ၌ ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင်က ကြောင်း-ကျိုးဆက် ပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ် သဘောတရားတို့ကို အနုဗောဓဉာဏ် ပဋိဝေဓဉာဏ် နှစ်မျိုးတို့ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် မသိခြင်းကြောင့် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခမှ မကျော်လွှား မလွန်မြောက်နိုင်ကြောင်း ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။

အဋ္ဌကထာကြီးများကလည်း (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၂၁။ အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၈၉။) “မိုးကြိုးစက်ဝန်းကဲ့သို့ သတ္တဝါတို့ကို အမြဲမပြတ် သံသရာဝဋ်ဒုက္ခ၌ မွေ့နှောက်လျက် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်တတ်သော ကြောင်း-ကျိုးဆက် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် တည်းဟူသော သံသရာဘဝစက်ကို သမာဓိတည်း ဟူသော မြတ်သော ကျောက်ဖြာထက်၌ မြဲမြံထက်အောင် သွေးထားအပ်သော ဉာဏ်တည်းဟူသော သန်လျက်ဖြင့် မဖောက်ခွဲနိုင်ဘဲ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဘေးဒုက္ခဆိုးကြီးမှ လှလှကြီး ကျော်လွှား လွန်မြောက်သွားသော တစ်စုံတစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်မည်သည် အိပ်မက်၏ အတွင်း၌ သော်မှလည်းဘဲ တစ်ရံတစ်ဆစ်မျှ မရှိခဲ့စဖူးပေ”ဟု အတိအကျ ဖွင့်ဆိုလျက်ရှိ၏။ ဤဟောကြားချက် ဖွင့်ဆိုချက် တို့သည်ကား ဓမ္မပင် ဖြစ်ကြ၏။

တစ်ဖန် အတိတ်ဘဝတစ်ခုတွင် ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော အဝိဇ္ဇာ၊တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ၊ ကံ ဟူသော အတိတ်အကြောင်းတရား (၅)ပါးကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်တွင် ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ ဟူသော ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရား (၅)ပါး ထင်ရှားဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း၊ ပစ္စုပ္ပန်တွင် ပြုစုပျိုးထောင်ထားသော အဝိဇ္ဇာ၊တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ၊ ကံ ဟူသော ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၅)ပါးကြောင့် နောင်အနာဂတ်တွင် ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ ဟူသော အနာဂတ်အကျိုးတရား (၅)ပါး ထင်ရှားဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာ အနုပောဓဉာဏ် ပဋိဝေဓဉာဏ်တို့ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်ပါမှသာလျှင် ကြောင်း-ကျိုးဆက် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတို့ကို ကိုယ်တိုင် သိသည် မည်ပေသည်။

ထိုတွင် အတိတ်အကြောင်းတရား (၅)ပါးတို့ဟူသည် အတိတ်ခန္ဓာ (၅)ပါးတို့၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုမျှသာ ဖြစ်၏။ ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရား (၅)ပါး၊ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၅)ပါးတို့ဟူသည်မှာလည်း ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာ (၅)ပါးတို့၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုမျှသာဖြစ်၏။ အနာဂတ်အကျိုးတရား (၅)ပါးတို့ဟူသည်မှာလည်း အနာဂတ်ခန္ဓာ (၅)ပါးတို့၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုမျှသာဖြစ်၏။ သို့အတွက် ကြောင်း-ကျိုးဆက် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားဟူသည် အတိတ်-အနာဂတ် ခန္ဓာတို့နှင့် ကင်း၍ ဖြစ်စကောင်းသော သဘာဝတစ်ခုကား မဟုတ်ပေ။ အတိတ်-အနာဂတ် ခန္ဓာ (၅)ပါးတို့နှင့်လည်း ကင်း၍ ရှု၍ ရနိုင်သောအရာ မဟုတ်ပေ။

သို့အတွက် အသင် ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် အကယ်၍ အတိတ်-အနာဂတ်ကို မရှုကောင်းပါဟု လက်ခံထားသူ ဖြစ်ငြားအံ့၊ ကြောင်း-ကျိုးဆက် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတို့ကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်ရေးမှာ အသင် ယောဂီသူတော်ကောင်းအတွက် အဓိပ္ပါယ်ကင်းမဲ့သည့် လုပ်ငန်းခွင် တစ်မျိုးသာ ဖြစ်နေပေမည်။ အသင်ယောဂီ၏ ထိုလက်ခံထားချက်သည်လည်း ဓမ္မကို အဓမ္မဟု ထင်ရှားပြနေခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။

အကယ်၍ အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် “ အတိတ်-အနာဂတ် ခန္ဓာ (၅)ပါးတို့ကို ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်မသိနိုင်၊ အနုမာနဉာဏ်ဖြင့်သာ မှန်းဆ၍ သိနိုင်သည်”ဟု ပြောဆိုလာငြားအံ့၊ ထိုပြောဆိုချက်မှာလည်း အဓမ္မကို ဓမ္မဟု ထင်ရှားပြနေခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ အကြောင်းမူ - အရိယာ သူတော်-ကောင်းတို့သည် ကြောင်းကျိုးဆက် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတို့ကို အနုပောဓဉာဏ် ပဋိဝေဓဉာဏ် နှစ်ပါးတို့ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်တော်မူသောကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။

သောတာပန္နနဉ္စ နာမ ပစ္စယာကာရော ဥတ္တာနကောဝ ဟုတ္တာ ဥပဋ္ဌာတိ။ (ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၈၃။)

အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သော အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်၌ (အံ-၁-၁၈-၁၉။) ဘုရားရှင် ဟောကြားထားတော်မူသည့် အတိုင်း ဓမ္မကို အဓမ္မဟု ထင်ရှားပြခြင်းသည် သတ္တဝါအပေါင်း၏ ဆင်းရဲဒုက္ခရောက်ဖို့ရန် အစီးအပွားမဲ့ အချမ်းသာမဲ့ဖို့ရန် အကြောင်းလည်း ဖြစ်၍ ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမ သာသနာတော်ကို ကွယ်ပျောက်စေသည်လည်း မည်ရကား အသင် ယောဂီသူတော်ကောင်းသည်လည်း သာသနာတော်ကို ဖျက်ဆီးသူ မဖြစ်လိုပါက မှန်ကန်သော ဓမ္မများကို မှန်ကန်သောဓမ္မဟုသာ ထင်ရှားပြရန် မှန်ကန်သောဓမ္မအတိုင်းသာ ကျင့်ရန် အထူးလိုအပ်ပေသည်။

ဓမ္မကို အဓမ္မ၊ အဓမ္မကို ဓမ္မ ပြုလုပ်၍ ထင်ရှားပြမိသော ကျင့်မိသော ကဿပဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်က ကပိလရဟန်း၏ ထုံးဟောင်းကို နှလုံးမူ၍ အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည်လည်း မိမိ ကျင့်နေသော ပဋိပတ်ကျင့်စဉ်သည် မိမိ ထင်ရှားပြနေသော ပဋိပတ်ကျင့်စဉ်သည် ဝိနယ (၄)ပါးနှင့် ညီညွတ်သော ကျင့်စဉ် ဟုတ်၏ မဟုတ်၏ ဟူသော အချက်ကို အထူးသဖြင့် သုတ္တအမည်ရသော ပိဋကပါဠိတော်နှင့် ညီညွတ်သော ကျင့်စဉ် တစ်ရပ် ဟုတ်၏ မဟုတ်၏ ဟူသော အချက်ကိုကား အထူး အလေးဂရု ပြု၍ စိစစ်ရမည် ဖြစ်သည်။

ကောင်းသော ည တစ်ညပိုင်း - သာသနာ့မဏ္ဍိုင်ကြီးများ

အကယ်၍ မညီညွတ်ဟု အခိုင်အမာ သိခဲ့လျှင်ကား ဘုရားဟော ပိဋကတ်တော်နှင့် မညီညွတ်သည့် ထိုပဋိပတ် ကျင့်စဉ်ကို အလွယ်တကူ စွန့်လွှတ်နိုင်သည့် စွမ်းအား ရှိဖို့ကား အထူး လိုအပ်လျက်သာ ရှိနေမည် ဖြစ်သည်။ ပိဋကတ်တော်နှင့် မညီညွတ်သည့် မှားယွင်းနေသည့် ပဋိပတ်ကျင့်စဉ်ကို မစွန့်လွှတ်နိုင်ဘဲ ဖားမြွေခဲသို့ ဇွတ် အတင်း စွဲထားလျှင်ကား ဘုရားရှင်၏ မှန်ကန်သည့် ကျင့်စဉ်တည်းဟူသော အဆုံးအမ သာသနာတော်ကို ဖျက်ဆီးနေသူ ပုဂ္ဂိုလ်များစာရင်းတွင် အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည်လည်း တစ်ဦးအဖြစ် ပါဝင်နေမည်သာ ဖြစ်ပေသတည်း။

ဘိက္ခုသုတ္တန်

တသ္မာ တိဟ တံ ဘိက္ခု အာဒိမေဝ ဝိသောဓေတိ ကုသလေသု ဓမ္မေသု။ ကော စာဒိ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ၊ သီလဉ္စ သုဝိသုဒ္ဓိံ ဒိဋ္ဌိံ စ ဥဇုကာ။ ယတော ခေါ တေ ဘိက္ခု သီလဉ္စ သုဝိသုဒ္ဓိံ ဘဝိဿတိ၊ ဒိဋ္ဌိံ စ ဥဇုကာ။ တတော တံ ဘိက္ခု သီလံ နိဿာယ သီလေ ပတိဋ္ဌာယ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ တိဝိဓေန ဘာဝေယျာသိ။

(သံ-၃-၁၂၄။)

ဒိဋ္ဌိတိ ကမ္မဿကတာဒိဋ္ဌိ။ (သံ-ဋ္ဌ-၃-၂၃၄။)

ချစ်သားရဟန်း . . . ထိုကြောင့် သင်သည် ဤသာသနာတော်မြတ်အတွင်း၌ ကုသိုလ်တရားတို့၌ အစကို သာလျှင် စင်ကြယ်အောင် သုတ်သင် ရှင်းလင်းပါ။ ကုသိုလ်တရားတို့၏ အစကား အဘယ်နည်း၊ ကောင်းမွန် စင်ကြယ်သော သီလသည်လည်းကောင်း၊ ကံ-ကံ၏ အကျိုးတရားကို တတ်သိနားလည်သော ဖြောင့်မတ်သော အယူဟူသော ကမ္မဿကတာ သမ္မာဒိဋ္ဌိသည်လည်းကောင်း ကုသိုလ်တရားတို့၏ အစတည်း။

ချစ်သားရဟန်း . . . အကြင်အခါ၌ကား သင်ချစ်သား၏ သန္တာန်၌ ကောင်းမွန်စင်ကြယ်သော သီလသည် လည်း ဖြစ်ပေါ်လာလတ္တံ့၊ ဖြောင့်မတ်သောအယူ ဟူသော ကမ္မဿကတာ သမ္မာဒိဋ္ဌိသည်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာ လတ္တံ့၊ ထိုသို့ ဖြစ်ပေါ်လာသော အခါ၌ သင်ချစ်သားသည် သီလကို အမှီပြု၍ သီလ၌ ရပ်တည်၍ သတိပဋ္ဌာန် တရား (၄)ပါးတို့ကို -

၁။ အဇ္ဈတ္တ၊

၂။ ဗဟိဒ္ဓ၊

၃။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ -

ဟူသော (၃)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ပွားများအားထုတ်ပါလေ။ (သံ-၃-၁၂၄။)

ဤဒေသနာတော်များနှင့် အညီ ကောင်းသော-ည-တန်ည ရှိသော ရဟန်းတော် တစ်ပါး ဖြစ်ရေးအတွက် ရှေးဦးစွာ လိုအပ်ချက်ကား သီလပင် ဖြစ်၏။ ဒုတိယလိုအပ်ချက်ကား သမာဓိပင် ဖြစ်ပေသည်။ တတိယလိုအပ် ချက်ကား သတိပဋ္ဌာန်တရား (၄)ပါးတို့ကို ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူသည့်အတိုင်း အာနာပါနဿတိသမာဓိ စသော သမာဓိတစ်ခုခုကို အခြေခံ၍ ပွားများအားထုတ်သဖြင့် ရရှိလာသောပညာပင် ဖြစ်ပေသည်။ သို့အတွက် သီလပြည့်စုံပြီးသော အသင် ယောဂီသူတော်ကောင်းအတွက် သမာဓိနှင့် ပြည့်စုံအောင် သမာဓိထူထောင်ပုံ အပိုင်းကို မတင်ပြမီ သမာဓိထူထောင်သင့်ပုံပိုင်းကို ရှေးဦးစွာ ရေးသားတင်ပြပေအံ့။

သမာဓိထူထောင်သင့်ပုံပိုင်း

သမာဓိကို ထူထောင်ပါ

အရိယသစ္စာလေးပါးကို သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ပါမှ သံသရာ ဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ ကုန်ဆုံးနိုင်မည်ဖြစ်သဖြင့် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ ကုန်ဆုံးလိုသော အမျိုးကောင်းသား အမျိုး ကောင်းသမီး မှန်သမျှသည် သစ္စာလေးပါးကို သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်အောင် ကြိုးပမ်းရတော့မည် ဖြစ်ပေသည်။ အရိယသစ္စာလေးပါးကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ် ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ရေးအတွက် ရှေးဦးစွာ မည်သို့ ပြုကျင့်ရမည်နည်းဟု မေးရန် ရှိ၏။ အသင် ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် ဝိသုဒ္ဓိ (၇)ပါး ကျင့်စဉ်ကို လက်ခံနိုင်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။ သို့ လက်ခံနိုင်ပါမှ အဖြေများကိုလည်း လက်ခံနိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။

၁။ ရှေးဦးစွာ သီလကို စင်ကြယ်အောင် သုတ်သင်ပါ။ ဖြည့်ကျင့်ပါ။

၂။ သမာဓိကို ထူထောင်ပါ။

၃။ ထိုနောင် အရိယသစ္စာလေးပါးကို သိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ပါ။

ဤကား အဖြေတည်း။

“ဣတိ သီလံ ဣတိ သမာဓိ ဣတိ ပညာ။ သီလပရိဘာဝိတော သမာဓိ မဟပ္ပလော ဟောတိ မဟာနိ- သံသော။ သမာဓိပရိဘာဝိတာ ပညာ မဟပ္ပလော ဟောတိ မဟာနိသံသာ။ ပညာပရိဘာဝိတံ စိတ္တံ သမ္မဒေဝ အာသဝေဟိ ဝိမုစ္စတိ။ သေယျထိဒံ၊ ကာမာသဝါ ဘဝါသဝါ အဝိဇ္ဇာသဝါ”တိ။

(ဒီ-၂-၇၇ - မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ္တန်။)

= ဤကား သီလတည်း၊ ဤကား သမာဓိတည်း၊ ဤကား ပညာတည်း။ သီလဖြင့် ထုံမွမ်းထားအပ်သော သမာဓိသည် ကြီးကျယ်ဖွံ့ဖြိုး များမြတ်သော အကျိုးရှိ၏။ ကြီးကျယ်ဖွံ့ဖြိုး များမြတ်သော အာနိသင်ရှိ၏။ သမာဓိ ဖြင့် ထုံမွမ်းထားအပ်သော ပညာသည် ကြီးကျယ်ဖွံ့ဖြိုး များမြတ်သော အကျိုးရှိ၏။ ကြီးကျယ်ဖွံ့ဖြိုး များမြတ်သော အာနိသင်ရှိ၏။ ပညာဖြင့် ထုံမွမ်းထားအပ်သော စိတ်သည် ကောင်းစွာသာလျှင် အာသဝေါတရားတို့မှ လွတ်- မြောက်၏။

အဘယ်အာသဝေါတရားတို့နည်းဟူမူ - ကာမာသဝ ဘဝါသဝ အဝိဇ္ဇာသဝတို့ပင်တည်း။ (ဒီ-၂-၇၇။)

အာသဝေါတရားတို့မှ လွတ်မြောက်လျှင် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခမှလည်း လွတ်မြောက်တော့မည်သာ ဖြစ်သည်။ သို့အတွက် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ ကုန်ခန်းရေးအတွက် —

၁။ သီလဖြင့် ထုံမွမ်းထားအပ်သော သမာဓိကို ရအောင် ထူထောင်ရမည်။

၂။ သမာဓိဖြင့် ထုံမွမ်းထားအပ်သော ပညာကို ရအောင် ပွားများရမည်။

သို့မှသာလျှင် ပညာဖြင့် ထုံမွမ်းထားအပ်သော စိတ်သည် အာသဝေါတရားတို့မှ ကောင်းစွာ လွတ်မြောက် မည် ဖြစ်သည်။ တန်ခိုးအာနိသင် ထက်မြက်သော စိတ်တစ်ခုကို ရရှိရေးအတွက် ထိုစိတ်ဓာတ်ကို သီလ သမာဓိ ပညာတို့ဖြင့် ထုံမွမ်းပေးရမည် ဖြစ်သည်။ စံချိန်မီ သီလ-သမာဓိ-ပညာ ဖြစ်မူ ထိုသီလ-သမာဓိ-ပညာတို့ဖြင့် ထုံမွမ်းထားသော စိတ်သည် သိကြားမင်း၏ ဝရဇိန်လက်နက် မိုးကြိုးစက်ထက် အဆပေါင်းများစွာ စွမ်းအင်များ

သမာဓိထူထောင်သင့်ပုံပိုင်း

ထက်မြက်လာ၏။ ကိလေသာကို ကုန်ခန်းစေနိုင်သော စွမ်းအားများ ပေါ်လာတတ်၏။ တန်ခိုး အကြီးမားဆုံး စွမ်းအင် အထက်မြက်ဆုံး ဖြစ်သော ထိုစိတ်ဓာတ်မျိုးကို အလိုရှိခဲ့ပါမူ သီလ-သမာဓိ-ပညာ သိက္ခာ သုံးရပ် အကျင့်မြတ်ကို ရိုသေစွာ ဖြည့်ကျင့်ရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ သီလကို စင်ကြယ်အောင် သုတ်သင်ပြီးသောအခါ ဒုတိယ ဖြည့်ကျင့်ရမည့် သိက္ခာမှာ သမာဓိသိက္ခာပင် ဖြစ်သည်။

သမာဓိသုတ္တန်များ

သမာဓိံ ဘိက္ခဝေ ဘာဝေထ၊ သမာဟိတော ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ။ ကိဉ္စ ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ၊ “ဣဒံ ဒုက္ခ”န္တိ ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ။ “အယံ ဒုက္ခသမုဒယော”တိ ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ။ “အယံ ဒုက္ခနိရောဓော”တိ ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ။ “အယံ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီ ပဋိပဒါ”တိ ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ။ သမာဓိံ ဘိက္ခဝေ ဘာဝေထ၊ သမာဟိတော ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ။

တသ္မာ တိဟ ဘိက္ခဝေ “ဣဒံ ဒုက္ခ”န္တိ ယောဂေါ ကရဏီယော၊ “အယံ ဒုက္ခသမုဒယော”တိ ယောဂေါ ကရဏီယော၊ “အယံ ဒုက္ခနိရောဓော”တိ ယောဂေါ ကရဏီယော၊ “အယံ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီ ပဋိပဒါ”တိ ယောဂေါ ကရဏီယော။ (သံ-၃-၃၆၃။)

= ရဟန်းတို့ . . . သမာဓိကို ပွားများကြပါကုန်လော၊ သမာဓိရှိသော ရဟန်းသည် မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာ ကွဲကွဲပြားပြား သိ၏။ အဘယ်တရားကို မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ကွဲကွဲပြားပြား သိလေသနည်း။ “ဤကား ဒုက္ခအရိယသစ္စာတည်း”ဟု မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ကွဲကွဲပြားပြား သိ၏။ “ဤကား ဒုက္ခ ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယအရိယသစ္စာတည်း”ဟု မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ကွဲကွဲပြားပြား သိ၏။ “ဤကား ဒုက္ခချုပ်ကြောင်း နိရောဓအရိယသစ္စာတည်း”ဟု မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ကွဲကွဲပြားပြား သိ၏။ “ဤကား ဒုက္ခချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းကျင့်စဉ် မဂ္ဂအရိယသစ္စာတည်း”ဟု မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ကွဲကွဲ ပြားပြား သိ၏။

ရဟန်းတို့ . . . သမာဓိကို ပွားများကြကုန်လော၊ သမာဓိရှိသော ရဟန်းသည် မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာ ကွဲကွဲပြားပြား သိ၏။

ထို့ကြောင့် ရဟန်းတို့ . . . ဤသာသနာတော်တွင်း၌ သင်တို့သည် “ဤကား ဒုက္ခအရိယသစ္စာတည်း”ဟု သိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းကို ပြုလုပ်ပါ။ “ဤကား ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း သမုဒယအရိယသစ္စာတည်း”ဟု သိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းကို ပြုလုပ်ပါ။ “ဤကား ဒုက္ခချုပ်ရာ နိရောဓအရိယသစ္စာတည်း”ဟု သိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းကို ပြုလုပ်ပါ။ “ဤကား ဒုက္ခချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းကျင့်စဉ် မဂ္ဂအရိယသစ္စာ တည်း”ဟု သိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းကို ပြုလုပ်ပါ။ (သံ-၃-၃၆၃။)

တစ်ဖန် အောက်ပါ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော် သမာဓိသုတ္တန်၌ ဘုရားရှင်၏ ညွှန်ကြားတော်မူချက်ကိုလည်း ထပ်မံ၍ ဆက်လက် ဖတ်ရှုကြည့်ပါ။

သမာဓိံ ဘိက္ခဝေ ဘာဝေထ၊ သမာဟိတော ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ၊ ကိဉ္စ ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ၊ ရူပဿ သမုဒယဉ္စ အတ္တင်္ဂမဉ္စ၊ ဝေဒနာယ သမုဒယဉ္စ အတ္တင်္ဂမဉ္စ၊ သညာယ သမုဒယဉ္စ အတ္တင်္ဂမဉ္စ၊ သင်္ခါရာနံ သမုဒယဉ္စ အတ္တင်္ဂမဉ္စ၊ ဝိညာဏဿ သမုဒယဉ္စ အတ္တင်္ဂမဉ္စ။ (သံ-၂-၁၂။ သမာဓိသုတ္တန်။)

= ရဟန်းတို့ . . . သမာဓိကို ပွားများကြပါကုန်လော။

ရဟန်းတို့ . . . သမာဓိရှိသော ရဟန်းသည် မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ကွဲကွဲပြားပြား သိ၏။ အဘယ် တရားကို မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ကွဲကွဲပြားပြား သိလေသနည်း?

၁။ ရုပ်တရား၏ ဖြစ်ကြောင်းသဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောကိုလည်းကောင်း၊ ချုပ်ကြောင်းသဘောနှင့် ချုပ်ခြင်း သဘောကိုလည်းကောင်း၊

၂။ ဝေဒနာ၏ ဖြစ်ကြောင်းသဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောကိုလည်းကောင်း၊ ချုပ်ကြောင်းသဘောနှင့် ချုပ်ခြင်း သဘောကို လည်းကောင်း၊

၃။ သညာ၏ ဖြစ်ကြောင်းသဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောကိုလည်းကောင်း၊ ချုပ်ကြောင်းသဘောနှင့် ချုပ်ခြင်း သဘောကိုလည်းကောင်း၊

၄။ စေတသိက် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းသဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောကိုလည်းကောင်း၊ ချုပ်ကြောင်း သဘောနှင့် ချုပ်ခြင်းသဘောကိုလည်းကောင်း၊

၅။ ဝိညာဏ်၏ ဖြစ်ကြောင်းသဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောကိုလည်းကောင်း၊ ချုပ်ကြောင်းသဘောနှင့် ချုပ်ခြင်း သဘောကိုလည်းကောင်း - မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ကွဲကွဲပြားပြား သိ၏။ (သံ-၂-၁၂။)

ဤအထက်ပါ သမာဓိသုတ္တန် နှစ်မျိုးတို့၌ — သစ္စာလေးပါးကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိရေးအတွက် သမာဓိ ထူထောင်ရန် ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင် တိုက်တွန်းညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ တစ်ဖန် သစ္စာလေးပါးတွင် အကျိုး ဝင်လျက်ရှိသော —

၁။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ (၅)ပါးကိုလည်းကောင်း၊

၂။ အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံ စသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ (၅)ပါးတို့၏ ထင်ရှား ဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း၊

၃။ အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံ စသော အကြောင်းတရားတို့၏ အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် အကျိုးခန္ဓာ (၅)ပါးတို့၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းပုံကိုလည်းကောင်း၊

၄။ အကြောင်း-အကျိုး နှစ်ရပ်လုံးတို့၏ ဖြစ်မှု-ပျက်မှုကိုလည်းကောင်း — ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ကိုယ်တိုင်မျက် မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်ရေးအတွက်လည်း သမာဓိထူထောင်ရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။

နိဗ္ဗာန်ကို လိုလားတောင့်တလျက်ရှိသော အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် မိမိ အလွန်ချစ်မြတ်နိုးနေ သော နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာထူးကြီးကို ဧကန်ရရှိရေးအတွက် ရိုသေစွာ ဦးထိပ်ရွက်ပန်ဆင်၍ ခံယူရမည့် ညွှန်ကြားတော် မူချက်များပင် ဖြစ်ကြသည်။ အကြောင်းကား ဘုရားရှင် ဟောကြားထားတော်မူသော ရုပ်တရား နာမ်တရား အကြောင်းတရား အကျိုးတရားနှင့် ယင်း ရုပ်+နာမ်+ကြောင်း+ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာတို့ကား သမာဓိရှိပါမှသာလျှင် သိနိုင်သော အရာများ ဖြစ်ကြသောကြောင့် ပင်တည်း။

ရုပ်တရား — ဘုရားဟော ရုပ်တို့ကား ကလာပ်ဟု ခေါ်သည့် အမှုန်အနေအားဖြင့် ဖြစ်ကြ၏။ ရုပ်တို့ မည်သည် တစ်ခုတည်း ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား မရှိကြ။ ကလာပ်ဟူသည် ရုပ်လောက၌ အသေးဆုံး အဖွဲ့အစည်း တစ်ခု ဖြစ်၏။ ယင်းရုပ်ကလာပ်တို့ကား ပရမာဏုမြူခန့် သေးငယ်သော အမှုန်များ ဖြစ်ကြ၏။ “ခန့်”ဟူ၍သာ

သမာဓိထူထောင်သင့်ပုံပိုင်း

ဆိုသည်။ ပရမာဏုမြူဟု အတိအကျ မဆိုပါ။ ယင်းကလာပ်အမှုန် တစ်ခုတစ်ခု၌ ပထဝီ-အာပေါ-တေဇော-ဝါယော-ဝဏ္ဏ-ဂန္ဓ-ရသ-ဩဇာ ဟု ရုပ်သဘောတရား (၈)မျိုး အနည်းဆုံး ပါဝင်၏။

အချို့ရုပ်ကလာပ်၌ (၉)မျိုး အချို့ရုပ်ကလာပ်၌ (၁၀)မျိုး စသည့် ရုပ်သဘောတရားများ ပါဝင်ကြ၏။ ယင်းရုပ်သဘောတရားများကား ပရမတ်အစစ် ရုပ်တို့တည်း။ ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းပရမတ္ထရုပ်အစစ် တို့ကို မြင်အောင် ရှုရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ မြင်အောင် ရှုနိုင်ရေးအတွက် —

၁။ ရှေးဦးစွာ ရုပ်ကလာပ်ကို မြင်အောင် ရှုရမည်။

၂။ ယင်းရုပ်ကလာပ်များကို (၈)မျိုး (၉)မျိုး (၁၀)မျိုး စသော ရုပ်ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် ဓာတ်ခွဲ နိုင်ရမည်။ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုနိုင်ရမည်။

ထိုသို့ ရုပ်ကလာပ်များကို ဓာတ်ခွဲလျက် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်အောင် ရှုနိုင်ပါမှ ရုပ် (၂၈)ပါးကို ကုန်စင်အောင် သိရှိနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

မဟာဂေါပါလကသုတ္တန် - အဆိုတစ်ရပ်

မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော် မဟာဂေါပါလကသုတ္တန် (မ-၁-၂၈၁-၂၈၆။) တွင် — “ဘူတရုပ် ဓာတ်ကြီးလေးပါး နှင့် ထိုဓာတ်ကြီးလေးပါးကို မှီတွယ်၍ ဖြစ်ပေါ်နေသော ဥပါဒါရုပ်ဟူသော ရုပ်တရားအားလုံးကို ကွဲကွဲပြားပြား မသိက ရုပ်တရားကို မသိသည် မည်၏။ နွားအပေါင်းကို ထိန်းကျောင်းနေသော နွားကျောင်းသားသည် မိမိ ထိန်းကျောင်းနေသော နွားအပေါင်းကို ဘယ်နှစ်ကောင်ရှိသည်ဟု အရေအတွက်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ နွားဖြူ ဘယ်နှစ်ကောင် နွားနီ ဘယ်နှစ်ကောင် စသည်ဖြင့် အရောင်အဆင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိပါက ထိုနွားကျောင်းသားသည် နွားအပေါင်းကို ထိန်းကျောင်းခြင်းငှာ မထိုက်တန်သကဲ့သို့ ထိန်းကျောင်း သော်လည်း နွားအပေါင်း၏ ကြီးပွားတိုးတက်မှုကို ပြုလုပ်ရန် မစွမ်းနိုင်သကဲ့သို့ - ဤဥပမာအတူ ဤသာသနာ တော်၌ ယောဂီဝစရ ရဟန်းတော်သည် ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ် အပြားရှိသော အလုံးစုံသော ရုပ်တရားကို —

၁။ အရေအတွက်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊

၂။ အကြောင်း သမုဋ္ဌာန်အားဖြင့်လည်းကောင်း — ကွဲကွဲပြားပြား မသိရှိပါက မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် ရသည့် တိုင်အောင် တိုးတက်စည်ကားကြီးပွားခြင်း မဖြစ်နိုင် - ဟု ဘုရားရှင် ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ယင်း မဟာဂေါပါလကသုတ္တန် အဋ္ဌကထာကလည်း —

သော ဂဏနတော (သမုဋ္ဌာနတော) ရူပံ အဇာနန္တော ရူပံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ အရူပံ ဝဝတ္ထပေတွာ ရူပါရူပံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ပစ္စယံ သလ္လက္ခေတွာ လက္ခဏံ အာရောပေတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ မတ္ထကံ ပါပေတုံ န သက္ကောတိ။

(မ-ဋ္ဌ-၂-၁၆၃။)

= ထိုယောဂီဝစရ ရဟန်းသည် —

(၁) အရေအတွက်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊

(၂) အကြောင်း သမုဋ္ဌာန်အားဖြင့်လည်းကောင်း —

ရုပ်တရားကို မသိခဲ့သည်ရှိသော် —

၁။ ရုပ်တရားကို သိမ်းဆည်း၍

၂။ နာမ်တရားကို ပိုင်းခြား မှတ်သား၍

၃။ ရုပ် + နာမ် ကို သိမ်းဆည်း၍

၄။ အကြောင်းတရားတို့ကိုကောင်းစွာ ပိုင်းခြားမှတ်သား၍

၅။ အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ထို ရုပ်-နာမ် = သင်္ခါရ တရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်သို့ တင်၍ ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းပွားများ အားထုတ်လျက် ဝိပဿနာဉာဏ်ကို မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် ဟူသော အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်စေအံ့သောငှာ မစွမ်းနိုင် - ဟု ဖွင့်ဆိုရေးသားထားပေသည်။

အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် နိဗ္ဗာန်ကို လိုလားတောင့်တလျှင်ကား ဤဘုရားဟော ဒေသနာတော်များကို ဦးထိပ်ရွက် ပန်ဆင်ရမည်သာ ဖြစ်သည်။

ထိုသို့ ရုပ်တရားများကို -

၁။ ရုပ် (၂၈)ပါး ဟူသော အရေအတွက်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊

၂။ (က) မည်သည့်ရုပ်တရားများက ကံကြောင့် ဖြစ်သည်၊

(ခ) မည်သည့်ရုပ်တရားများက စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သည်၊

(ဂ) မည်သည့်ရုပ်တရားများက ဥတုကြောင့် ဖြစ်သည်၊

(ဃ) မည်သည့်ရုပ်တရားများက အာဟာရကြောင့် ဖြစ်သည်၊

(င) မည်သည့်ရုပ်တရားများက မည်သည့်အကြောင်းတရားကြောင့်မျှ မဖြစ် -

ဟူသော ဖြစ်ကြောင်း သမုဋ္ဌာန်အားဖြင့်လည်းကောင်း ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိရှိနိုင်ရေးမှာ ရုပ်ကလာပ်တစ်ခု တစ်ခု အတွင်း၌ တည်ရှိသော (၈) မျိုး၊ (၉) မျိုး၊ (၁၀) မျိုး စသော ရုပ်သဘောတရားများကို တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုနိုင်ပါမှသာလျှင် သိနိုင်သောအရာ ဖြစ်သည်။ ရုပ်ကလာပ်များကို မမြင်လျှင်သော် လည်းကောင်း၊ မြင်သော်လည်း ရုပ်ကလာပ်များကို ပရမတ်သို့ဆိုက်အောင် ဓာတ်မခွဲတတ်သေးလျှင် = ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်ပရမတ်တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ မရှုတတ်သေးလျှင်သော်လည်းကောင်း -

(က) မည်သည့်ရုပ်တရားများက ကံကြောင့် ဖြစ်သည်၊

(ခ) မည်သည့်ရုပ်တရားများက စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သည်၊

(ဂ) မည်သည့်ရုပ်တရားများက ဥတုကြောင့် ဖြစ်သည်၊

(ဃ) မည်သည့်ရုပ်တရားများက အာဟာရကြောင့် ဖြစ်သည်၊

(င) မည်သည့်ရုပ်တရားများက မည်သည့်အကြောင်းတရားကြောင့်မျှ မဖြစ် - ဟု

ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ သိရှိနိုင်ရေးမှာ မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ မဖြစ်နိုင်ပေ။

ရုပ်ကလာပ်များကို ဓာတ်မခွဲနိုင်သေးပါက = ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်ပရမတ် သဘောတရားတို့ကို တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ မရှုတတ်သေးပါကလည်း ရုပ်ပရမတ် နယ်မြေသို့လည်း မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ မဆိုက်ရောက်နိုင်သေးပေ။ သို့အတွက် ရုပ်ကလာပ်ကို မြင်ရေး ရုပ်ကလာပ် များကို ဓာတ်ခွဲလျက် ရုပ်ပရမတ်နယ်မြေသို့ဆိုက်အောင် ရှုပွားနိုင်ရေးအတွက် အရေးအကြီးဆုံး လိုအပ်ချက်ကား သမာဓိပင် ဖြစ်သည်။

တစ်ဖန် နာမ်တရားများကိုလည်း အာယတနဒွါရအလိုက် သိမ်းဆည်းရန် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၂၃။)နှင့် သမ္မောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာ (အဘိ-၄-၂-၂၄၁။)တို့၌ ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ ဒွါရ၏ အစွမ်းဖြင့်

သမာဓိထူထောင်သင့်ပုံပိုင်း

နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းခြင်းသည် အနာကုလ = ရောယှက်ရှုပ်ထွေးခြင်း ကင်းသည်ဟု နှလုံးပိုက်၍ အဋ္ဌကထာ ဆရာတော်များ မိန့်ဆိုတော်မူကြောင်းကိုလည်း မဟာဋီကာ (မဟာဋီ-၂-၃၅၂။)၌ ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ၌ ဒွါရအသုံး နှစ်မျိုး ရှိ၏။ ကာယဒွါရ၊ ဝစီဒွါရ၊ မနောဒွါရ ဟူသော ဒွါရ (၃)ပါးကို ကမ္မဒွါရဟု ခေါ်၏။ စက္ခုဒွါရ၊ သောတဒွါရ၊ ယာနဒွါရ၊ ဇိဝှိဒွါရ၊ ကာယဒွါရ၊ မနောဒွါရ ဟူသော ဒွါရ (၆)ပါးကို အာယတနဒွါရဟု ခေါ်ဆို၏။ (မဟာဋီ-၂-၄၁၀။)

နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ အာယတနဒွါရဟု ခေါ်ဆိုသော စက္ခုဒွါရဝီရိယံ သောတဒွါရဝီရိယံ ယာနဒွါရဝီရိယံ ဇိဝှိဒွါရဝီရိယံ ကာယဒွါရဝီရိယံ မနောဒွါရဝီရိယံဟူသော ဝီရိယံအစဉ်အတိုင်း သိမ်းဆည်းရမည် ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမူ စိတ်တို့၏ ကိန်းသေမြဲသော ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ နိယာမလမ်းကြောင်းကား ယင်း ဝီရိယံသည့် စိတ် အစဉ်များပင် ဖြစ်သည်။

ဝီရိယံစိတ်တို့မည်သည် ဝီရိယံသည့် စိတ္တနိယာမ လမ်းကြောင်းအတိုင်းသာ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိ၏။ ယင်း ဓမ္မတာ လမ်းကြောင်းမှ လွဲ၍ ပုံစံပြောင်း၍ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ မရှိပေ။ ယင်းတို့ဖြစ်နေကျ ဓမ္မတာလမ်းကြောင်း အတိုင်းပင် လိုက်၍ နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရှုပွားရပေသည်။ တစ်ဖန် ယင်း ဓမ္မတာလမ်းကြောင်းအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်သွားသော စိတ်တို့တွင် စိတ္တက္ခဏတိုင်း စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ စိတ်စေတသိက်တို့သည် ယှဉ်တွဲ၍ အုပ်စု အလိုက် ဖြစ်ကြရ၏။ တစ်လုံးချင်း ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား မရှိကြပေ။

အနည်းဆုံး ပမာဏအားဖြင့် အသိစိတ်-ဖဿ-ဝေဒနာ-သညာ-စေတနာ-ဧကဂ္ဂတာ-ဇီဝိတ-မနသိကာရ ဟူသော (၈)လုံး ပေါင်းစပ်မှ ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား ရှိပေသည်။ ယင်းသို့ စိတ္တနိယာမလမ်းကြောင်းဟု ခေါ်ဆို အပ်သော ဝီရိယံစိတ်အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်သွားသော နာမ်တရားတို့ကို စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုပွားသုံးသပ်နိုင်ပါမှ နာမ်ပရမတ်နယ်မြေသို့ ဆိုက်မည် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ နာမ်တရားတို့ကို ပရမတ်သို့ဆိုက်အောင် ရှုပွားတတ်ရေး ရှုပွားနိုင်ရေးအတွက် အရေးအကြီးဆုံးသော လိုအပ်ချက်ကား သမာဓိပင် ဖြစ်သည်။

[မှတ်ချက် — ဤ၌ ဝီရိယံ အလွတ်ဖြစ်သော ဝီရိယံစိတ်တို့ကို မဆိုလိုပါ။ ဝီရိယံစိတ်တို့ကိုသာ အထူး ရည်ညွှန်း၍ စိတ္တနိယာမကို ဖော်ပြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။]

တစ်ဖန် ယင်း ရုပ်-နာမ်တရားတို့၏ အကြောင်းတရားတို့ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိရေးမှာလည်း သမာဓိရှိပါမှ သိနိုင်သော အရာဖြစ်သည်။ အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ထိုရုပ်နာမ်တို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်သို့ တင်၍ ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဟူသော အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်အောင် စီးဖြန်းတတ်ရေး စီးဖြန်းနိုင်ရေးမှာလည်း သမာဓိရှိသော သူတော်ကောင်းတို့၏ အရာသာ ဖြစ်ပေသည်။

စိတ္တဝိသုဒ္ဓိမှ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိသို့

တတ္ထ နာမရူပါနံ ယာထာဝဒဿနံ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ နာမ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၂၂။)

လက္ခဏ-ရသ-ပစ္စုပဋ္ဌာန-ပဒဋ္ဌာနဝသေန နာမရူပပရိဂ္ဂဟော ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ နာမ။ (အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ။)

= နာမ်ရုပ်တို့ကို ပရမတ်သို့ ဆိုက်အောင် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်ခြင်းသည်၊ လက္ခဏ-ရသ-ပစ္စုပဋ္ဌာန-ပဒဋ္ဌာန်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် နာမ်တရား ရုပ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းခြင်း ဉာဏ်ဖြင့်ပိုင်းခြားယူခြင်းသည်ပင် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ မည်ပေသည်။ ယင်း ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိကို ပြည့်စုံစေလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် စိတ္တဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံအောင်

ကြိုးစားအားထုတ်ရမည် ဖြစ်သည်။

စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ နာမ သဥပစာရာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၂၂။)

= ဥပစာရသမာဓိနှင့် တကွသော လောကီဈာန်သမာပတ် (၈)ပါးတို့သည် စိတ္တဝိသုဒ္ဓိမည်၏ဟု ဖွင့်ဆိုထားသဖြင့် စိတ္တဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံရေးအတွက် ဥပစာရသမာဓိကိုသော်လည်းကောင်း၊ အပ္ပနာသမာဓိ အမည်ရသော ဈာန်သမာပတ် (၈)မျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးကိုသော်လည်းကောင်း၊ (၈)မျိုးလုံးကိုသော်လည်းကောင်း ရရှိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။

ဤသည်တို့ကား သမာဓိထူထောင်သင့်သည် (= ထူထောင်ရမည်) ဟူသော ဘုရားဟော ဒေသနာတော်များနှင့် အဋ္ဌကထာအဆိုအမိန့်တို့တည်း။

ခဏိကသမာဓိ

အချို့သော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်ထူး ပုဂ္ဂိုလ်မွန် ဖြစ်တော်မူကြကုန်သော ဆရာမြတ်တို့ကား သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်သည် သမာဓိထူထောင်ဖို့ မလို၊ ဝိပဿနာသို့ ခဏိကသမာဓိနှင့် သွား၍လည်း ရနိုင်သည်ဟု အယူ ရှိတော်မူကြ၏။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာဆရာတော်၏ စကားကို ကိုးကား၍ မိန့်ဆိုတော်မူကြခြင်း ဖြစ်၏။ သို့အတွက် —

- ၁။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာဆရာတော်၏ ဆိုလိုရင်း ခဏိကသမာဓိ၊
- ၂။ သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်၏ ခဏိကသမာဓိ၊
- ၃။ ဝိပဿနာအခိုက်၌ ရှိသော ခဏိကသမာဓိ —

ဤသုံးမျိုးသော ခဏိကသမာဓိတို့၏ အကြောင်းကို ဆက်လက်၍ ရှင်းလင်းတင်ပြအပ်ပါသည်။

မဟာဋီကာဆရာတော်၏ အဆို

သမထယာနိကဿ ဟိ ဥပစာရပုပ္ဖာပုဗ္ဗေသိ သမာဓိ၊ ဣတရဿ ခဏိကသမာဓိ၊ ဥဘယေသမ္ပိ ဝိမောက္ခမုခတ္ထယံ ဝိနာ န ကဒါစိပိ လောကုတ္တရာဓိဂမော သမ္ဘဝတိ။ (မဟာဋီ-၁-၁၅။)

ဤမဟာဋီကာ၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

- ၁။ သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်အား ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိဟူသော နှစ်မျိုးသော သမာဓိနှင့် ကင်း၍ လောကုတ္တရာတရားထူးကို ရရှိခြင်းသည် တစ်ရံတစ်ဆစ်မျှလည်း မဖြစ်သင့်ပေ။
- ၂။ သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်အား ခဏိကသမာဓိနှင့် ကင်း၍ တစ်ရံတစ်ဆစ်မျှလည်း လောကုတ္တရာတရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိခြင်းသည် မဖြစ်သင့်ပေ။
- ၃။ သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ် သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ် နှစ်မျိုးလုံးတို့အားလည်း သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သည့် ဝိမောက္ခမုခ အမည်ရသည့် အနိစ္စနုပဿနာဉာဏ်၊ ဒုက္ခနုပဿနာဉာဏ်၊ အနတ္တနုပဿနာဉာဏ် သုံးမျိုးနှင့်ကင်း၍ တစ်ရံတစ်ဆစ်မျှလည်း လောကုတ္တရာ တရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိခြင်းသည် မဖြစ်သင့်ပေ။ ဤကား ဆိုလိုရင်းတည်း။

သမာဓိထူထောင်သင့်ပုံပိုင်း

မဟာဋီကာဆရာတော်သည် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၌ အခြေတည်ထားသော - သီလေ ပတိဋ္ဌာယ နရော သပညော - စသော ဂါထာ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ဖွင့်ဆိုသည့်အပိုင်းတွင် အထက်ပါ စကားရပ်ကို မိန့်ဆိုခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုဂါထာ၏ ဆိုလိုရင်းနှင့် အဓိပ္ပါယ် ဆက်စပ်ယူပါမှ ပို၍ သဘောပေါက်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ယင်းဂါထာ၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

- ၁။ တိဟိတပဋိသန္ဓေ ဉာဏ်ပညာမျိုးစေ့ရှိသော လူသားတစ်ဦးသည် သို့မဟုတ် ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် -
 - ၂။ သီလတည်းဟူသော မြေ၌ ရပ်တည်၍
 - ၃။ စိတ္တ အမည်ရသော သမာဓိကိုလည်းကောင်း၊
 - ၄။ ပညာ အမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်းကောင်း ပွားများ အားထုတ်ရာ၏။
 - ၅။ ကိလေသာတို့ကို ပူပန်စေတတ် လောင်ကျွမ်းစေတတ်သော သမ္ပပ္ပဓာန် လုံ့လဝီရိယရှိသော
 - ၆။ သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းတတ်သော သတိ၊ ကွဲကွဲပြားပြား သိတတ်သော သမ္ပဇဉ်ဉာဏ် ဟူသော ရင့်ကျက်သော နိပကပညာရှိသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် တဏှာတည်းဟူသော ချုပ်ငြိမ်းနိုင်လေရာ၏။
- ဤကား ဆိုလိုရင်းတည်း။

ဤအထက်ပါ အင်္ဂါရပ် (၆)ချက်နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် တဏှာကို အရိယမဂ်အခိုက်၌ သမုစ္ဆေဒ ပဟာန်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ဖြတ်တောက်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ တဏှာကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်နိုင်ရေးအတွက် တဏှာ အရှုပ်အထွေး ဟူသမျှကို အကြွင်းမဲ့ ဖြေရှင်းဖြတ်တောက်နိုင်ရေးအတွက် သီလတည်းဟူသော မြေ၌ ရပ်တည်၍ စိတ္တအမည်ရသော သမာဓိနှင့် ပညာအမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့ကို ပွားများရမည် သို့မဟုတ် ဖြစ်စေရမည်။ ထိုစိတ္တနှင့် ပညာတို့ကား လောကီလော လောကုတ္တရာလော? ဟု မေးရန်ရှိ၏။ ဤမေးခွန်းကို မဟာဋီကာ ဆရာတော်က အောက်ပါအတိုင်း ဖြေရှင်းထားပေသည်။

လောကုတ္တရန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသတော။ တံ ဟိ ဘာဝယမာနော အရိယမဂ္ဂက္ခဏေ တဏှာဇဉ် သမုစ္ဆေဒ-
ဝသေန ဝိဇ္ဇေတိတိ ဝုစ္စတိ၊ န လောကီယံ။ နာနန္တရိယဘာဝေန ပနေတ္ထ လောကီယာပိ ဂဟိတာဝ ဟောန္တိ
လောကီယသမထဝိပဿနာယ ဝိနာ တဒဘာဝတော။ သမထယာနိကဿ ဟိ ဥပစာရပုနာပွဘေဒံ သမာဓိံ၊
ဣတရဿ ခဏိကသမာဓိံ၊ ဥဘယေသမ္ပိ ဝိမောက္ခမုခတ္ထယံ ဝိနာ န ကဒါစိပိ လောကုတ္တရာဓိဂမော သမ္ဘဝတိ။
တေနာဟ “သမာဓိဇ္ဇေဝ ဝိပဿနဉ္စ ဘာဝယမာနော”တိ။ (မဟာဋီ-၁-၁၅။)

ဤအထက်ပါ ဋီကာစကားရပ်၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်သည်။

အကောင်းဆုံးကို ညွှန်ပြသော ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ဖြစ်သော စိတ္တ (= သမာဓိ)နှင့် ပညာကို ဖြစ်စေရမည်ဟု မှတ်သားပါ။ မှန်ပေသည် — ထို လောကုတ္တရာ စိတ္တ (= သမာဓိ)နှင့် ပညာကို ဖြစ်စေ သည်ရှိသော် အရိယမဂ်ဉာဏ်အခိုက်၌ တဏှာဟူသော အရှုပ်အထွေးကို အကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်ခြင်း သမုစ္ဆေဒ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြေရှင်း၏ဟု ဆိုအပ်ပေသည်။ လောကီစိတ္တ (= သမာဓိ)နှင့် ပညာကား သမုစ္ဆေဒ၏ အစွမ်းဖြင့် တဏှာ အရှုပ်အထွေးကို မဖြေရှင်းနိုင်သည့်အတွက် လောကီဖြစ်သော စိတ္တ (= သမာဓိ)နှင့် ပညာကို မဆိုလိုဟု မှတ်ပါ။

သို့သော် ဤအရာ၌ လောကီဖြစ်သော သမထ ဝိပဿနာနှင့် ကင်း၍ လောကုတ္တရာ စိတ္တ (= သမာဓိ)နှင့် ပညာတို့၏ မဖြစ်သင့် မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် မကင်းစကောင်းသော နာနန္တရိကနည်း သဘောအားဖြင့် လောကီ

ဖြစ်သော စိတ္တ (= သမာဓိ)နှင့် ပညာတို့ကိုလည်း ယူအပ် ယူနိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ မှန်ပေသည် — သမထ ယာနိကပုဂ္ဂိုလ်အား ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိဟု နှစ်မျိုးပြားသော သမာဓိကို၊ သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ် အား ခဏိကသမာဓိကို၊ သမထယာနိက သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ် နှစ်မျိုးလုံးတို့အားလည်း ဝိမောက္ခမုခ အမည်ရသည့် အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်ဟူသော အနုပဿနာ ဉာဏ် သုံးမျိုးအပေါင်းကို ကြဉ်ဖယ်ထား၍ တစ်ရံတစ်ဆစ်မျှသော်လည်း လောကုတ္တရာဖြစ်သောစိတ္တ (= သမာဓိ) နှင့် ပညာကို ရခြင်းမည်သည် မဖြစ်သင့်ပေ။

ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာဆရာတော်က - “သမာဓိကိုလည်းကောင်း၊ ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်းကောင်း ပွားများလျက် (= ပွားများရာ၏)”ဟု ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (မဟာဋီ-၁-၁၅။)

ဤဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာဆရာတော်၏ ရည်ညွှန်းချက်စကားကို စေ့ငသေချာစွာ ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ် ပါက သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်၏ ခဏိကသမာဓိဟူသည် သမထပိုင်းကို ဦးတည်ရည်ညွှန်းထားခြင်း ဖြစ်- သည်ကို သဘောပေါက်သင့်ပေသည်။ သို့အတွက် သမထပိုင်း ခဏိကသမာဓိနှင့် ဝိပဿနာပိုင်း ခဏိကသမာဓိ နှစ်မျိုးကို ကွဲပြားသွားအောင် ဆက်လက်၍ ရှင်းလင်းတင်ပြအပ်ပါသည်။ သို့သော် သမထယာနိကလမ်းကို ကြိုတင် ၍ ရှင်းလင်းပါမှ သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကလမ်းကို ပို၍ သဘောပေါက်နိုင်မည် ဖြစ်သဖြင့် သမထယာနိကလမ်းမှ ဥပစာရသမာဓိနှင့် အပ္ပနာသမာဓိတို့ကို အခြေခံ၍ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိစခန်းသို့ ကူးပုံကို ရှေးဦးစွာ ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

သမထယာနိကလမ်း

တံ သမ္မာဒေတုကာမေန သမထယာနိကေန တာဝံ ဌပေတွာ နေဝသညာနာသညာယတနံ အဝသေသ- ရူပါရူပါဝစရဇ္ဈာနာနံ အညတရတော ဝုဋ္ဌာယ ဝိတက္ကာဒီနိ ဈာနဂီနိ တံသမ္ပယုတ္တာ စ ဓမ္မာ လက္ခဏာရသာဒိ- ဝသေန ပရိဂ္ဂဟေတဗ္ဗ။ ပရိဂ္ဂဟေတွာ သဗ္ဗမ္ပေတံ အာရမ္မဏာဘိမုခံ နမနတော နမနဋ္ဌေန နာမန္တိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗ။

တတော ယထာ နာမ ပုရိသော အန္တောဂေဟေ သပ္ပံ ဒိသွာ တံ အနုဗန္ဓမာနော တဿ အာသယံ ပဿတိ။ ဧဝမေဝ အယမ္ပိ ယောဂါဝစရော တံ နာမံ ဥပပရိက္ခန္တော “ဣဒံ နာမံ ကိ နိဿာယ ပဝတ္တတိ”တိ ပရိယေသမာနော တဿ နိဿယံ ဟဒယရူပံ ပဿတိ။ တတော ဟဒယရူပဿ နိဿယဘူတာနိ၊ ဘူတ- နိဿိတာနိ စ သေသုပါဒါယ ရူပါနိတိ ရူပံ ပရိဂ္ဂဏှာတိ။ သော သဗ္ဗမ္ပေတံ ရပုနတော ရူပန္တိ ဝဝတ္ထပေတိ။ တတော နမနလက္ခဏံ နာမံ၊ ရပုနလက္ခဏံ ရူပန္တိ သင်္ခေပတော နာမရူပံ ဝဝတ္ထပေတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၂၂။)

= ထို ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိကို ပြည့်စုံစေလိုသော သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေးဦးစွာ နေဝသညာနာသညာယတန ဈာန်ကို ထား၍ ကြွင်းသော ရူပါဝစရဈာန် အရူပါဝစရဈာန်တို့တွင် ဈာန်တစ်ပါးပါးကို ဝင်စား၍ ထိုဈာန်မှ ထပြီးလျှင် ဝိတက်စသော ဈာန်အင်္ဂါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုဈာန်နှင့် ယှဉ်သော ယှဉ်ဖက် စိတ်+စေတသိက် သမ္ပယုတ်တရားစုတို့ကိုလည်းကောင်း လက္ခဏာ-ရသ-ပစ္စုပ္ပန်-ပဒုပ္ပန်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား ယူအပ် သိမ်းဆည်းအပ်၏။ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပြီး သိမ်းဆည်းပြီးသော် ထိုနာမ်တရားအားလုံးကို ကသိုဏ်း ပဋိဘာဂနိမိတ်စသော သမထပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံဘက်သို့ ရှေးရှုညွတ်တတ်သောကြောင့် အာရုံသို့ ညွတ်တတ် သော အနက်သဘောအားဖြင့် နာမ် ဟု ပိုင်းခြားမှတ်သားပါ။ ထို့နောင် လောကဥပမာအားဖြင့် - ယောက်ျား တစ်ဦးသည် အိမ်ထဲ၌ မြွေကို တွေ့သော် ထိုမြွေနောက်သို့ အစဉ်လိုက်ကြည့်လတ်သော် ထိုမြွေ၏ ကိန်းအောင်းရာ နေရာကို တွေ့မြင်ရသကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူ ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ထိုနာမ်တရားကို ဉာဏ်ပညာ ဖြင့် စူးစမ်းဆင်ခြင်လျက် “ဤနာမ်တရားသည် အဘယ်ကို မှီ၍ ဖြစ်နေပါသနည်း”ဟု ရှာဖွေလတ်သော် ထိုနာမ်

သမာဓိထူထောင်သင့်ပုံပိုင်း

တရား၏ မှီရာ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို တွေ့မြင်၏။ ထို့နောင် ဟဒယဝတ္ထုရုပ်၏ မှီရာ ဘူတရုပ် (= ဓာတ်ကြီးလေးပါး) တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဘူတရုပ် (= ဓာတ်ကြီးလေးပါး)ကို မှီတွယ်၍ ဖြစ်နေကြကုန်သော ဟဒယဝတ္ထုမှ ကြွင်းသော ဥပါဒါရုပ်တို့ကိုလည်းကောင်း - ဤသို့လျှင် ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်ဟူသော ရုပ်တရားကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၏ သိမ်းဆည်း၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်ဟူသော ဤအလုံးစုံသော ရုပ်တရားကို ဖောက် ပြန်တတ်သော သဘောလက္ခဏာအားဖြင့် **ရုပ်**-ဟု ပိုင်းခြား မှတ်သား၏။ ထို့နောင် အာရုံသို့ ညွှတ်တတ်သော သဘောလက္ခဏာရှိသော တရားကား နာမ်၊ ဖောက်ပြန်တတ်သော သဘောလက္ခဏာရှိသော တရားကား ရုပ်-ဟု အကျဉ်းအားဖြင့် နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သား၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၂၂။)

[ဤ၌ နှလုံး၌ တည်ရှိသော ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်တို့မှာ - (၅၄) မျိုး ရှိ၏။ (၆)ဒွါရ၊ (၄၂) ကောဋ္ဌာသတို့၌ တည်ရှိသော ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်တို့ကို ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ဖော်ပြမည် ဖြစ်ပါသည်။ တစ်ဖန် ပထမဈာန် နာမ်တရားတို့မှာ စိတ်စေတသိက် (၃၄)လုံး များသောအားဖြင့် ရှိ၏။ ကရုဏာဈာန် မုဒိတာဈာန်တို့တွင် ကရုဏာ ပထမဈာန် မုဒိတာပထမဈာန် ဖြစ်မှု စိတ်စေတသိက် နာမ်တရားစု (၃၅) ရှိမည် ဖြစ်၏။ ယင်း ပထမဈာန် နာမ် တရားစုတို့နှင့် တကွ ကျန်ဈာန်နာမ်တရားစုတို့ကို နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ဖော်ပြမည် ဖြစ်ပါသည်။]

ထိုသို့ ဈာန်နာမ်တရားစုတို့နှင့် တကွ ယင်းဈာန် နာမ်တရားတို့၏ မှီရာ ဖြစ်သော ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်တို့ကို သိမ်းဆည်းပြီးသောအခါ ပကိဏ္ဍကသင်္ခါရ အမည်ရသော ကြွင်းကျန်သော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကိုလည်း လက္ခဏာ-ရသ-ပစ္စုပ္ပန်-ပဒဋ္ဌာန်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းအပ်၏ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူအပ်၏။ အကြောင်းမူ အလုံးစုံသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ပရိညာပညာ သုံးမျိုးဖြင့် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား မသိက ဒုက္ခ မကုန်နိုင်ဟု ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင် ဟောကြားထားတော်မူသောကြောင့် ဖြစ်၏။ (သံ-၂-၂၄၉-၂၅၀ - ကြည့်။) ဤအကြောင်းကို အာနာပါနဿတိသမာဓိပိုင်းတွင် ထပ်မံ၍ ရှင်းလင်းတင်ပြဦးမည် ဖြစ်ပါသည်။

အကယ်၍ သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိစခန်းသို့ ကူးရာ၌ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းက စ၍ မသိမ်းဆည်းလို ဘဲ ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကပင် စ၍ သိမ်းဆည်းလိုခဲ့သော် သုဒ္ဓိဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်ကဲ့သို့ပင် ရုပ်တရားက စ၍လည်း သိမ်းဆည်းနိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ သိမ်းဆည်းနိုင်ပုံကို အောက်တွင် ဆက်လက် ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

သုဒ္ဓိဝိပဿနာယာနိကလမ်း

သုဒ္ဓိဝိပဿနာယာနိကော ပန အယမေဝ ဝါ **သမထယာနိကော** စတုဓာတုဝဝတ္ထာနေ ဝုတ္တာနံ တေသံ တေသံ ဓာတုပရိဂ္ဂဟမုခါနံ အညတရမုခဝသေန သင်္ခေပတော ဝါ ဝိတ္ထာရတော ဝါ စတသော ဓာတုယော ပရိဂ္ဂဟာတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၂၂။)

= သမထမဖက် ဝိပဿနာယာဉ် သက်သက်ရှိသော (= **သုဒ္ဓိဝိပဿနာယာနိက**) ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းက စ၍ အားမထုတ်လိုဘဲ (= နာမ်တရားကစ၍ မသိမ်းဆည်းလိုဘဲ) ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းက စ၍ အားထုတ် လိုသော (= ရုပ်တရားက စ၍ သိမ်းဆည်းလိုသော) ဈာန်သမထယာဉ် ရှိသော (= **သမထယာနိက**) ပုဂ္ဂိုလ်သည် လည်းကောင်း ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ ဉာဏ်အမြင်ကို ပြည့်စုံစေလိုခဲ့သော် စတုဓာတုဝဝတ္ထာန်ကမ္မဋ္ဌာန်း၌ ဖွင့်ဆို ရေးသားခဲ့ ကုန်ပြီးသော ထိုထို ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို သိမ်းဆည်းကြောင်း နည်းလမ်းတို့တွင် တစ်နည်းနည်း၏ အစွမ်းဖြင့် အကျဉ်းနည်းအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ အကျယ်နည်းအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို သိမ်းဆည်းရ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၂၂။)

ဤအထက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၏ သတ်မှတ်ချက် ညွှန်ကြားချက်အရ သမထကို အခြေမခံဘဲ ဝိပဿနာကို တိုက်ရိုက်သွားလိုသော ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိစခန်းသို့ ကူးလိုသော သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း-
ကောင်း၊ ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းက စ၍ အားထုတ်လိုသော ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကစ၍ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိစခန်းသို့ ကူးလိုသော သမထ
ယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို -

- ၁။ အကျဉ်းနည်းအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊
- ၂။ အကျယ်နည်းအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊
- ၃။ အကျဉ်းနည်း အကျယ်နည်း နှစ်နည်းလုံးအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း စတင်၍ သိမ်းဆည်းရမည် ဖြစ်သည်။

ယေဘုယျဟု မှတ်ပါ

အရူပမုခေနေ ပန ဝိပဿနာဘိနိဝေသော ယေဘုယျေန သမထယာနိကဿ ဣစ္ဆိတဗ္ဗော၊ (မ-ဇီ-၁-၃၆၉။)

= နာမ်တရားကို အဦးမူသဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံတို့ကို စ၍ နှလုံးသွင်းခြင်းသည်ကား ယေဘုယျ
အားဖြင့် သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်အားသာလျှင် အလိုရှိအပ်၏။ (မ-ဇီ-၁-၃၆၉။)

ဤဋီကာဆရာတော်၏ မိန့်ဆိုချက်အတိုင်း ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်သော ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယ
သစ္စာ အမည်ရသည့် သင်္ခါရတရားတို့ကို စ၍ နှလုံးသွင်းရာဝယ် နာမ်တရားကို အဦးမူ၍ (= နာမ်တရားကစ၍)
သိမ်းဆည်းခြင်းသည် ယေဘုယျအားဖြင့် သမထယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်အတွက်သာ ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ အနည်းစု
အပွကနည်းအားဖြင့် သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းက စ၍ သိမ်းဆည်းသည်လည်း
ရှိကောင်း ရှိနိုင်သည်။ အလားတူပင် ရုပ်တရားကို အဦးမူသဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်သည့်
သင်္ခါရတရားတို့ကို စတင် သိမ်းဆည်းခြင်းသည်လည်း ယေဘုယျအားဖြင့် သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်အတွက်
သတ်မှတ်ချက်ပင် ဖြစ်သည်။ သို့သော် သမထယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကစ၍ သိမ်းဆည်းလိုက
သိမ်းဆည်းနိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကစ၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို
သိမ်းဆည်းလိုသော သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ရုပ်တရားကို သိမ်းဆည်းလိုလတ်သော် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို
သို့မဟုတ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို စတင်၍ သိမ်းဆည်း ရှုပွားရ၏။ ထိုသို့ သိမ်းဆည်းရှုပွားရန်လည်း ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ
အဋ္ဌကထာက ညွှန်ကြားထား၏။ အကြောင်းပြချက်ကား ဤသို့ ဖြစ်၏။

အကြောင်းပြချက်

သမာဓိထူထောင်ပုံ နည်းစနစ်များကို ညွှန်ကြားပြသရာ သမထပိုင်း၌ကား သမထကမ္မဋ္ဌာန်း (၄၀) ရှိ၏။
သို့သော် ဝိပဿနာပိုင်း၌ကား ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်း နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းဟု ကမ္မဋ္ဌာန်း နှစ်မျိုးသာ ရှိကြောင်းကို အဋ္ဌကထာ
များ၌ ဖွင့်ဆိုလျက် ရှိ၏။

ဒုဝိဓဉ္စိ ကမ္မဋ္ဌာနံ ရူပကမ္မဋ္ဌာနဉ္စ အရူပကမ္မဋ္ဌာနဉ္စ။ ရူပပရိဂ္ဂဟော အရူပပရိဂ္ဂဟောတိပိ ဧတဒေဝ ဝုစ္စတိ။
တတ္ထ ဘဂဝါ ရူပကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေန္တော သင်္ခေပမနသိကာရဝသေန ဝါ ဝိတ္ထာရမနသိကာရဝသေန ဝါ စတုဓာတု-
ဝဝတ္ထာနံ ကထေသိ။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၈၀။ အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၅၂။)

= ဝိပဿနာပိုင်း၌ ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်း နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းဟု နှစ်မျိုး ရှိ၏။ ရုပ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း =
ရုပ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်း = ရူပပရိဂ္ဂဟ၊ နာမ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း = နာမ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်း =

သမာဓိထူထောင်သင့်ပုံပိုင်း

အရူပပရိဂ္ဂဟ ဟူ၍လည်း ခေါ်ဆို၏။ ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင် ဘုရားရှင်သည် ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို သို့မဟုတ် ရုပ်တရားကို သိမ်းဆည်းပုံကို ဟောကြားပြသတော်မူသည်ရှိသော် အကျဉ်းနှလုံးသွင်းနည်း၏ အစွမ်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ အကျယ်နှလုံးသွင်းနည်း၏ အစွမ်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း စတုဓာတုဝဝတ္ထာန် အမည်ရသည့် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဟောကြားပြသတော်မူရိုး ဓမ္မတာ ဖြစ်၏။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၈၀။ အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၅၂။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာများ၏သတ်မှတ်ချက်အရ ရုပ်တရားကို သိမ်းဆည်းပုံ ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ရှုပွားပုံနှင့် ပတ်သက်၍ ရှုပုံနည်းစနစ်ကို ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းအကျဉ်းနည်းနှင့် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းအကျယ်နည်းဟု နှစ်နည်းသာလျှင် ဘုရားရှင် ဟောကြားထားတော်မူသည့်အတွက် ရုပ်တရားက စ၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလိုသော သမထ ယာနိကပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ သမထကို အခြေမခံသော သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း ဓာတ်ကြီး (၄)ပါးကိုသာလျှင် စတင်၍ သိမ်းဆည်းရခြင်း ရှုပွားရခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ခပ်သိမ်းဥသို့ အလုံးစုံသော တရားတို့ကို ဆရာမကူ သယမ္ဘူဉာဏ်ဖြင့် မိမိအလိုလို ကိုယ်တော်တိုင် ထွင်းဖောက်သိမြင်တော်မူသည့် သဗ္ဗညု သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်တို့ ဟောကြားပြသ ဆိုဆုံးမထားတော်မူသည့်အတိုင်း ကျင့်ခြင်းသည်သာလျှင် အသင် ယောဂီသူတော်ကောင်းအတွက် ပို၍ အကျိုးရှိသော ကျင့်စဉ် ဖြစ်ပေမည်။ အကောင်းဆုံးသော ကျင့်စဉ်လည်း ဖြစ်ပေမည်။ ရုပ်တရားကိုကား ရှု၏။ သို့သော် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို စတင်၍ မရှုပါက ဘုရားရှင် ဆိုလိုသော ရုပ် ပရမတ် နယ်မြေသို့ ဆိုက်ရောက်ဖို့အရေးကား မိုးနှင့် မြေကြီးပမာ အလွန် အလှမ်းကွာလျက်ပင် ရှိနေဦးမည် ဖြစ်သည်။

ဤစတုဓာတုဝဝတ္ထာန် အမည်ရသော ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကား ကမ္မဋ္ဌာန်း (၄၀)တို့တွင် ဥပစာရသမာဓိကို ရွက်ဆောင်ပေးတတ်သော ဥပစာရကမ္မဋ္ဌာန်းအမျိုးအစားတွင် ပါဝင်ကြောင်းကို (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၀၇။)တွင် ဆုံးဖြတ် ထားပေသည်။ ဥပစာရကမ္မဋ္ဌာန်းဟူသည် ဥပစာရသမာဓိသို့ ဆိုက်အောင် ပွားများအားထုတ်ရမည့် ကမ္မဋ္ဌာန်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။ သို့အတွက် ဤ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ဥပစာရသမာဓိကို ရွက်ဆောင်ပေးသည့် စွမ်းအား ရှိခြင်းကြောင့် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို အာရုံယူ၍ ဥပစာရသမာဓိသို့ ဆိုက်အောင် သမာဓိထူထောင်ခိုက် သမထပိုင်းတွင် အကျုံးဝင်၏။ တစ်ဖန် ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းက စ၍ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိစခန်းသို့ ကူးလိုသော သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ် နှစ်မျိုးလုံးသည်လည်း ဓာတ်ကြီးလေးပါးကိုပင် စတင်၍ သိမ်းဆည်း ရှုပွားရ၏။ သို့အတွက် သမထပိုင်း ဝိပဿနာပိုင်း နှစ်ဘက်ရ ကမ္မဋ္ဌာန်းအမျိုးအစား တစ်ခု ဖြစ်ပေသည်။ သုဒ္ဓဝိပဿနာ ယာနိကပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိစခန်းသို့ တိုက်ရိုက်သွားလိုခဲ့သော် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကစ၍ အားထုတ်ရသဖြင့် ထိုဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းလမ်းမှ အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်အောင် ထူထောင်ထားသော သမာဓိကို မည်သည့်သမာဓိ ခေါ်ဆိုပုံကို ဆက်လက်၍ ရှင်းပြအပ်ပေသည်။ ထိုသို့ ရှင်းလင်းတင်ပြရာ၌ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းအကျဉ်းနည်းဖြင့် သမာဓိထူထောင်ပုံက စ၍ အကျဉ်းချုပ်ကာ ဖော်ပြအပ်ပါသည်။ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းအကျဉ်းနည်း ပွားများအားထုတ် ပုံကို ဘုရားရှင်သည် မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန်တွင် ဤသို့ ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။

ပုန စပရံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဣမမေဝ ကာယံ ယထာဋ္ဌိတံ ယထာပဏိဟိတံ ဓာတုသော ပစ္စဝေက္ခတိ “အတ္ထိ ဣမသ္မိ” ကာယေ ပထဝီဓာတု အာပေါဓာတု တေဇောဓာတု ဝါယောဓာတူ”တိ။ (မ-၁-၇၃။)

= ရဟန်းတို့ နောက်တစ်မျိုးသော်ကား ယောဂီဝစရ ရဟန်းသည် တည်မြဲတိုင်း ထားမြဲတိုင်းသော ဤရူပ ကာယကိုပင် “ဤရူပကာယ၌ ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်သည် ရှိ၏”ဟု (ပုဂ္ဂိုလ်- သတ္တဝါ-ဇီဝ-အတ္တ မဟုတ်သောအားဖြင့်) ဓာတ်သဘောမျှအားဖြင့် အသီးအသီး တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ပညာ မျက်စိဖြင့် စေ့စေ့ငုငု မြင်အောင် ကြည့်ရှုလျက် ဆင်ခြင်သုံးသပ် ရှုပွား၍ နေ၏။ နှလုံးသွင်း၍ နေ၏။ (မ-၁-၇၃။)

တစ်ဖန် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာကလည်း ခန္ဓာကိုယ်၏ အရိုးကြား-အကြောကြား-အသားကြား-အရေကြားသို့ ဉာဏ်တည်းဟူသော လက်ဖြင့် တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ အသီးအသီး ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်ဟု ကာလအရာ ကာလအထောင် ကာလအသိန်း မက ကြိမ်ဖန်များစွာ အဖန်ဖန် အထပ်အထပ် ဆင်ခြင်သုံးသပ် ရှုပ္ပားရမည်ဟု ထပ်ဆင့် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၃၄၇ - ကြည့်။)

တသေဝံ ဝါယမမာနဿ နစိရေနေဝ ဓာတုပ္ပဘေဒါဝဘာသနပညာပရိဂ္ဂဟိတော သဘာဝဓမ္မာရမ္မဏတ္တာ အပ္ပနံ အပ္ပတ္တော ဥပစာရမတ္တော သမာဓိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၃၄၇။)

= ဤသို့ ကြိုးစားအားထုတ်လျက်ရှိသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မကြာမီ အချိန်ကာလအတွင်း မှာပင် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာ အထူးအပြားကို မိမိ၏အရောင်ဖြင့် ထွန်းပြခြင်း ကိစ္စရှိသော ပညာဖြင့် သိမ်းဆည်းထားအပ်သော ပိုင်းခြားယူထားအပ်သော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ ကိုယ်ပိုင် သဘာဝသတ္တိ သဘာဝလက္ခဏာဟူသော ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝလျှင် အာရုံရှိသောကြောင့် နက်နဲရကား အပ္ပနာ ဈာန်သို့ မရောက်နိုင်သော (အပ္ပနာဈာန်၏အနီး၌ တည်ရှိသော ဥပစာရသမာဓိအစစ်နှင့် တူညီသော သဘောလက္ခဏာ ရှိသောကြောင့် သဒိဿပစာရအားဖြင့်) ဥပစာရမျှသာဖြစ်သော သမာဓိသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၃၄၇။)

ဤအထက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာက ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းလမ်းစဉ်မှ အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်အောင် ထူထောင်ထားသော ကာမာဝစရသမာဓိကို ဥပစာရသမာဓိ - ဟု ခေါ်ဆိုထားသည်ကို ရှေးဦးစွာ မှတ်သားထားပါ။ တစ်ဖန် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာတွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုထား၏။

- ၁။ သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်အား ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိဟု နှစ်မျိုးပြားသော သမာဓိကို၊
- ၂။ သုဒ္ဓ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်အား ခဏိကသမာဓိကို၊
- ၃။ သမထယာနိက၊ သုဒ္ဓ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ် နှစ်မျိုးလုံးတို့အားလည်း ဝိမောက္ခမုခ = ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ကြောင်းလမ်းဟု အမည်ရသော အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ် သုံးမျိုးအပေါင်းကို - ကြဉ်ဖယ်ထား၍ တစ်ရံတစ်ဆစ်မျှသော်လည်း လောကုတ္တရာ မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန် တရားကို ရခြင်းသည် မဖြစ်သင့်ပေ။ (မဟာဋီ-၁-၁၅။)

ဤအထက်ပါ မဟာဋီကာက သုဒ္ဓ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်၏ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို အာရုံယူ၍ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းလမ်းမှ ထူထောင်ထားသော သမာဓိကို ခဏိကသမာဓိဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထား၏။ အထက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာက ဥပစာရသမာဓိဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထား၏။

အထူးသတိပြု၍ မှတ်သားရန်

သုဒ္ဓ္ဓဝိပဿနာယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိကို ပြည့်စုံစေလိုသော် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို စတင်၍ သိမ်းဆည်းရ၏။ ထိုဓာတ်ကြီးလေးပါးကို အာရုံပြု၍ ထူထောင်ထားသော အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်လာသော ကာမာဝစရသမာဓိကို အဋ္ဌကထာက ဥပစာရသမာဓိဟုလည်းကောင်း၊ မဟာဋီကာက ခဏိကသမာဓိဟုလည်းကောင်း အသီးအသီး ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားသည်ဟူသော အချက်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မှတ်သားထားပါ။ ထိုသို့ ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲပုံနှင့် ပတ်သက်၍ မဟာဋီကာတွင် ဤသို့ ရှင်းပြထား၏။

သမာဓိထူထောင်သင့်ပုံပိုင်း

ဥပစာရသမာဓိတိ စ ရူဠိဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ အပ္ပနံ ဟိ ဥပေစ္စ စာရီ သမာဓိ ဥပစာရသမာဓိ၊ အပ္ပနာ စေတ္တ နတ္ထိ။ တာဒိသဿ ပန သမာဓိဿ သမာနလက္ခဏတာယ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ (မဟာဠီ-၁-၄၃၆။)

ဤဠီကာ၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ရှိလာသော ကာမာဝစရသမာဓိကို **ဥပစာရသမာဓိ**ဟူ၍ အဋ္ဌကထာဆရာတော် မိန့်ဆိုခြင်း မှာလည်း မုချအားဖြင့် မိန့်ဆိုခြင်းကား မဟုတ်၊ အတင်ရူဠီ၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် မိန့်ဆိုသောစကား ဖြစ်သည်ဟု အသိအမှတ် ပြုပါလေ။ မှန်ပေသည် — အပ္ပနာဈာန်သမာဓိ၏ အနီးအပါးသို့ ကပ်ရောက်၍ ဖြစ်လေ့ရှိသော အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ရှိနေသော ရောက်ရှိလာသော ကာမာဝစရသမာဓိသည်သာလျှင် ဥပစာရသမာဓိ အစစ်မည်ပေသည်။ ဤစတုဓာတုဝဝတ္ထာန် အမည်ရသည့် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း၌လည်း နက်နဲသော ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝကို အာရုံပြုနေရသောကြောင့် အပ္ပနာဈာန်သမာဓိသည် မရှိဖြစ်ခဲ့၏။ သို့သော် အပ္ပနာဈာန်သမာဓိ၏ အနီးဝယ် ဖြစ်လေ့ရှိသော ဥပစာရသမာဓိအစစ်နှင့် သမာဓိဒီဂရီ စံချိန်ချင်း တူညီသော သဘောလက္ခဏာရှိသောကြောင့် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ရှိနေသော ရောက်ရှိလာသော ကာမာဝစရသမာဓိကိုလည်း သဒိဿပစာရအားဖြင့် တင်စား၍ ဥပစာရသမာဓိဟု အဋ္ဌကထာဆရာတော်က မိန့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဠီ-၁-၄၃၆။)

[သဒိဿပစာရ — သဒိသ = တူညီသော + ဥပစာရ = တင်စားထားသောစကား။ တူညီမှုရှိ၍ တင်စားခေါ်ဝေါ်ထားသော စကားကို သဒိဿပစာရစကားဟု ခေါ်သည်။]

ဤအထက်ပါ ဠီကာဆရာတော်၏ ရှင်းလင်းချက်အရ အပ္ပနာဈာန်သမာဓိ တစ်ခု တစ်ခု၏ အနီး၌ ကပ်ရောက်၍ ဖြစ်နေသော ထိုဈာန်၏ အာရုံဖြစ်သော သမထနိမိတ်ကို သို့မဟုတ် ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုပင် အာရုံပြု၍ နေသော အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်နေသော ကာမာဝစရသမာဓိသည်သာလျှင် မုချအားဖြင့် ဥပစာရသမာဓိဟူသော အမည်ကို ရရှိပေသည်။ သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်၏ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို အာရုံပြု၍ ထူထောင်ထားသော အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ရှိနေသော ကာမာဝစရသမာဓိမှာ ဥပစာရသမာဓိအစစ်နှင့် သမာဓိ အဆင့်အတန်းချင်း တူညီ၍သာလျှင် သဒိဿပစာရအားဖြင့် **ဥပစာရသမာဓိ**ဟူသော အမည်ကို ရရှိခြင်း ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ ယင်းသမာဓိကိုပင် ဠီကာဆရာတော်က မုချအားဖြင့် ခဏိကသမာဓိဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ထိုသို့ ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲရာ၌ အကြောင်းကား ဤသို့တည်း။

သမထပိုင်း - ခဏိကသမာဓိ

သာ ပနေသာ ပဉ္စ ဝိဓာ ပီတိ ဂဗ္ဘံ ဂဏှန္တိ ပရိပါကံ ဂစ္ဆန္တိ ဒုဝိဓံ ပဿဒ္ဓိံ ပရိပူရေတိ ကာယပဿဒ္ဓိဉ္စ စိတ္တပဿဒ္ဓိဉ္စ။ ပဿဒ္ဓိ ဂဗ္ဘံ ဂဏှန္တိ ပရိပါကံ ဂစ္ဆန္တိ ဒုဝိဓမ္မိ သုခံ ပရိပူရေတိ ကာယိကဉ္စ စေတသိကဉ္စ။ သုခံ ဂဗ္ဘံ ဂဏှန္တိ ပရိပါကံ ဂစ္ဆန္တိ တိဝိဓံ သမာဓိံ ပရိပူရေတိ ခဏိကသမာဓိံ ဥပစာရသမာဓိံ အပ္ပနာသမာဓိန္တိ။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၄၀။ အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၀။)

= အထက်ပါ အဋ္ဌကထာ၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

ဈာန်အင်္ဂါ ငါးမျိုးတို့တွင် ပါဝင်သော ပီတိမှာ ငါးမျိုး ရှိ၏။

၁။ ခုဒ္ဓိကာပီတိ = ခန္ဓာကိုယ်၌ ကြက်သီးမွေးညင်း ထရုံမျှကိုသာလျှင် ပြုလုပ်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော စွမ်းအင်သေးငယ်သောပီတိ။

- ၂။ ခဏိကာပီတိ = ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း၌ လျှပ်စစ်လက်သကဲ့သို့ ဖြစ်ပေါ်နေသော ပီတိ။
- ၃။ ဩက္ကန္တိကာပီတိ = သမုဒ္ဒရာ ဒီရေလှိုင်းကဲ့သို့ ရင်ထဲတွင် အလိပ်လိုက် အလိပ်လိုက် တက်၍ တက်၍ ပျက်သွားသော ပီတိ။
- ၄။ ဥဗ္ဗေဂါပီတိ = ခန္ဓာကိုယ်ကို အထက်သို့ တက်အောင်ပြု၍ ကောင်းကင်၌ တွဲလျားဆွဲထားသကဲ့သို့ တည်နေနိုင်သော ပမာဏရှိသော အလွန်အားကောင်းသော ပီတိ။
- ၅။ ဖရဏာပီတိ = လေဖြင့် ပြည့်နေသော သားရေအိတ်ကဲ့သို့၊ ကြီးစွာသော ရေအလျဉ်ဖြင့် စီးဆင်းနေသော တောင်ဝှမ်းကဲ့သို့ တစ်ကိုယ်လုံးသို့ ပြန့်နှံ့စိမ့်ဝင်၍ တည်နေသော ပီတိ။ (ပီတိနှင့် တကွသော စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော မွန်မြတ်သော ပဏီတစိတ္တဇရုပ်တို့၏ တစ်ကိုယ်လုံးသို့ ပြန့်နှံ့၍ တည်နေမှု ဖြစ်နေမှုကို ဆိုလိုသည်။)

ဈာန်အင်္ဂါ ငါးပါးတို့တွင် ပါဝင်သော ထို ငါးမျိုးသော ပီတိသည် စိတ် စေတသိက်တို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်း = ပဿဒ္ဓိ၏ တည်ရာ နေရာဟူသော ကိုယ်ဝန်ကို ယူလျက် ရင့်ကျက်ခြင်းသို့ ရောက်လတ်သော် ကာယပဿဒ္ဓိ စိတ္တပဿဒ္ဓိတည်းဟူသော စိတ်စေတသိက်တို့၏ ငြိမ်းအေးမှု (= ပဿဒ္ဓိ) နှစ်မျိုးကို ပြည့်စုံစေနိုင်၏။ ပဿဒ္ဓိသည် သုခ၏ တည်ရာ နေရာဟူသော ကိုယ်ဝန်ကို ယူလျက် ရင့်ကျက်ခြင်းသို့ ရောက်လတ်သော် ကာယိကသုခ စေတသိကသုခဟူသော နှစ်မျိုးသော သုခကို ပြည့်စုံစေနိုင်၏။ သုခသည် သမာဓိ၏ တည်ရာ နေရာဟူသော ကိုယ်ဝန်ကို ယူလျက် ရင့်ကျက်ခြင်းသို့ ရောက်လတ်သော် **ခဏိကသမာဓိ ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိ**ဟူသော သမာဓိ သုံးမျိုးကို ပြည့်စုံစေနိုင်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၄၀။ အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၀။)

သမထနယ်တွင် ပရိကမ္မသမာဓိ ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိဟူ၍ သမာဓိသုံးမျိုးရှိရာ ဥပစာရသမာဓိ၏ အနီး၌ ကပ်၍ ဖြစ်လေ့ရှိသော ပရိကမ္မသမာဓိကိုပင် ခဏိကသမာဓိဟူ၍ အထက်ပါ အဋ္ဌကထာက ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားပေသည်။ ဤကား သမထနယ်တွင် သုံးနှုန်းထားသော ခဏိကသမာဓိ ဖြစ်သည်။

ဤအဋ္ဌကထာ၏ အသုံးအနှုန်းသို့ လိုက်၍ ဋီကာဆရာတော်ကလည်း သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်၏ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို အာရုံယူ၍ ထူထောင်ထားသော အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်နေသော ကာမာဝစရသမာဓိကိုလည်း မုချအားဖြင့် ခဏိကသမာဓိဟူ၍ပင် ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားပေသည်။ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းလမ်းစဉ်မှ ထူထောင်ထားသော အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်နေသော ကာမာဝစရသမာဓိဖြစ်သော ယင်းသမာဓိကိုပင် အဋ္ဌကထာက ဥပစာရသမာဓိအစစ်နှင့် အဆင့်အတန်းချင်း တူညီသော သဘောလက္ခဏာ ရှိသောကြောင့် သဒ္ဓိသုပစာရအားဖြင့် ဥပစာရသမာဓိဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားပေသည်။ အဋ္ဌကထာစကားကား ဥပစာ၊ ဋီကာစကားကား မုချ - ဤသို့ မုချနှင့် ဥပစာသာ ကွာဟသည်။ ဆန့်ကျင်မှုကား မရှိဟု မှတ်ပါ။ ဤကား သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းလမ်းမှ ထူထောင်ထားသော အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်နေသော ကာမာဝစရသမာဓိကို ဥပစာရသမာဓိ ခဏိကသမာဓိဟု အမည် နှစ်မျိုးဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲပုံနှင့် ဆက်စပ်၍ ရှင်းလင်းတင်ပြချက်တည်း။

အလားတူပင် ဗုဒ္ဓါနုဿတိ အစရှိသော၊ ကြွင်းကျန်သော၊ ဥပစာရသမာဓိကို ရွက်ဆောင်ပေးနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းဖြင့် အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်အောင် ထူထောင်ထားသော ကာမာဝစရသမာဓိကိုလည်း မုချ-ဥပစာ နှစ်မျိုး ခွဲ၍ ခဏိကသမာဓိ ဥပစာရသမာဓိဟု အမည်နှစ်မျိုးဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲနိုင်ကြောင်းကိုလည်း သဘောပေါက်လေရာသည်။ တစ်ဖန် ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာပိုင်း၌ ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားသော ခဏိကသမာဓိအကြောင်းကို ရှင်းလင်းတင်ပြအပ်ပါသည်။

ဝိပဿနာပိုင်း - ခဏိကသမာဓိ

- ၁။ ရူပပရိဂ္ဂဟ = ရုပ်တရားကို သိမ်းဆည်းခြင်း (= ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်း),
- ၂။ အရူပပရိဂ္ဂဟ = နာမ်တရားကို သိမ်းဆည်းခြင်း (= ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်း),
- ၃။ ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟ = ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း (= ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်း),
- ၄။ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ = ပစ္စုပ္ပန်၌ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းခြင်း (= ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်း),
- ၅။ အဒ္ဓါနပရိဂ္ဂဟ = အတိတ် အနာဂတ်၌လည်း အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းခြင်း (= ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်း) -

ဤကား ပရိဂ္ဂဟ ငါးမျိုးတည်း။ ပရိဂ္ဂဟ-ဟူသည် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်း သိမ်းဆည်းခြင်းတည်း။ ဤပရိဂ္ဂဟငါးမျိုး တစ်ဖက်ကမ်းခပ်အောင် ပေါက်ရောက်ပြည့်စုံနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်သာလျှင် သမ္မသန ဉာဏ် စသော ဝိပဿနာဉာဏ်များကို ပြည့်စုံအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရန် (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၄၄။) စသည်၌ ညွှန်ကြားထားပေသည်။ အကြောင်းကား ဤသို့ ဖြစ်၏။

အနိစ္စာဒိဝသေန ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ ဓမ္မေ ပဿတီတိ ဝိပဿနာ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၅။)

အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓဟူသော သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိကြကုန်သော ရုပ်တရား နာမ်တရား အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကား ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ အာရုံ ပရမတ္ထတရားတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားတို့က အညီအညွတ် ပေါင်းစုပြုပြင်၍ ပေးပါမှ ဖြစ်ပေါ်လာကြရသော တရားများ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့ဟူ၍လည်း ခေါ်ဆို၏။ ယင်း သင်္ခါရတရားတို့ကား သစ္စာဒေသနာတော်နည်းအရ ဒုက္ခသစ္စာတရားနှင့် သမုဒယသစ္စာတရားစုတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။

ယင်းသင်္ခါရတရားစုတို့၏ -

- ၁။ ဖြစ်ခြင်း-ပျက်ခြင်းသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊
- ၂။ ဖြစ်ခြင်း-ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရမှု သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊
- ၃။ မပျက်စီးဘဲ အကျိတ်အခဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအနေဖြင့် တည်နေသည့် အတ္တမဟုတ်သည့်သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနတ္တဟုလည်းကောင်း -

ဤသို့ စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် အထူးထူးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို ရှုတတ်သော ဉာဏ်ပညာသည်သာလျှင် ဝိပဿနာဟူသော အမည်ထူးကို ခံယူထိုက်သောကြောင့် ဖြစ်၏။

သို့အတွက် ဝိပဿနာစခန်းဟူသော မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိစသော ဝိသုဒ္ဓိစခန်းများသို့ တက်လှမ်းလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် -

- ၁။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ဟူသော ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ၊
- ၂။ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဟူသော ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိတို့ကို ပြည့်စုံပြီး ဖြစ်ရမည်။ ဉာဏ်အမြင် သန့်ရှင်းပြီး ဖြစ်ရမည်။ အကြောင်းမူကား ယင်းဝိသုဒ္ဓိနှစ်ပါးတွင် အကျိုးဝင်သော ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကိုပင် လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက် တင်၍ ဝိပဿနာရှုရမည် ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

ထိုသို့ ဝိပဿနာရှုရာ၌ -

၁။ ရံခါ အဇ္ဈတ္တ ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို၊

၂။ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို - ထိုတွင်လည်း -

၃။ ရံခါ ရုပ်တရားတို့ကို၊

၄။ ရံခါ နာမ်တရားတို့ကို - လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက် တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှုရမည် ဖြစ်သည်။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၀-၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၀။)

အတိတ်၌လည်း နည်းတူ အနာဂတ်၌လည်း နည်းတူ ရှုရမည် ဖြစ်သည်။ တစ်ဖန် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါရပ် တို့ကိုလည်း ဝိပဿနာရှုရန် သမ္မသနဉာဏ်ပိုင်း (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၄၄။)၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်း (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၆၅။) စသည်တို့၌လည်း ညွှန်ကြားထား၏။

သို့အတွက် ဝိပဿနာဟူသည် ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရား နာမ်တရား အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် ရုပ်တစ်လှည့် နာမ်တစ်လှည့် အကြောင်း တစ်လှည့် အကျိုးတစ်လှည့် လှည့်လည်၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တွင်လည်း အနိစ္စတစ်လှည့် ဒုက္ခတစ်လှည့် အနတ္တတစ်လှည့် တစ်လှည့်စီတင်၍ ရှုပွားနေရသော လုပ်ငန်းရပ် ဖြစ်သဖြင့် ထိုဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက် ရှိသော သမာဓိကိုလည်း (သမထပိုင်း၌ကဲ့သို့ သမထနိမိတ်အာရုံတစ်ခုတည်းပေါ်၌ စူးစူးစိုက်စိုက် တည်နေသော သမာဓိမျိုး မဟုတ်သဖြင့်) ခဏိကသမာဓိဟူ၍ ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

သို့သော် ယင်းသို့ စနစ်တကျ ဝိပဿနာရှုနိုင်ရေးမှာ မုချအားဖြင့်လည်းကောင်း ဥပစာရအားဖြင့်လည်း- ကောင်း ဥပစာရသမာဓိ အမည်ရသော ကာမာဝစရသမာဓိကိုလည်းကောင်း၊ အပ္ပနာသမာဓိ အမည်ရသော ရူပါဝစရသမာဓိ အရူပါဝစရသမာဓိ တစ်မျိုးမျိုးကိုသော်လည်းကောင်း ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ကာလ သုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရား နာမ်တရား အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို လက္ခဏာ -ရသ-ပစ္စုပ္ပန်-ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် နေရာတကျ သိမ်းဆည်းထားနိုင်သော သိမ်းဆည်းထားပြီးသော ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူထားပြီးသော အချိန်မရွေး လွယ်ကူစွာ သိမ်းဆည်းနိုင်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အရာသာ ဖြစ်ပေ သည်။ ယင်းတရားတို့ကို မသိမ်းဆည်းနိုင်သေးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အရာကား မဟုတ်ပေ။

သို့အတွက် ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိ တစ်ခုခုကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ပြု၍ ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေး သုံးတန် တစ်လှည့်စီတင်၍ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ဝိပဿနာ ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော သမာဓိကိုသာလျှင် ဝိပဿနာအခိုက်၌ **ခဏိကသမာဓိ**ဟူ၍ ခေါ်ဆိုသည် မှတ်ပါ။

ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်ကိုလည်း မမြင်သေး၊ ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်ကိုလည်း ပရမတ်သို့ ဆိုက်အောင် တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ မရှုတတ်သေး မရှုနိုင်သေး ဓာတ်မခွဲတတ်သေး၊ ကာလသုံးပါး၌ အကြောင်းတရားအဆက်ဆက် အကျိုးတရားအဆက်ဆက်ကို မသိမ်းဆည်းတတ်သေး မရှုတတ်သေးသဖြင့် ပရမတ်အစစ် ဖြစ်သော ရုပ်တရား နာမ်တရား အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်၍ ဝိပဿနာ မရှုနိုင်သေးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော သမာဓိမျိုးကို ဝိပဿနာနယ်ပယ်၌ **ခဏိကသမာဓိ**ဟူ၍ မခေါ်ဆိုထိုက်သေးသည်ကိုကား စွဲမြဲစွာ သတိပြု၍ မှတ်သားလေရာသည်။

ဤ အထက်ပါ **ခဏိကသမာဓိ** အယူအဆနှင့် ပတ်သက်၍ ဘဝင် မကျနိုင်သေး ဖြစ်ခဲ့ပါလျှင် အောက်ပါ ပါဠိတော်-အဋ္ဌကထာ-ဋီကာ အဆိုအမိန့်တို့ကို ဆက်လက်၍ ဖတ်ရှုပါ။

ခဏိကစိတ္တေကဂ္ဂတာ-သမာဓိ

သမာဒဟံ စိတ္တံ အဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ၊ သမာဒဟံ စိတ္တံ ပဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ။
(သံ-၃-၂၇၉။ ဝိ-၁-၈၈။ မ-၃-၁၂၅။)

သမာဒဟံ စိတ္တန္တိ ပဌမဇ္ဈာနာဒိဝသေန အာရမ္မဏေ စိတ္တံ သမံ အာဒဟန္တော သမံ ဌပေန္တော တာနိ ဝါ ပန ဈာနာနိ သမာပဋိတွာ ဝုဋ္ဌာယ ဈာနသမ္ပယုတ္တံ စိတ္တံ ခယတော ဝယတော သမ္ပဿတော ဝိပဿနာက္ခဏေ လက္ခဏပဋိဝေဓေန ဥပ္ပဇ္ဇတိ ခဏိကစိတ္တေကဂ္ဂတာ။ ဧဝံ ဥပ္ပန္နာယ ခဏိကစိတ္တေကဂ္ဂတာယ ဝသေနပိ အာရမ္မဏေ စိတ္တံ သမံ အာဒဟန္တော သမံ ဌပေန္တော “သမာဒဟံ စိတ္တံ အဿသိဿာမိ ပဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ”တိ ဝုစ္စတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၈၁။)

ခဏိကစိတ္တေကဂ္ဂတာတိ ခဏမတ္တဌတိကော သမာဓိ။ သောပိ ဟိ အာရမ္မဏေ နိရန္တရံ ဧကာကာရေန ပဝတ္ထမာနော ပဋိပက္ခေန အနဘိဘူတော အပ္ပိတော ဝိယ စိတ္တံ နိစ္စလံ ဌပေတိ။ (မဟာဋီ-၁-၃၄၂။)

ဤ အထက်ပါ ပါဠိတော်-အဋ္ဌကထာ-ဋီကာတို့၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

ဘုရားရှင်သည် အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း ရှုပွားပုံကို စတုတ္ထလေးမျိုးတို့ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ (၁၆)မျိုးသော အခြင်း အရာတို့ဖြင့် ပွားများအားထုတ်ပုံ နည်းစနစ်များကို ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော် အာနာပါနဿတိသုတ္တန်စသော ထိုထို သုတ္တန်တို့၌ အရဟတ္တဖိုလ်ပေါက် ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ထိုတွင် —

၁။ ပထမစတုတ္ထကို ကာယာနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူ၏။

တစ်ဖန် အာနာပါနဈာန်ကို ရရှိပြီးသော ယောဂါဝစရသူတော်စင် ပုဂ္ဂိုလ်အတွက် —

၂။ ဒုတိယစတုတ္ထကို ဝေဒနာနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့်၊

၃။ တတိယစတုတ္ထကို စိတ္တာနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့်၊

၄။ စတုတ္ထစတုတ္ထကို ဓမ္မာနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် —

အသီးအသီး ခွဲခြမ်းဝေဖန်၍ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၆၉။)

(အကျယ်ကား ဤကျမ်းစာ၏ နောက်ပိုင်းတွင် ထင်ရှားလတ္တံ့။)

ထိုတွင် စိတ္တာနုပဿနာ၏အစွမ်းဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူအပ်သော တတိယစတုတ္ထတွင် အကျုံးဝင်သော တတိယမြောက် ညွှန်ကြားချက်မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

“သမာဒဟံ စိတ္တံ အဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊

“သမာဒဟံ စိတ္တံ ပဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ။ (မ-၃-၁၂၅။)

= “အာရုံ၌ စိတ်ကို အညီအညွတ် ကောင်းစွာ ရှေးရှုထားလျက် ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့”ဟု ကျင့်၏။
(ကျင့်ပါ။)

“အာရုံ၌ စိတ်ကို အညီအညွတ် ကောင်းစွာ ရှေးရှု ထားလျက် ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့”ဟု ကျင့်၏။
(ကျင့်ပါ။) (မ-၃-၁၂၅။)

ဤ အထက်ပါ ဘုရားရှင်၏ ညွှန်ကြားတော်မူချက်ဝယ် အာရုံ၌ စိတ်ကို အညီအညွတ် ကောင်းစွာ ရှေးရှု ထားပုံနှင့် ပတ်သက်၍ အဋ္ဌကထာဆရာတော်က —

၁။ သမာဓိ၏ အစွမ်းဖြင့် စိတ်ကို အညီအညွတ် ကောင်းစွာ ရှေးရှုထားပုံ၊

၂။ ဝိပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် စိတ်ကို အညီအညွတ် ကောင်းစွာ ရှေးရှုထားပုံဟု နှစ်မျိုးခွဲခြား၍ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၈၁ - ကြည့်။)

၁။ ထိုတွင်သမာဓိ၏ အစွမ်းဖြင့် စိတ်ကို အညီအညွတ် ကောင်းစွာ ရှေးရှုထားပုံမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သန့်ရှင်းတောက်ပလျက်ရှိသော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ပထမဈာန်သမာဓိ ဒုတိယဈာန်သမာဓိ တတိယဈာန်သမာဓိ စတုတ္ထဈာန်သမာဓိတို့ကို အသီးအသီး တစ်ဆင့်ပြီး တစ်ဆင့် ဖြစ်စေလျက် ပထမဈာန်သမာပတ် ဒုတိယဈာန်သမာပတ် တတိယဈာန်သမာပတ် စတုတ္ထဈာန်သမာပတ်တို့ကို အစဉ်အတိုင်း တစ်ဆင့်ပြီးတဆင့် ဝင်စားလျက် ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်အောင် ကျင့်ခဲ့သော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ သမထဘာဝနာစိတ်ကို အညီအညွတ် ကောင်းစွာ ရှေးရှုထားသည် မည်၏။ ဤကား သမာဓိ၏ အစွမ်းဖြင့် အာရုံ၌ စိတ်ကို အညီအညွတ် ကောင်းစွာ ရှေးရှုထားပုံတည်း။

၂။ ဝိပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် အာရုံ၌ စိတ်ကို အညီအညွတ် ကောင်းစွာ ရှေးရှုထားပုံမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

(က) အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ပထမဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ယင်းပထမဈာန်မှ ထ၍ ယင်းပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်သောစိတ်ကို [ဈာန်စိတ်ကို အဦးမူ၍ (၃၄)လုံးသော ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ဈာနသမ္ပယုတ်တရားစုကို] ကုန်တတ် ပျက်တတ်သော ခယ-ဝယသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာရေး သုံးတန် တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှု၏။

(ခ) အလားတူပင် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ဒုတိယဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ယင်း ဒုတိယဈာန်မှ ထ၍ ယင်းဒုတိယဈာန်နှင့်ယှဉ်သော စိတ်ကို [ဈာန်စိတ်ကို အဦးမူ၍ (၃၂)လုံးသော ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ဈာနသမ္ပယုတ်တရားစုကို] ကုန်တတ် ပျက်တတ်သော ခယ-ဝယသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက် တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှု၏။

(ဂ) အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ တတိယဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ယင်းတတိယဈာန်မှ ထ၍ ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ဈာနသမ္ပယုတ်စိတ်ကို [ဈာန်စိတ်ကို အဦးမူ၍ (၃၁)လုံးသော ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ဈာနသမ္ပယုတ်တရားစုကို] ကုန်တတ် ပျက်တတ်သော ခယ-ဝယသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာရေး သုံးတန်သို့ တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှု၏။

(ဃ) အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ စတုတ္ထဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ယင်းစတုတ္ထဈာန်မှ ထ၍ စတုတ္ထဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ဈာနသမ္ပယုတ်စိတ်ကို [ဈာန်စိတ်ကို အဦးမူ၍ (၃၁)လုံးသော ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ဈာနသမ္ပယုတ်တရားစုကို] ကုန်တတ် ပျက်တတ်သော ခယ-ဝယသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာရေး သုံးတန်သို့ တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှု၏။

[မှတ်ချက် - (၃၄) (၃၂) (၃၁) (၃၁) ဟူသော ဈာနသမ္ပယုတ် စိတ်+စေတသိက်တို့ကို နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် အကျယ်ဖော်ပြမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအပိုင်းတွင် ကြည့်ပါ။]

ထိုသို့ ဝိပဿနာရှုနေသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ဝိပဿနာခဏ၌ အနိစ္စလက္ခဏာ ဒုက္ခလက္ခဏာ အနတ္တလက္ခဏာတို့ကို ယင်းဈာန်နာမ်တရားတို့၏ စိတ္တက္ခဏာတိုင်း စိတ္တက္ခဏာတိုင်း၌ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ထိုးထွင်း၍ သိမြင်နေခြင်းဖြင့် **ခဏိကစိတ္တေကဂ္ဂတာ** အမည်ရသော ခဏမျှ တည်ခြင်းသဘောရှိသော ကာမာဝစရ ခဏိကသမာဓိသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်းသို့ ဖြစ်ပေါ်လာသော ခဏိကစိတ္တေကဂ္ဂတာ အမည်ရသော

သမာဓိထူထောင်သင့်ပုံပိုင်း

ကာမာဝစရ ခဏိကသမာဓိ၏ အစွမ်းဖြင့်လည်း သင်္ခါရနိမိတ်အာရုံ၌ (= အာနာပါနဗျာန်စိတ်ဟူသော သင်္ခါရနိမိတ် အာရုံ၌) ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်ကို အညီအညွတ် ကောင်းစွာ ရှေးရှုထားသော ယောဂါဝစရ ရဟန်းကို “အာရုံ၌ စိတ်ကို အညီအညွတ် ကောင်းစွာ ရှေးရှုထားလျက် ဝင်သက်လေကို ဖြစ်အောင် ထွက်သက်လေကို ဖြစ်အောင် ကျင့်နေ၏”ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။

ဓဏိကစိတ္တေကဂ္ဂတာ - ဟူသည် ခဏမျှ တည်ခြင်းသဘောရှိသော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက် ရှိသော ကာမာဝစရသမာဓိတည်း။

သဗ္ဗောပိ ပနေသ ပဘေဒေါ မနောဒွါရိကဇဝနေယေဝ လဗ္ဘတိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၃၀၈။)

ဤအထက်ပါ သမ္မောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာ အဆိုအမိန့်အရ ဝိပဿနာဉာဏ်ဟူသည်မှာလည်း ပုထုဇန သေက္ခတို့အဖို့ မဟာကုသိုလ် ကာမာဝစရ မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်သာ ဖြစ်သဖြင့် ယင်း ဝိပဿနာ ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော သမာဓိမှာလည်း ကာမာဝစရသမာဓိပင် ဖြစ်၏။ ထိုသမာဓိသည်လည်း သင်္ခါရအာရုံ၌ အခြား မရှိ ရှေးသမာဓိနှင့် နောက်သမာဓိ ဆက်စပ်လျက် အနိစ္စအခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ ဒုက္ခအခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ အနတ္တအခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်စေ တစ်မျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် အဆက်မပြတ် ဆက်တိုက် ဖြစ်နေလတ်သော် ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏတရားတို့က မလွှမ်းမိုးနိုင်၊ မဖိစီးနိုင်၊ မလွှမ်းမိုးအပ် မဖိစီးအပ်သည် ဖြစ်၍ သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ သို့မဟုတ် ဒုက္ခအခြင်းအရာ သို့မဟုတ် အနတ္တအခြင်းအရာဟူသော အာရုံ၌ ရှေးရှုတင်ထားဘိသကဲ့သို့ ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်သည် တုန်လှုပ်မှု မရှိဘဲ စွဲမြဲစွာ တည်နေပေသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းသမာဓိမျိုးကို **ဓဏိကစိတ္တေကဂ္ဂတာသမာဓိ** သို့မဟုတ် **ဓဏိကသမာဓိ**ဟူ၍ ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပေ သည်။ ဤကား အထက်ပါ ပါဠိတော်-အဋ္ဌကထာ-ဋီကာတို့၏ ဆိုလိုရင်းတည်း။

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌ ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကဖြစ်သော ဗျာန်ကို ဝင်စား၍ ထိုဗျာန်မှထ၍ ထိုဗျာန်အတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက် တစ်လှည့်စီ တင်၍ ရှုပွားသုံးသပ် နေသော ဝိပဿနာအခိုက်၌ တည်ရှိသော သမာဓိကိုသာလျှင် **ဓဏိကစိတ္တေကဂ္ဂတာသမာဓိ (= ဓဏိကသမာဓိ)** ဟု ခေါ်ဆိုထားသည်ကို သတိပြု၍ မှတ်သားထားပါ။ အပ္ပနာဗျာန်စိတ် ဖြစ်ခိုက်ကိုသာ အပ္ပနာသမာဓိဟု ခေါ်ဆို နိုင်၏။ အပ္ပနာဗျာန်နှင့် ကပ်လျက်ရှိသော သမာဓိကိုသာ ဥပစာရသမာဓိဟု မုချအားဖြင့် ခေါ်ဆိုနိုင်၏။ ဗျာန်မှ ထ၍ ဗျာန်နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုခိုက်၌ကား မူလ အာနာပါနပဋိဘာဝနိမိတ်ကို အာရုံပြုသည် မဟုတ်၊ အာနာပါနဗျာန် နာမ်တရားတို့၏ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တအခြင်းအရာ တစ်မျိုးမျိုးကိုသာ အာရုံပြုနေသဖြင့် အပ္ပနာ သမာဓိ ဥပစာရသမာဓိဟု မခေါ်ဆိုနိုင်ဘဲ ခဏိကသမာဓိဟူ၍ ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ တစ်ဖန် ဘုရားရှင်သည် အာနာပါနစတုတ္ထစတုတ္တ၌ —

အနိစ္စာနုပဿီ အဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ၊ အနိစ္စာနုပဿီ ပဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ။

(သံ-၃-၂၇၉။ ဝိ-၁-၈၈။ မ-၃-၁၂၅။)

အနိစ္စဟု အဖန်ဖန် ရှု၍ ဝင်လေ-ထွက်လေကို ဖြစ်အောင် ကျင့်ရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ ထိုတွင် အနိစ္စဟု ရှုရမည့်တရားများကို ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။ —

အနိစ္စန္တိ ပဉ္စက္ခန္ဓာ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၈၁။ အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၄၇။)

တတ္ထ အနိစ္စဿ၊ အနိစ္စန္တိ ဝါ အနုပဿနာ **အနိစ္စာနုပဿနာ**။ တေဘူမကဓမ္မာနံ အနိစ္စတံ ဂဟေတွာ ပဝတ္တာယ ဝိပဿနာယ ဧတံ နာမံ။ (မဟာဋီ-၁-၃၄၃။)

အနိစ္စဟူသည် ကာမ-ရူပ-အရူပ ဟူသော ဘုံသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ ဖြစ် ကြောင်းကို ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။ သို့အတွက် ပကိဏ္ဏကသင်္ခါရ အမည်ရသော ဘုံသုံးပါးအတွင်းရှိ သင်္ခါရ

တရားတို့ကို ဝိပဿနာ ရှုခိုက်၌ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာ၌ ကောင်းစွာ တည်နေသော သမာဓိကိုလည်း ခဏိကသမာဓိဟူ၍ပင် ခေါ်ဆိုနိုင်ပေသည်။ အပ္ပနာဈာန်ကို ဝင်စားနေသည် မဟုတ်ခြင်းကြောင့် ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိဟူ၍ကား မခေါ်ဆိုနိုင်ပေ။

[ပဏိဏ္ဍကသင်္ခါရေတိ ပါဒကဇ္ဈာနတော အညသင်္ခါရေ။ တေန ပါဒကဇ္ဈာနသင်္ခါရေသု သမ္ပသိတေသု ဝတ္တဗ္ဗမေဝ နတ္ထိတိ ဒဿေတိ။ (မူလဋီ-၁-၁၁၆။)

ပဏိဏ္ဍကသင်္ခါရ (= ပြီးပြောင်းသော သင်္ခါရ) ဟူသည် ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ဖြစ်သော (အာနာပါနဈာန်ကဲ့သို့သော) ဈာန်မှတစ်ပါးသော အခြားသင်္ခါရတရားတို့တည်း။ ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ဖြစ်သော (အာနာပါနဈာန်ကဲ့သို့သော) ဈာန်သင်္ခါရတရားတို့၌ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းတို့၌ ဆိုဖွယ်ရာပင် မရှိဟုပြ၏။ (မူလဋီ-၁-၁၁၆။)

အလားတူပင် မုချအားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ သဒိဿပစာရအားဖြင့် ဖြစ်စေ ဥပစာရသမာဓိ အမည်ရသော အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်နေသော ကာမာဝစရသမာဓိသည်လည်း စိတ္တဝိသုဒ္ဓိမည်ကြောင်း (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၂၂)တွင် ဖွင့်ဆိုထားသဖြင့် ယင်း ဥပစာရသမာဓိကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကအဖြစ် ထူထောင်၍ ထိုသမာဓိမှ ထလျက် ရုပ်နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခိုက် ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော သမာဓိကိုလည်း **ခဏိကသမာဓိ** = ခဏိကသမာဓိဟူ၍ပင် ခေါ်ဆိုနိုင်ပေသည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော (မဟာဋီ-၁-၁၅။) အဆိုအမိန့်ကို ထောက်ပါ။ ဤကား ဝိပဿနာအခိုက်၌ မည်သည့်သမာဓိကို ခဏိကသမာဓိဟု ခေါ်ဆိုကြောင်း ရှင်းလင်းချက်များတည်း။

လိရင်းအချုပ် မှတ်သားရန်

- ၁။ သမထပိုင်း၌ **သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိက** ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို အာရုံယူ၍ ထူထောင်ထားသော အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်နေသော ကာမာဝစရသမာဓိကိုလည်း သဒိဿပစာရအားဖြင့် ဥပစာရသမာဓိ မုချအားဖြင့် ခဏိကသမာဓိဟူ၍ ခေါ်ဆိုသည်ဟု မှတ်ပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၄၀ - အဆိုအမိန့်ကို ထောက်ပါ။)
- အလားတူပင် ဗုဒ္ဓါနုဿတိ အစရှိသော ဥပစာရကမ္မဋ္ဌာန်း တစ်ခုခုကို အခြေခံ၍ ထူထောင်ထားသော အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်နေသော ကာမာဝစရသမာဓိကိုလည်း သဒိဿပစာရအားဖြင့် ဥပစာရသမာဓိ၊ မုချအားဖြင့် ခဏိကသမာဓိဟူ၍ ခေါ်ဆိုသည်ဟု မှတ်ပါ။
- ၂။ ဝိပဿနာပိုင်း၌ သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်၏ သဒိဿပစာရအားဖြင့် ဥပစာရသမာဓိ အမည်ရသော သမာဓိကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ထိုသမာဓိကို သို့မဟုတ် ထိုဥပစာရဈာန်ကို ဝင်စား၍ ထိုသမာဓိမှ သို့မဟုတ် ထိုဥပစာရဈာန်မှ ထ၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုခိုက် ထိုသင်္ခါရအာရုံပေါ်၌ ကျရောက်လျက်ရှိသော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော သမာဓိကိုလည်း ခဏိကသမာဓိဟူ၍ခေါ်ဆိုသည် မှတ်ပါ။
- ၃။ တစ်ဖန် သမထပိုင်း၌ သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥပစာရသမာဓိနှင့် နီးကပ်လျက်ရှိသော ရင့်ကျက်နေသော ပရိကမ္မသမာဓိကိုလည်း ခဏိကသမာဓိဟူ၍ ခေါ်ဆိုသည် မှတ်ပါ။
- ၄။ တစ်ဖန် ဝိပဿနာပိုင်း၌ သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော သမာဓိကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ထိုဥပစာရဈာန် သို့မဟုတ် အပ္ပနာဈာန်ကို ဝင်စား၍ ထိုဈာန်မှ

သမာဓိထူထောင်သင့်ပုံပိုင်း

ထ၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုခိုက် ထိုသင်္ခါရအာရုံပေါ်၌ ကျရောက်လျက်ရှိသော ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ သို့မဟုတ် ဒုက္ခအခြင်းအရာ သို့မဟုတ် အနတ္တအခြင်းအရာ၌ ကောင်းစွာ တည်နေသော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော သမာဓိကိုလည်း **ခဏိကသမာဓိ**ဟူ၍ ခေါ်ဆိုသည်ဟု မှတ်ပါ။

ဤအထက်ပါ အရပ်ရပ်သော သတ်မှတ်ချက်များအရ —

- ၁။ ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ဖြစ်နိုင်သော သဒ္ဓိသုပစ္စာရအားဖြင့် ဖြစ်စေ မုချအားဖြင့် ဖြစ်စေ ဥပစာရသမာဓိ အမည်ရသော သမာဓိကိုလည်းကောင်း၊ အပ္ပနာသမာဓိ အမည်ရသော ဈာန်သမာဓိ တစ်မျိုးမျိုးကိုသော်လည်းကောင်း - ဤ ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိ ဟူသော နှစ်မျိုးသော သမာဓိတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော သမာဓိကိုလည်း မထူထောင်ဘဲ မရရှိသေးဘဲ —
- ၂။ ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်ကိုလည်း မမြင်သေးဘဲ မြင်သော်လည်း ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်ကို ဓာတ်မခွဲနိုင်သေးသဖြင့် ရုပ်ပရမတ်အစစ် နာမ်ပရမတ်အစစ်ကိုလည်း မသိသေးဘဲ —
- ၃။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါးလုံး၌ အကြောင်းတရား-အကျိုးတရားတို့ကို မသိမ်းဆည်းနိုင်သေးဘဲ = ရုပ်-နာမ် ပရမတ်တရားတို့၏ ကာလသုံးပါးအတွင်း၌ ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်လျက် ဖြစ်နေမှု ကြောင်း-ကျိုး-ဆက် = ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားကိုလည်း ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်အောင် မရှုတတ်သေးဘဲ မရှုနိုင်သေးဘဲ —

မသိမှုတွေ တစ်ပုံကြီး ထမ်း၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းကျောင်းအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်လျက် ထိုင်နေသော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ထိုင်လျှင်ထိုင်ချင်း ချက်ချင်း ခဏိကသမာဓိ မဖြစ်နိုင်သေးသည်ကိုကား နိဗ္ဗာန်ကို အစစ်အမှန် လိုလားတောင့်တလျက်ရှိသော အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် သဘောပေါက်လေရာသည်။ လက်ခံလေရာသည်။ အကြောင်းမူ သမထပိုင်းတွင်လည်း ခဏိကသမာဓိ ဖြစ်နိုင်လောက်သည့် သမထနိမိတ်တစ်ခုခုကို နည်းမှန်လမ်းမှန် ဒေသနာတော်မျိုးကြောင်းအတိုင်း မတိမ်းမစောင်းဘဲ နှလုံးသွင်းရှုပွားနိုင်ပါမှ၊ ဝိပဿနာပိုင်းတွင်လည်း ပရမတ်အစစ် ဖြစ်သော ယန အသီးအသီး ပြုနေသော သင်္ခါရနိမိတ် အမည်ရသော ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး-သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက် တစ်လှည့်စီတင်၍ တွင်တွင်ကြီး နှလုံးသွင်းနိုင် ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်နိုင်ပါမှ ခဏိကသမာဓိ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် သမာဓိထူထောင်မှုကို စက်ဆုပ်နေသေးလျှင် အောက်ပါ လက္ခဏာရေးသုံးတန် အကြောင်းကို ဆက်လက်၍ ဖတ်ရှုကြည့်ပါ။

လက္ခဏာရေး သုံးတန်

ဧကော အာဒိတောဝ အနိစ္စတော သင်္ခါရေ သမ္မသတိ။ ယသ္မာ ပန န အနိစ္စတော သမ္မသနမတ္တေနဝ ဝုဋ္ဌာနံ ဟောတိ၊ ဒုက္ခတောပိ အနတ္တတောပိ သမ္မသိတဗ္ဗမေဝ၊ တသ္မာ ဒုက္ခတောပိ အနတ္တတောပိ သမ္မသတိ။ တဿေဝံ ပဋိပန္နဿ အနိစ္စတော သမ္မသနကာလေ ဝုဋ္ဌာနံ ဟောတိ၊ အယံ **အနိစ္စတော အဘိနိဝိသိတွာ အနိစ္စတော ဝုဋ္ဌာတိ နာမ။**

သစေ ပနဿ ဒုက္ခတော အနတ္တတော သမ္မသနကာလေ ဝုဋ္ဌာနံ ဟောတိ၊ အယံ **အနိစ္စတော အဘိနိဝိသိတွာ ဒုက္ခတော အနတ္တတော ဝုဋ္ဌာတိ နာမ။** ဧသ နယော ဒုက္ခတော အနတ္တတော အဘိနိဝိသိတွာ သေသ-ဝုဋ္ဌာနေသုပိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၁။)

= တစ်ဦးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာကို ရှေးဦးစွာ အားထုတ်ခါစဉ်မှာပင် ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယ သစ္စာ အမည်ရသည့် ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှု-ပျက်မှု ဥဒယ ဝယ သဘောကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ ကုန်ကုန်ပျက်ပျက်နေသည့် ခယ-ဝယ သဘောကို လည်းကောင်း ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟု သုံးသပ်ရှုပွား၏။ သို့သော် အနိစ္စဟု သုံးသပ် ရှုပွားနေရုံ သက်သက်မျှဖြင့်ကား ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာသည် သို့မဟုတ် ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် မဖြစ် ပေါ်နိုင်။ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း-ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရမှုသဘောကို လည်းကောင်း၊ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ ပြိုပြိုပျက်ပျက်နေသဖြင့် ကြောက်လန့်ဖွယ်ကောင်းသည့် အနက်သဘောကို လည်းကောင်း ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ မပျက်စီးဘဲ အကျိတ်အခဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအားဖြင့် တည်နေသည့် အတ္တမဟုတ်သည့်သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနတ္တဟုလည်းကောင်း သုံးသပ်ရှုပွား၏။ ဤသို့ ကျင့်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ အနိစ္စဟု ရှုပွား သုံးသပ်ခိုက်၌ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာသည် သို့မဟုတ် ဝုဋ္ဌာန အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ ငြားအံ့၊ ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အနိစ္စဟု သင်္ခါရတရားတို့ကို စတင်နှလုံးသွင်းရှုပွား၍ အနိစ္စအားဖြင့် သင်္ခါရ တရားတို့မှ ထသည် မည်၏။

နောက်တစ်မျိုးကား ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်ဝယ် အကယ်၍ ဒုက္ခဟု သို့မဟုတ် အနတ္တဟု သုံးသပ် ရှုပွားခိုက်၌ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာသည် သို့မဟုတ် ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာငြားအံ့၊ ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အနိစ္စဟု သင်္ခါရတရားတို့ကို စတင် နှလုံးသွင်းရှုပွား၍ ဒုက္ခအားဖြင့် သို့မဟုတ် အနတ္တအားဖြင့် သင်္ခါရတို့မှ ထသည် မည်၏။ ဒုက္ခဟု သို့မဟုတ် အနတ္တဟု သင်္ခါရတရားတို့ကို စတင် နှလုံးသွင်း၍ ကြွင်းသော သင်္ခါရတို့မှ ထခြင်းတို့၌လည်း ဤနည်းတူပင် သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၁။)

[မှတ်ချက်] — ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာဟူသည် သင်္ခါရတရားတို့မှ လွတ်ရာ နိဗ္ဗာန်ဘက်သို့ တစ်ဟုန်တည်း ပြေးသွားသော မဂ္ဂဝီထိစိတ်အစဉ်နှင့် ယင်းမဂ္ဂဝီထိ၏ ရှေး၌ ကပ်လျက်ရှိသော မနောဒွါရိက ဝိပဿနာဇော ဝီထိ အနည်းငယ် တစ်ခု နှစ်ခုကို ဆိုလိုပေသည်။]

ဤအထက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာအရ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စသက်သက်ရှုရုံဖြင့် ဒုက္ခသက်သက်ရှုရုံဖြင့် အနတ္တသက်သက်ရှုရုံဖြင့်ကား အရိယမဂ်သို့ မဆိုက်နိုင်၊ လက္ခဏာရေးသုံးတန်လုံးစုံအောင် လှည့်လည်၍ သုံးသပ် ရှုပွားနိုင်မှသာလျှင် အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်နိုင်မည်ဟု မှတ်သားပါ။ အနတ္တလက္ခဏာသုတ္တန် စသော ထိုထို တေပရိဝဋ္ဌမဗ္ဗဒေသနာတို့၌ ဘုရားရှင်၏ ညွှန်ကြားတော်မူချက်များနှင့် ဂင်္ဂါရေနှင့် ယမုနာရေ ရောလိုက်က တစ်သားတည်း ဖြစ်သွားသကဲ့သို့ ညီညွတ်နေသော အဆုံးအဖြတ်များပင် ဖြစ်ကြသည်။ ဘုရားရှင်ကလည်း သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်၍ ဝိပဿနာရှုပွားရန် ညွှန်ကြားတော်မူ၏။ (အနတ္တလက္ခဏာသုတ္တန် စသည်ကို ထောက်ရှုပါ။) အဋ္ဌကထာများကလည်း လက္ခဏာရေးသုံးတန် စုံအောင် ရှုပွား သုံးသပ်ပါမှ အရိယမဂ် သို့ ဆိုက်နိုင်မည်။ လက္ခဏာတစ်မျိုးတည်း တင်၍ သုံးသပ်ရှုပွားနေရုံမျှဖြင့်ကား အရိယမဂ်သို့ မဆိုက်နိုင်ဟု ဆုံးဖြတ်တော်မူ၏။ “မြီရာ၌ သံပတ်၊ တင်းရာ၌ သပ်ပင်း”ဟူ၏သို့ ဘုရားဟောဒေသနာတော်ကို ပို၍ ခိုင်ခံ့အောင် ချည်နှောင် တုတ်နှောင်ထားသော အဆုံးအဖြတ်များပင် ဖြစ်ကြသည်။ အကြောင်းကား ဤသို့ ဖြစ်၏။

ဧဝံ သင်္ခါရေ အနတ္တတော ပဿန္တဿ ခိဉ္စိသမုဋ္ဌါဇုနံ နာမ ဟောတိ။ အနိစ္စတော ပဿန္တဿ မာန-
သမုဋ္ဌါဇုနံ နာမ ဟောတိ။ ဒုက္ခတော ပဿန္တဿ နိကန္တိပရိယာဒါနံ နာမ ဟောတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၆၄။)

သမာဓိထူထောင်သင့်ပုံပိုင်း

ဆိုလိုရင်း —

- ၁။ အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်က မာနစွဲကို ပယ်ခွာနိုင်၏။
- ၂။ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်က နိကန္တိခေါ် တဏှာစွဲကို ပယ်ခွာနိုင်၏။
- ၃။ အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်က အတ္တစွဲကို ပယ်ခွာနိုင်၏။

ထိုသို့ ပယ်ရာ၌ အနုပဿနာဉာဏ်တစ်ပါးကို ကျန်အနုပဿနာဉာဏ် နှစ်ပါးက အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးပါမှ = အနုပဿနာဉာဏ်တစ်ပါးသည် ကျန်အနုပဿနာဉာဏ် နှစ်ပါးတို့၏ အားပေးထောက်ပံ့မှုဟူသော အားကြီးသော မှီရာကို ရရှိပါမှ ထိုအနုပဿနာဉာဏ်သည် ထက်မြက်စူးရှလာ၏။ ရဲရင့်လာ၏။ သန့်ရှင်းလာ၏။ တိုးတက်ကြီးပွားလာ၏။ ဘာဝနာအရှိန် အားကောင်းလာ၏။ ထိုသို့ ထက်မြက်စူးရှလာသော ရဲရင့်လာသော သန့်ရှင်းလာသော တိုးတက်ကြီးပွားလာသော ဘာဝနာအရှိန် အားကောင်းလာသော အနုပဿနာဉာဏ်ကသာလျှင် ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ ကိလေသာအစွဲကို ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်ပေသည်။

(မဟာဋီ-၂-၄၁၅-၄၁၆ - ကြည့်ပါ။)

သို့သော် အနုပဿနာဉာဏ်တို့က ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ ကိလေသာအစွဲတို့ကို ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးရာ၌ တဒင်္ဂအားဖြင့်သာ ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်၏။ အရိယမဂ်ဉာဏ်ကသာလျှင် ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ ကိလေသာတို့ကို သမုစ္ဆေဒအားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်ပေသည်။ သို့သော် အရိယမဂ်တရားတို့မည်သည် အနုပဿနာဉာဏ် အမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့က အဆင့်ဆင့် ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးပါမှ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော ဉာဏ်မျိုးဖြစ်၏။ သို့အတွက် ဘုရားရှင်သည် သုသိမသုတ္တန်တွင် ဤသို့ ဟောကြားထားတော်မူ၏။

ပုဗ္ဗေ ခေါ သုသိမ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏံ၊ ပစ္ဆာ နိဗ္ဗာနေ ဉာဏံ။ (သံ-၁-၃၄၄။)

= ချစ်သား သုသိမ . . . သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ အခြင်းအရာ၌ ကောင်းစွာ တည်သော ဓမ္မဋ္ဌိတိ အမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ရှေးက ဖြစ်၏။ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်၌ အာရုံပြုသောအားဖြင့် သိသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် နောက်ကာလ၌ ဖြစ်၏။ (သံ-၁-၃၄၄။)

သုသိမ ပရိဗုဒ္ဓဘဝမှ သာသနာဘောင်သို့ ဝင်ရောက်၍ ရှင်ရဟန်းပြုလာသော သုသိမ ရဟန်းတော်က အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် အဘိညာဏ်၏ အကျိုးဆက်ဟု ယူဆ၍ မေးမြန်းလျှောက်ထားလာသဖြင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် အဘိညာဏ်၏ အကျိုးဆက် မဟုတ်၊ သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စ-ဒုက္ခ-အနတ္တအခြင်းအရာ၌ ကောင်းစွာ တည်နေသော ဓမ္မဋ္ဌိတိ အမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အကျိုးဆက်သာ ဖြစ်သည်။ ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ အဆုံး၌သာ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဉာဏ်ဖြစ်သည်ဟု ပြန်လည်၍ မိန့်ကြားတော်မူသော စကားများ ဖြစ်ကြ၏။ (သုသိမသုတ္တန်အဋ္ဌကထာ၌ ကြည့်ပါ။)

သို့အတွက် အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို လိုလား တောင့်တလျက် ရှိသော အသင် ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်ဟူသော အနုပဿနာဉာဏ်တို့ကို ထက်မြက်စူးရှ ရဲရင့်သန့်ရှင်းလာအောင် ကြိုးပမ်းရတော့မည် ဖြစ်ပေသည်။

အနတ္တရောင်ခြည်တော်

ထို လက္ခဏာရေး သုံးတန်တို့တွင် အနတ္တလက္ခဏာကား ဘုရားရှင်တို့ ပွင့်ထွန်းရာ သာသနာတွင်း၌သာ သတ္တဝါတို့ သိရှိခွင့် ရနိုင်သော လက္ခဏာတစ်မျိုး ဖြစ်၏။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်သည် အနတ္တလက္ခဏာကို ထင်ရှား ပြတော်မူလိုသည်ရှိသော် —

၁။ အနိစ္စလက္ခဏာဖြင့်သော်လည်း ထင်ရှားပြတော်မူ၏။

၂။ ဒုက္ခလက္ခဏာဖြင့်သော်လည်း ထင်ရှားပြတော်မူ၏။

၃။ အနိစ္စလက္ခဏာ ဒုက္ခလက္ခဏာ နှစ်မျိုးတို့ဖြင့်သော်လည်း ထင်ရှားပြတော်မူ၏။

ထိုသုံးမျိုးတို့တွင် အနိစ္စလက္ခဏာဖြင့် အနတ္တလက္ခဏာကို ထင်ရှားပြ၍ ဟောတော်မူပုံမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

စက္ခု အတ္တာတိ ယော ဝဒေယျ။ တံ န ဥပပဇ္ဇတိ။ စက္ခုဿ ဥပ္ပါဒေါပိ ဝယောပိ ပညာယတိ။ ယဿ ခေါ ပန ဥပ္ပါဒေါပိ ဝယောပိ ပညာယတိ။ အတ္တာ မေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စ ဝေတိ စာတိ ဣစ္စဿ ဧဝမာဂတံ ဟောတိ။ တသ္မာ တံ န ဥပပဇ္ဇတိ။ စက္ခု အတ္တာတိ ယော ဝဒေယျ။ ဣတိ စက္ခု အနတ္တာ။ (မ-၃-၃၂၉ - ဆဆက္ကသုတ္တန်။)

= “စက္ခုအကြည်ဓာတ် (= စက္ခုဒွါရ) သည် အတ္တတည်း”ဟု တစ်ဦးတစ်ယောက်သော သူသည် ပြောဆိုလာ ငြားအံ့။ ထိုပြောဆိုခြင်းသည် မဖြစ်သင့်၊ စက္ခုအကြည်ဓာတ် (= စက္ခုဒွါရ)၏ ဖြစ်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ပျက်ခြင်း သည်လည်းကောင်း ထင်ရှား၏။ အကြင်တရားအား ဖြစ်ခြင်းသည်လည်းကောင်း ပျက်ခြင်းသည်လည်းကောင်း ထင်ရှား၏။ ထိုတရားကို (အတ္တဟုဆိုခဲ့လျှင်) “ငါ၏အတ္တသည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်၏၊ ပျက်လည်း ပျက်၏”ဟု ဆိုရာ ရောက်၏။ ထို့ကြောင့် “စက္ခုအကြည်ဓာတ် (= စက္ခုဒွါရ) သည် အတ္တတည်း”ဟု တစ်ဦးတစ်ယောက်သောသူသည် ပြောဆိုလာငြားအံ့။ ထိုပြောဆိုခြင်းသည် မသင့်၊ ထို့ကြောင့် စက္ခုအကြည်ဓာတ် (= စက္ခုဒွါရ) သည် အနတ္တတည်း။ (မ-၃-၃၂၉။)

ဤဖော်ပြပါ ဆဆက္ကသုတ္တန်၌ အနိစ္စဖြင့် အနတ္တလက္ခဏာကို ထင်ရှားပြတော်မူ၏။

ရူပံ ဘိက္ခဝေ အနတ္တာ၊ ရူပဉ္စ ဟိဒံ ဘိက္ခဝေ အတ္တာ အဘဝိဿ၊ နယိဒံ ရူပံ အာဗာဓာယ သံဝတ္ထေယျ။ လဗ္ဘေထ စ ရူပေ “ဧဝံ မေ ရူပံ ဟောတု၊ ဧဝံ မေ ရူပံ မာ အဟောသီ”တိ။ ယသ္မာ စ ခေါ ဘိက္ခဝေ ရူပံ အနတ္တာ၊ တသ္မာ ရူပံ အာဗာဓာယ သံဝတ္တတိ၊ န စ လဗ္ဘတိ ရူပေ “ဧဝံ မေ ရူပံ ဟောတု၊ ဧဝံ မေ ရူပံ မာ အဟောသီ”တိ။ (သံ-၂-၅၅။ ဝိ-၃-၁၈။)

= ရဟန်းတို့ . . . ရုပ်သည် အတ္တမဟုတ် = အနတ္တတည်း၊ ရဟန်းတို့ . . . ဤရုပ်သည် အတ္တဖြစ်ခဲ့လျှင် ဤ ရုပ်သည် နာကျင်ခြင်းငှာ မဖြစ်လေရာ၊ “ငါ၏ ရုပ်သည် ဤသို့ ဖြစ်စေ၊ ငါ၏ ရုပ်သည် ဤသို့ မဖြစ်စေလင့်”ဟူ၍ လည်း ရုပ်၌ (စီရင်၍) ရလေရာ၏။ ရဟန်းတို့ . . . ရုပ်သည် အတ္တ မဟုတ်သောကြောင့် (= အနတ္တသာ ဖြစ် သောကြောင့်) နာကျင်ခြင်းငှာ ဖြစ်၏။ “ငါ၏ ရုပ်သည် ဤသို့ ဖြစ်စေ၊ ငါ၏ ရုပ်သည် ဤသို့ မဖြစ်စေလင့်”ဟူ၍ လည်း ရုပ်၌ (စီရင်၍) မရအပ်။ (သံ-၂-၅၅။ ဝိ-၃-၁၈။)

ဤဖော်ပြပါ အနတ္တလက္ခဏာသုတ္တန်၌ ဒုက္ခဖြင့် အနတ္တလက္ခဏာကို ထင်ရှားအောင် ညွှန်ကြားပြသတော် မူ၏။

ရူပံ ဘိက္ခဝေ အနိစ္စံ၊ ယဒနိစ္စံ တံ ဒုက္ခံ၊ ယံ ဒုက္ခံ တဒနတ္တာ၊ ယဒနတ္တာ တံ “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ”တိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ပဿတိ။ (သံ-၂-၁၉။)

= ရဟန်းတို့ . . . ရုပ်သည် အနိစ္စတည်း၊ အနိစ္စဖြစ်သော ထိုရုပ်သည် ဒုက္ခတည်း၊ ဒုက္ခဖြစ်သော ထိုရုပ်သည် အနတ္တတည်း။ အနတ္တဖြစ်သော ထိုရုပ်ကို “ငါ့ဟာ မဟုတ်၊ ငါ မဟုတ်၊ ငါ၏အတ္တ မဟုတ်”ဟု ဤသို့လျှင် မဖောက် မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ ပြုခဲ့ဖောက်ထွင်း ဝိပဿနာဉာဏ်အလင်းဓာတ်ဖြင့် ရှုပါ။ (သံ-၂-၁၉။)

ဤအထက်ပါ ယဒနိစ္စသုတ္တန် စသည်တို့၌ အနိစ္စ-ဒုက္ခ နှစ်မျိုးတို့ဖြင့် အနတ္တလက္ခဏာကို ပေါ်လွင်ထင်ရှား အောင် ညွှန်ကြားပြသတော်မူသည်။ အဘယ်အကြောင်းကြောင့် ထိုကဲ့သို့ ညွှန်ကြားပြသနေရသနည်းဟူမူ အနိစ္စ

ဒုက္ခ လက္ခဏာ နှစ်ပါးတို့၏ လောက၌ ပေါ်လွင်ထင်ရှားသောကြောင့် ဖြစ်၏။

လက်ထဲမှ အိုးခွက် ပန်းကန် စသော တစ်စုံ တစ်ခုသော ပစ္စည်းဝတ္ထု လွတ်ကျ၍ ကွဲသွားခဲ့သော် “အဟော အနိစ္စံ = ဪ... အနိစ္စ”ဟု လောက၌ ပြောဆိုကြ၏။ ဤသို့လျှင် အနိစ္စလက္ခဏာသည် လောက၌ ထင်ရှားသည် မည်၏။ တစ်ဖန် မိမိ ခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘော၌ ထွတ်မြင်း အိုင်းအမာနာစသည့် အနာများဖြစ်ပေါ်လာသော်လည်း- ကောင်း၊ သစ်ငုတ်ဆူးငြောင့်စသည် အစူးခံရ အတိုက်ခံရကုန်သော်လည်းကောင်း “အဟော ဒုက္ခံ = ဪ... ဒုက္ခ”ဟု လောက၌ ပြောဆိုကြ၏။ ဤသို့လျှင် လောက၌ ဒုက္ခလက္ခဏာသည် ထင်ရှားသည် မည်၏။

အနတ္တလက္ခဏာကား မထင်ရှားပေ။ ပညာမျက်စိ မရှိသူတို့အဖို့ အမှိုက်တိုက်ကြီးအတိသာ ဖြစ်၏။ ဉာဏ်၌ မထင်လွယ်သော လက္ခဏာ ဖြစ်၏။ ထိုးထွင်းသိနိုင်ခဲ့၏။ ထင်ရှားပြသရန် ခဲယဉ်း၏။ ပညတ်တင်၍ ဟောကြား ပြသခြင်း အသိပေးခြင်းငှာ ခက်ခဲလှ၏။

အနိစ္စဒုက္ခလက္ခဏာနိ ဥပ္ပါဒါ ဝါ တထာဂတနံ အနုပ္ပါဒါ ဝါ ပညာယန္တိ၊ အနတ္တလက္ခဏံ ဝိနာ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒါ န ပညာယတိ၊ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေယေဝ ပညာယတိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၄၆။)

= အနိစ္စလက္ခဏာ ဒုက္ခလက္ခဏာ နှစ်မျိုးတို့ကား ဘုရားရှင်တို့ ပွင့်ထွန်းတော်မူရာ အခါ၌လည်းကောင်း၊ ဘုရားရှင်တို့ မပွင့်ထွန်းရာအခါ၌သော်လည်းကောင်း လောက၌ ထင်ရှားကြကုန်၏။ အနတ္တလက္ခဏာသည်ကား ဘုရားရှင်တို့ ပွင့်ထွန်းတော်မူရာအခါနှင့် ကင်း၍ (= ဘုရားရှင်တို့ မပွင့်ထွန်းရာအခါ၌) မထင်ရှားပေ။ ဘုရားရှင် တို့ ပွင့်ထွန်းတော်မူရာအခါ၌သာလျှင် ထင်ရှားပေသည်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၄၆။)

သာသနာပအခါ တန်ခိုးအာနုဘော် ကြီးမားကြသည့် ရသေ့ပရိဗိုလ် ဖြစ်ကြကုန်သော အလောင်းတော် သရဏံ ဆရာရသေ့ စသည့် သူတော်ကောင်းတို့သော်မှလည်း အနိစ္စ-ဒုက္ခဟု ပညတ်တင်၍ ဟောကြားခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်ကုန်ကြ၏။ အနတ္တဟု ပညတ်တင်၍ ဟောကြားခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ခဲ့ကြကုန်။ အကယ်၍ ထိုသူတော်ကောင်း တို့သည်လည်း မိမိတို့ထံမှောက်သို့ ဆိုက်ရောက်လာကြကုန်သော ပရိသတ်တို့အား အနတ္တဟု ပညတ်တင်၍ ဟောကြားခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်ကြကုန်ငြားအံ့။ မိမိထံမှောက်သို့ ဆိုက်ရောက်လာသော ပရိသတ်၏ မဂ်ဖိုလ်ကို ထိုးထွင်း သိမြင်ခြင်းသည် ဖြစ်ခဲ့ပေရာသည်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၄၆။)

အနတ္တလက္ခဏပညာပနဉ္စိ အညဿ ကဿစိ အဝိသယော၊ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓါနမေဝ ဝိသယော။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၄၆။)

= သို့သော် သာဝကတို့အား အနတ္တလက္ခဏာကို ပညတ်တင်၍ ဟောကြားပြသခြင်းသည်ကား အခြားတစ်စုံ တစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏အရာကား မဟုတ်၊ ခပ်သိမ်းဥသည့် အလုံးစုံသော သိသင့်သိထိုက်သည့် ညေယျတရား မှန်သမျှကို အကုန်အစင် ကမ်းကုန်အောင် လမ်းဆုံးအောင် ထိုးထွင်း သိမြင်တော်မူသည့် သဗ္ဗညုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ ဘုရားရှင်တို့၏ အရာသာ ဖြစ်ပေသည်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၄၆။)

ဤသို့လျှင် အနတ္တလက္ခဏာသည် မထင်ရှားသော လက္ခဏာတစ်ခု ဖြစ်၏။ ထိုးထွင်း၍ သိနိုင်ခဲ့သော လက္ခဏာ တစ်ခု ဖြစ်၏။ ထင်ရှားပြနိုင်ခဲ့သော ပညတ်တင်၍ ဟောကြားပြသရန် ခက်ခဲသော လက္ခဏာတစ်ခု ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်သည် အနတ္တလက္ခဏာကို ဟောကြားပြသတော်မူသည်ရှိသော် —

- ၁။ အနိစ္စလက္ခဏာဖြင့်သော်လည်း ထင်ရှားပြ၍ ဟောတော်မူရ၏။
- ၂။ ဒုက္ခလက္ခဏာဖြင့်သော်လည်း ထင်ရှားပြ၍ ဟောတော်မူရ၏။
- ၃။ အနိစ္စ ဒုက္ခ လက္ခဏာ နှစ်မျိုးဖြင့်သော်လည်း ထင်ရှားပြ၍ ဟောတော်မူရ၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၄၆-၄၇။)

ထိုမျှ ခက်ခဲသော အနတ္တလက္ခဏာ မထင်ရှားပုံ ထင်ရှားပုံကိုလည်း ဤသို့ ရှင်းပြထား၏။

အနတ္တလက္ခဏံ နာနာဓာတုဝိနိဗ္ဗောဂဿ အမနသိကာရာ အပ္ပဋ္ဌိဝေဓာ ယနေန ပဋိစ္ဆန္တတ္တာ န ဥပဋ္ဌာတိ။
ပ ။ နာနာဓာတုယော ဝိနိဗ္ဗုဇိတွာ ယနဝိနိဗ္ဗောဂေ ကတေ အနတ္တလက္ခဏံ ယာထာဝသရသတော ဥပဋ္ဌာတိ။
(အဘိ-ဋ-၂-၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၇၆။)

= အနတ္တလက္ခဏာသည် အသီးအသီးသော ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ်တို့ကို တစ်လုံးစီတစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြား စိတ်ဖြာခြင်းကို ပြု၍ နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့် ရုပ်ပရမတ်အစစ် နာမ်ပရမတ်အစစ်ကို ကိုယ်ပိုင်သဘာဝသတ္တိ သဘာဝလက္ခဏာသို့ဆိုက်အောင် ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းမသိခြင်းကြောင့် ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲဟူသော ရုပ် ယန နာမ်ယနသည် ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သည် ဖြစ်သောကြောင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏အသိဉာဏ်၌ မထင်ရှားလာခြင်း ဖြစ်သည်။

အသီးအသီးသော ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ်တို့ကို တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ အသီးအသီး ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ ခြင်းကို ပြု၍ (လက္ခဏ-ရသ-ပစ္စုပ္ပန်-ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် ရုပ်ပရမတ် နာမ်ပရမတ် တစ်လုံးစီကို သိမ်းဆည်းခြင်း ဟူသော) ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ = ရုပ်ယန နာမ်ယန အတုံးအခဲတို့ကို အသီးအသီး တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြား စိတ်ဖြာခြင်း လုပ်ငန်းရပ်ကို ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သည်ရှိသော် အနတ္တလက္ခဏာ **အနတ္တဉာဏ်အမြင် အနတ္တရောင်ခြည်တော်သည်** ဟုတ်မှန်တိုင်းသော မိမိ၏ သဘောလက္ခဏာအားဖြင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်တည်လာပေသည်။ ဤကား အထက်ပါ အဋ္ဌကထာများ၏ ဆိုလိုရင်းတည်း။

အကြောင်းပြချက်

ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့သည် ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်ဟူသော အုပ်စုအလိုက်သာ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိကြ၏။ တစ်လုံးချင်း ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား မရှိကြပေ။ (ရူပါရူပကလာပုပ္ပါဒနံ - မဟာဋီ-၂-၂၃၅ - ဟူသော မဟာဋီကာ အသုံးအနှုန်းသို့ လိုက်၍ စိတ္တက္ခဏတစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော အတူယှဉ်တွဲ ဖြစ်ကြသည့် နာမ်တရားစုကို နာမ်ကလာပ်ဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားပါသည်။) ထိုရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်တို့ကား ပရမတ်နယ်မြေ၌ အသေးဆုံး အဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်ကြ၏။ အသေးဆုံး အတုံးအခဲ ဖြစ်ကြ၏။ ထိုရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ် တစ်ခု တစ်ခု အတွင်း၌ တည်ရှိသော ပရမတ္ထဓာတ်သား အသီးအသီးတို့ကို လက္ခဏ-ရသ-ပစ္စုပ္ပန်-ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် သိမ်းဆည်းနိုင်ပါမှ ရုပ်ယန နာမ်ယနဟူသော ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲများ ပြိုမည်၊ ယနပြိုပါမှ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်မည်၊ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်ပါမှ အနတ္တလက္ခဏာသည် ဟုတ်မှန်တိုင်းသော မိမိ၏ သဘောလက္ခဏာအားဖြင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ထင်ရှားစွာ တည်ရှိလာမည် ဖြစ်ပေါ်လာမည် ဖြစ်ပေသည်။

ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ် တစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ပရမတ်သို့ ဆိုက်အောင် ရှုနိုင်ခဲ့သော် ထိုရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ် တစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော ပရမတ္ထဓာတ်သား အသီးအသီးတို့၏ ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင် = ဖြစ်-တည်-ပျက်ဟူသော ခဏတ္တယ = ခဏသုံးပါးအပေါင်းကိုလည်း မြင်တော့မည် ဖြစ်သည်။ ထိုရုပ်နာမ်ပရမတ်တရားတို့သည်ကား မဖြစ်မီ ရှေးအဖို့ကလည်း မရှိ၊ ဖြစ်ပြီးနောက်၌လည်း (အလောင်းကောင်များ စုပုံထပ်နေသလို) တစ်နေရာ၌ စုပုံနေသည် မရှိ၊ မဖြစ်ခင်က မရှိခြင်း၊ ဖြစ်ပြီးနောက် မရှိခြင်းဟူသော မရှိခြင်း နှစ်မျိုး၏ အလယ်၌သာလျှင် ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင် = ဖြစ်-တည်-ပျက် အနေအားဖြင့် အခိုက်အတန့် ထင်ရှားစွာ ပေါ်လာ ဖြစ်လာသော တရားစုများသာ ဖြစ်ကြသည်ကိုလည်း ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မြင်နေတော့မည် ဖြစ်၏။ ထိုတွင် နာမ်တရားတို့ကား —

သမာဓိထူထောင်သင့်ပုံပိုင်း

ဧကန္တရက္ခဏေ ကောဋိသတသဟဿသင်္ခါ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ နိရုဇ္ဈတိ။ (သံ-ဋ-၂-၂၉၅။)

လက်ဖျစ်တစ်တွက် မျက်စိတစ်မှိတ် လျှပ်တစ်ပြက် တစ်စက္ကန့်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော အချိန်ကာလ အတောအတွင်း၌ အကြိမ်ပေါင်း သို့မဟုတ် စိတ္တက္ခဏပေါင်း သို့မဟုတ် နာမ်ကလာပ်ပေါင်း အကြိမ်ကုဋေတစ်သိန်းမျှ ဖြစ်၍ ချုပ်၏ဟု ဆို၏။ ဤအဆိုမှာ နာမ်တရားတို့၏ အလွန်လျင်မြန်စွာ ဖြစ်မှုကို ဦးတည်၍ မိန့်ဆိုသော စကားမျှသာ ဖြစ်သည်။ ဤအဆိုအမိန့်အရ နာမ်ကလာပ်တစ်ခုဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော စိတ္တက္ခဏတစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော နာမ်တရားစုတို့သည် တစ်စက္ကန့်ဟူသော အချိန်ကာလကို အကြိမ်ပေါင်း ကုဋေတစ်သိန်းခန့် ပုံခဲ့သော် တစ်ပုံခန့်မျှသာ အသက်ရှည်ကြရ၏။

တစ်ဖန် ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်တရားတို့သည်လည်း စိတ္တက္ခဏပေါင်း = နာမ်ကလာပ်ပေါင်း (၁၇)ချက်ခန့်မျှသာ သက်တမ်းရှိကြ၏။ တစ်စက္ကန့်ဟူသော အချိန်ကာလကို ကုဋေ (၅၀၀၀) ကျော်ခန့် ပုံသော် တစ်ပုံခန့်မျှသာ အသက်ရှည်၏ဟု ဆိုလိုပေသည်။

ထိုမျှ သက်တမ်း အချိန်ကာလ တိုတောင်းကြကုန်သော ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ် တစ်ခု တစ်ခု အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်တရား နာမ်တရားစုတို့တွင် ဖြစ်ပြီးပါက မပျက်စီးဘဲ အကျိတ်အခဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရ အနေအားဖြင့် တည်နေသောအတ္တကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဉာဏ်ပညာမျက်စိဖြင့် ရှာဖွေကြည့်သော်လည်း မတွေ့မမြင် ဖြစ်နေ၏။ (၃၁)ဘုံအတွင်း၌လည်း ရုပ်နာမ်က လွဲ၍လည်း ဘာမျှ ရှာမတွေ့ ဖြစ်နေ၏။ ထိုအခါတွင်မှ **အနတ္တရောင်ခြည်တော်**သည် ကြားကြားဝင့်ဝင့် ငွားငွားစွင့်စွင့်ဖြင့် တင့်တယ်စမွယ်စွာ ပေါ်ထွန်း ထွက်ပေါ်လာမည် ဖြစ်ပေသည်။

ဤသို့ အနတ္တဉာဏ်အမြင် ဆိုက်ရေးအတွက် ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်များကို ယနအသီးအသီး ပြုအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုရတော့မည်သာ ဖြစ်ပေသည်ဟု ယုံကြည်စွာ မှတ်သားလေရာ၏။ ထိုသို့ ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်များကို ယနအသီးအသီး ပြုအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ဓာတ်ခွဲနိုင်ရေး ရူပားနိုင်ရေးအတွက် လိုအပ်သောအရာကား **နိတ္တဓိသုဒ္ဓိ** ခေါ်သော ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိပင် ဖြစ်ပေသတည်း။ သမာဓိရှိပါမှ သိနိုင်မြင်နိုင်သော တရားများ ဖြစ်သည်ဟု ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင်ပင်လျှင် သမာဓိသုတ္တန်များတွင် ဟောကြားထားတော်မူပြီး ဖြစ်ပေသည်။

ဤတွင် ယန - အတုံးအခဲ အကြောင်းကို ဆက်လက်၍ ရှင်းလင်းတင်ပြအပ်ပါသည်။

ရုပ်ယန = ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ သုံးမျိုး

ရုပ်တရားများကို ရုပ်ပရမတ် နယ်မြေသို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်အောင် ရှုရာ၌ ရုပ်ယန ခေါ် ရုပ်အတုံးအခဲ သုံးမျိုး ပြုဖို့ လိုပေသည်။ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၌ ရုပ်ယန ခေါ် ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ သုံးမျိုးရှိကြောင်းကို ဋီကာတို့၌ ဖွင့်ပြလျက် ရှိ၏။

ယနဝိနိဗ္ဗောဂန္တိ သန္တတိသမူဟကိစ္စယနာနံ ဝိနိဗ္ဗုဇနံ ဝိဝေစနံ။

(မ-ဋီ-၁-၃၆၅။ ဒီ-ဋီ-၂-၃၀၈။ မဟာဋီ-၁-၄၂၈။)

= ရုပ်ယန ခေါ် ရုပ်တုံးရုပ်ခဲတို့ကို တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးခြင်းဟူသည် သန္တတိယန-သမူဟယန-ကိစ္စယနဟူသော ရုပ်တုံး ရုပ်ခဲတို့ကို တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာခြင်းတည်း။ (မ-ဋီ-၁-၃၆၅။)

ဤ ဋီကာဆရာတော်တို့၏ သတ်မှတ်ချက်အရ ရုပ်တရားများ၌ — (၁) သန္တတိဃန (၂) သမူဟဃန (၃) ကိစ္စဃနဟု ရုပ်အတုံးအခဲ သုံးမျိုးသာ ရှိသည်။ ရုပ်တရားများ၌ အာရမ္မဏဃန မရှိပေ။ အကြောင်းကား ဤသို့ ဖြစ်၏။

ဘုရားရှင်သည် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်ဝယ် ပရမတ္ထတရားတို့ကို သာရမ္မဏဓမ္မ၊ အနာရမ္မဏဓမ္မဟု နှစ်ဖို့ နှစ်စု ပြု၍ အောက်ပါအတိုင်း ခွဲခြား၍ ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။

ကတမေ ဓမ္မာ သာရမ္မဏာ။

ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သညာက္ခန္ဓာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ။ ဣမေ ဓမ္မာ သာရမ္မဏာ။

ကတမေ ဓမ္မာ အနာရမ္မဏာ။

သဗ္ဗဉ္စ ရူပံ အသင်္ခတာ စ ဓာတု။ ဣမေ ဓမ္မာ အနာရမ္မဏာ။ (အဘိ-၁-၂၃၈။)

ဤအထက်ပါ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်တွင် ဘုရားရှင်သည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သညာက္ခန္ဓာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဝိညာဏ-
က္ခန္ဓာ ဟူသော နာမ်ခန္ဓာ လေးပါး = နာမ်တရားအားလုံးတို့ကို အာရုံယူတတ်သော သာရမ္မဏတရားတို့ ဟူ၍
ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ တစ်ဖန် ရုပ်တရားအားလုံးနှင့် အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို အာရုံ
မယူတတ်သည့် အနာရမ္မဏတရားတို့ဟူ၍လည်း ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ထိုတွင် အာရုံယူတတ်သည့် သာရ-
မ္မဏတရားတို့၌သာလျှင် အာရမ္မဏဃန ရှိကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာတွင် ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။

တထာ သာရမ္မဏဓမ္မာနံ သတိပိ အာရမ္မဏကရဏဘေဒေ ဧကတော ဂယုမာနာ **အာရမ္မဏဃနတာ**
စ။ (မဟာဋီ-၂-၄၃၇။)

= အာရုံယူတတ်သော သာရမ္မဏတရားတို့၏ အာရုံပြုမှု ကွဲပြားသော်လည်း တစ်ခုတည်းအဖြစ် စွဲယူခဲ့သော်
အာရမ္မဏဃန ဖြစ်သည်ဟု ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။ သို့အတွက် အာရုံယူတတ်သော နာမ်တရားတို့၌ သာလျှင်
အာရမ္မဏဃန ရှိပေသည်။ ရုပ်တရားတို့ကား အာရုံမယူတတ်သော အနာရမ္မဏတရားများ ဖြစ်ကြ၏။ သို့အတွက်
ရုပ်တရားတို့၌ အာရမ္မဏဃနဟူသော အတုံးအခဲ မရှိသဖြင့် အထက်ပါ မူလပဏ္ဏာသဋီကာ စသော ဋီကာတို့၌
ရုပ်ပိုင်းတွင် ဃနသုံးမျိုးသာ ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ တစ်ဖန် [သာရမ္မဏာတိ ဟိ ဝစနံ စိတ္တစေတသိကာနံ
အာရမ္မဏေန ဝိနာ အပ္ပဝတ္တိညေဝ ဒီပေတိ။ (မူလဋီ-၁-၁၈၁) = သာရမ္မဏဟူသော စကားသည် စိတ်-စေတသိက်
တို့၏ အာရုံနှင့် ကင်း၍ မဖြစ်ခြင်းသဘောကိုသာလျှင် ပြ၏။] ဤဋီကာအဖွင့်အရလည်း သာရမ္မဏတရား
ဟူသည့်စကားမှာ နာမ်တရားတို့ကိုသာ ရည်ညွှန်းထားသော စကားဖြစ်၏။ သို့အတွက် ရုပ်၌လည်း ဃနလေးမျိုးဟု
ပြောရိုးဆိုစဉ် ရှိသော်လည်း ရုပ်တို့သည် သာရမ္မဏတရား မဟုတ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်၌ အာရမ္မဏဃနမရှိဟု မှတ်ပါ။

၁။ သန္တတိဃန = ရုပ်အစဉ်အတန်းအတုံးအခဲ

ကံ-စိတ်-ဥတု-အာဟာရတည်းဟူသော အကြောင်းတရား လေးပါးတို့ကြောင့် အသီးအသီး ဖြစ်ပေါ်လာ
သော ရုပ်ကလာပ်တိုင်းတွင် တေဇောဓာတ် ပါဝင်လျက်ရှိ၏။ ယင်းတေဇောဓာတ်ကို ဥတုဟုလည်း ခေါ်ဆိုသည်။
ယင်းတေဇောဓာတ် ဥတုသည် ဩဇာလျှင် (၈)ခုမြောက်ရှိသော ဥတုဇဩဋ္ဌမက ရုပ်ကလာပ် အသစ်အသစ်
များကို အဆင့်ဆင့် ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်၏။ နမူနာအားဖြင့် စက္ခုဒသကကလာပ် = စက္ခုအကြည်ဓာတ်လျှင် (၁၀)
ခုမြောက် ရှိသော ရုပ်ကလာပ်အမှုန်တစ်ခု ဆိုကြပါစို့။ ယင်းစက္ခုဒသကကလာပ်ကို ဓာတ်ခွဲသော် ပထဝီ၊ အာပေါ၊
တေဇော၊ ဝါယော၊ ဝဏ္ဏ၊ ဂန္ဓ၊ ရသ၊ ဩဇာ၊ ဇီဝိတ၊ စက္ခုပသာဒဟု ရုပ်သဘောတရား (၁၀)မျိုးကို တွေ့ရှိမည်
ဖြစ်သည်။ (ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများတွင် ထပ်မံဖော်ပြမည် ဖြစ်ပါသည်။) ယင်း (၁၀)မျိုးသော ရုပ်တရားတို့တွင်

သမာဓိထူထောင်သင့်ပုံပိုင်း

တေဇောဓာတ် ပါဝင်လျက် ရှိ၏။ ယင်းတေဇောဓာတ်သည် ဩဇာလျှင် (၈)ခုမြောက်ရှိသော ဥတုဇုဩဋ္ဌမကရုပ်ကို ဖြစ်စေ၏။ (စက္ခုဒသကကလာပ်တွင် ပါဝင်သော တေဇောဓာတ် = ဥတု၏ သားတည်း။)

တစ်ဖန် ယင်းဥတုဇုဩဋ္ဌမကရုပ်တို့တွင်လည်း သို့မဟုတ် ရုပ်ကလာပ်တွင်လည်း တေဇောဓာတ် ပါဝင် လျက် ရှိပြန်၏။ ယင်းတေဇောဓာတ်သည်လည်း ဥတုဇုဩဋ္ဌမက ရုပ်ကလာပ်အသစ်ကို ဖြစ်စေပြန်၏။ (မူလ စက္ခုဒသကကလာပ်၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသောတေဇောဓာတ် = ဥတု၏ မြေးတည်း။)

ဤနည်းအတိုင်း ရုပ်၏ဦကာလသို့ ရောက်တိုင်း ရောက်တိုင်း ထိုထိုစက္ခုဒသကကလာပ်တို့တွင် ပါဝင်သော တေဇောဓာတ် = ဥတုသည် (၄) (၅)ဆင့်သော ရုပ်ကလာပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းကို ဆက်စပ်စေ၏။ [ထို (၄) (၅)ဆင့် သော ရုပ်ကလာပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းတို့တွင် နောက်ဆုံးအဆင့် နောက်ဆုံးအကြိမ်၌ ဖြစ်သော ရုပ်ကလာပ်တွင် ပါဝင်သော တေဇောဓာတ် = ဥတုကား ရုပ်ကလာပ် အသစ်အသစ်ကို မဖြစ်စေနိုင်တော့ပေ။] ဤနည်းကို နည်းမှီ၍ ကျန်ရုပ်ကလာပ်တို့၌လည်း သဘောပေါက်ပါလေ။ အသေးစိတ်ဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း ရှုကွက်ကိုလည်းကောင်း ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းရှုကွက်တွင် ထပ်မံ၍ ဖော်ပြမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ထင်ရှားလတ္တံ့။

အချို့သော ရုပ်ကလာပ်၌ တည်ရှိသောတေဇောဓာတ်က (၃) (၄)ဆင့် (၄) (၅) ဆင့်သော ရုပ်ကလာပ် အသစ်အသစ်ကို ဆင့်ကဲ ကျေးဇူးပြုလျက် ဖြစ်ပေါ်စေ၏။ သမထဘာဝနာစိတ် ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်တို့ကဲ့သို့ သော စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တဇကလာပ်များတွင် ပါဝင်သော တေဇောဓာတ်ဖြစ်မှု အဇ္ဈတ္တတွင်သာမက ဗဟိဒ္ဓသို့ တိုင်အောင် အဆင့်ပေါင်းများစွာကို ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ ကျေးဇူးပြုလျက် ရုပ်ကလာပ် အသစ်အသစ်များကို ဖြစ်စေ၏။ ယင်းဥတုဇုဩဋ္ဌမကရုပ်များကို သဘောတူ = သဘာဝဖြစ်သော တစ်ဥတုကြောင့် ဖြစ်သောရုပ်တရားဟု ခေါ်၏။

တစ်ဖန် စားမျိုအပ်သော အစာအာဟာရဟူသည် မစားမီအခိုက်၌ ဖြစ်စေ၊ စားမျိုပြီး၍ အစာသစ်အိမ် အတွင်း၌ ခန္ဓာအိမ်အတွင်းသို့ မပြန့်နှံ့မီ အစာသစ်ကောဋ္ဌာသအဖြစ်၌ တည်ခိုက်၌ ဖြစ်စေ ဥတုခေါ်သည့် တေဇောဓာတ်ကြောင့် ဖြစ်သည့် ဥတုဇု ဩဋ္ဌမကရုပ်ကလာပ်တို့၏ အပေါင်းအစုမျှသာ ဖြစ်သည်။ (၃၂) ကောဋ္ဌာသတို့တွင် အစာသစ်ကောဋ္ဌာသပင် ဖြစ်သည်။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်း အစာသစ်ကောဋ္ဌာသ၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီး (၄)ပါးကို စိုက်၍ ရှုလိုက်ပါက ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကိုသာ တွေ့ရှိမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းရုပ်ကလာပ်တို့ကား ဥတုခေါ်သည့် တေဇောဓာတ်ကြောင့် ဖြစ်နေသော ဥတုဇုဩဋ္ဌမကရုပ်တို့တည်း။ ကလာပ်တစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော တေဇောဓာတ်ကြောင့် နောက်ထပ် ကလာပ် အသစ်အသစ်များ ဆက်ကာ ဆက်ကာ ဖြစ်နေပုံကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်က မြင်အောင် ရှုရမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းဥတုဇုဩဋ္ဌမက ရုပ်ကလာပ် အသီးအသီး၌ ဩဇာ ပါဝင်လျက် ရှိ၏။ ယင်းဥတုဇုဩဇာသည် အစာသစ်အဖြစ်၌ တည်ရှိခိုက် ခန္ဓာကိုယ်တွင်း သို့ မပြန့်နှံ့ခင် ဥတုဇုရုပ် ဥတုဇုဩဇာ အဆင့်တွင်သာ တည်ရှိနေသေးသည်။ ယင်းဥတုဇုဩဇာသည် အစာသစ် အိမ်၏ ဝန်းကျင်တွင် တည်ရှိနေသော ဇီဝိတလျှင် (၉)ခုမြောက်ရှိသော ဇီဝိတနဝကကလာပ်တို့တွင် ပါဝင်သော တေဇောဓာတ်ဟူသော ပါစကတေဇောဓာတ် ခေါ် အစာကို ကြေကျက်စေတတ်သော ကမ္မဇဝမ်းမီး၏ အားပေး ထောက်ပံ့မှုကို ရရှိ၍ ခန္ဓာအိမ်အတွင်းသို့ ပြန့်နှံ့၍ သွားခဲ့သည်ရှိသော် ဩဇာလျှင် (၈)ခုမြောက်ရှိသော ဩဋ္ဌမက ရုပ်ကလာပ်အနေဖြင့်သာ ပြန့်နှံ့၍ သွား၏။ ယင်း ဩဋ္ဌမကရုပ်များကို အာဟာရဇုဩဋ္ဌမကရုပ်များဟု ခေါ်၏။ ယခင် အစာသစ် အမည်ရသော ဥတုဇု-ဩဋ္ဌမကရုပ်တို့တွင် ပါဝင်သော ဩဇာကြောင့် ဖြစ်ပေါ် လာသော ရုပ်များဖြစ်၍ အာဟာရဇုဩဋ္ဌမကရုပ်ဟု ခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ (ဥတုဇုဩဇာ၏ သားတည်း။) ယင်း အာဟာရဇုဩဋ္ဌမက ရုပ်ကလာပ်တို့တွင် ပါဝင်တည်ရှိသော ဩဇာကို အာဟာရဇုဩဇာဟု ခေါ်၏။

ကံကြောင့် ဖြစ်သော ကမ္မဇရုပ်ကလာပ်၊ စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်ကလာပ်၊ ဥတုကြောင့် ဖြစ်သော ဥတုဇရုပ်ကလာပ်တိုင်း၌လည်း သြဇာပါဝင်လျက် ရှိ၏။ ကမ္မဇသြဇာ၊ စိတ္တဇသြဇာ၊ ဥတုဇသြဇာဟု အသီးအသီး ခေါ်ဆိုပေသည်။ ယင်းကမ္မဇသြဇာ၊ စိတ္တဇသြဇာ၊ ဥတုဇသြဇာ အသီးအသီးသည် အထက်ပါ အာဟာရဇသြဇာ၏ အားပေးထောက်ပံ့မှု အကူအညီကို ရရှိခဲ့သော် သြဇာလျှင် (၈)ခုမြောက် ရှိသော အခြားအခြားသော သြဇဋ္ဌမက ရုပ်များကို အချို့အရာ၌ (၄) (၅) ဆင့်၊ အချို့နေရာ၌ အဆင့်များစွာ ဖြစ်စေနိုင်ပြန်၏။ တစ်ဖန် ရှေးရှေးသော အာဟာရဇသြဇဋ္ဌမကရုပ်ကလာပ်တို့တွင် ပါဝင်သော သြဇာသည်လည်း နောက်နောက် အသစ်အသစ်သော အာဟာရဇသြဇဋ္ဌမကရုပ်တို့တွင် ပါဝင်သော တည်ရှိသော သြဇာ၏ အထောက်အပံ့ကို ရခဲ့သော် စားမျိုလိုက်သော အစာအာဟာရ၏ အဆီအနှစ် သြဇာဓာတ် အားကောင်းလျှင် အားကောင်းသလို (၁၀)ဆင့် (၁၂)ဆင့် စသည်သို့ တိုင်အောင် အဆင့်ဆင့်သော သြဇဋ္ဌမကရုပ် အသစ်အသစ်တို့ကို ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်စေနိုင်ပြန်၏။ (ယခင် အစာသစ် အမည်ရသော ဥတုဇသြဇာ၏ မြေးမြစ် အဆက်ဆက်ပင်တည်း။) ဤနည်းဖြင့် တစ်ကြိမ် စားမျို လိုက်သော အစာအာဟာရသည် (၇)ရက်သို့တိုင်အောင်ပင် ခန္ဓာအိမ်၏ အတွင်း၌ ပြန့်နှံ့၍ ဖြစ်နေသော ဟူ၏။
(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၄၉-၂၅၂ - ကြည့်ပါ။)

ယင်းသို့ ဖြစ်နေမှုကို သဘောတူ = သဘာဝ ဖြစ်သော တစ်အာဟာရ တစ်သြဇာကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်များဟု ခေါ်သည်။

ယင်း တစ်ဥတု တစ်အာဟာရကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်များကို = တစ်ဥတု တစ်အာဟာရအတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်များကို အစဉ်အတန်းတစ်ခုတည်း တစ်ဆက်တည်းအဖြစ် မမြင်ဘဲ ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုစီ တစ်ခုစီ ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုနိုင်မြင်နိုင်လျှင် သန္တတိယနု = အစဉ်အတန်းအတုံးအခဲ ပြိုသွားပြီဖြစ်၏။ အကယ်၍ မီးပန်းအတန်း တစ်ခုကဲ့သို့ အပ်ချည်ကြိုးတန်း တစ်ခုကဲ့သို့ အစဉ်အတန်း တစ်ခုအဖြစ် တစ်ဆက်တည်း တစ်ခုတည်းအဖြစ် မြင်ခဲ့သော် (ကလာပ်တစ်ခုချင်း အနေဖြင့် ပြတ်၍ မမြင်ခဲ့သော်) သန္တတိယနု = အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ ဖုံးအုပ်နေသည် မည်ပေသည်။ ထိုသို့ သန္တတိယနုဟူသော အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ ဖုံးအုပ်နေပါက ကလာပ်ကို မမြင်နိုင်သေး သဖြင့် ကလာပ်တစ်ခု တစ်ခု အတွင်း၌ ရှိသော ရုပ်သဘောတရားတို့ကို တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြား စိတ်ဖြာ၍ မြင်အောင် ရှုပွားခြင်းဖြင့် ရုပ်ပရမတ်နယ်မြေအစစ်သို့ ဆိုက်အောင် ရှုပွားရေးမှာ အလှမ်းဝေးလျက်ပင် ရှိနေဦးမည် ဖြစ်သည်။ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် မဆိုက်သေးပါကလည်း အနတ္တဉာဏ်အမြင်သို့ ဆိုက်ရေးမှာ ပို၍ ပို၍ပင် ဝေးလျက် ရှိနေဦးမည် ဖြစ်ပေသည်။

၂။ သမူဟယနု = ရုပ်အပေါင်းအစုအတုံးအခဲ

ယင်းရုပ်ကလာပ်တစ်ခု တစ်ခု အတွင်း၌ တည်ရှိသော (၈)မျိုးသောရုပ်၊ (၉)မျိုးသောရုပ်၊ (၁၀)မျိုးသောရုပ် စသော ရုပ်ပရမတ်သဘောတရားများကို မိမိ မိမိတို့၏ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင် ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝသတ္တိဟူသော ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာသို့ဆိုက်အောင် တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုနိုင်ပါက မြင်နိုင်ပါက သမူဟယနု = ရုပ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲ ပြုပြီ ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် ရုပ်ကလာပ် တစ်ခု တစ်ခုကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုနိုင်မှုကို ဤစာမူတွင် ရုပ်ကလာပ်ကို ဓာတ်ခွဲသည်ဟုပင် ခေါ်ဝေါ် သုံးစွဲထားပါသည်။ ယင်းသို့ ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော (၈)မျိုး (၉)မျိုး (၁၀)မျိုးစသော ရုပ်သဘော တရားများကို ပရမတ်သို့ ဆိုက်အောင် ဓာတ်မခွဲနိုင်သေးပါက သမူဟယနုဟူသော အပေါင်းအစု အတုံးအခဲ မပြု၊ ယနုမပြုက ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် မဆိုက်၊ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် မဆိုက်သေးပါက အနတ္တရောင်ခြည် တော်သည်လည်း တင့်တယ်စမွယ်စွာ ကွန့်မြူးထွက်ပေါ်၍ မလာနိုင်ဟု မှတ်ပါ။

၃။ ကိစ္စဃန = ရုပ်လုပ်ငန်းကိစ္စအတုံးအခဲ

ယင်း ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော (၈)မျိုး၊ (၉)မျိုး၊ (၁၀)မျိုး စသော ပရမတ္ထဓာတ်သား ဖြစ်သည့် ရုပ်တရား တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ၌ ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်လုပ်ငန်း ကိစ္စရပ် အသီးအသီး ရှိကြ၏။ ပထဝီဓာတ်သည် ကလာပ်တူရုပ်တရားတို့၏ တည်ရာဖြစ်ခြင်း ကိစ္စရှိ၏ (ပတိဋ္ဌာနရသ)။ အာပေါဓာတ်သည် ရုပ်တရားတို့ကို တိုးပွားစေခြင်း ကိစ္စရှိ၏ (ဗြူဟနရသ)။ တေဇောဓာတ်သည်ရုပ်တရားတို့ကို ရင့်ကျက်စေခြင်း ဆွေးမြည့်စေခြင်း ကိစ္စရှိ၏ (ပရိပါစနရသ)။ ဝါယောဓာတ်သည်တွန်းကန်ခြင်း ကိစ္စရှိ၏ (သမုဒီရဏရသ) - ဤသို့ စသည့် လုပ်ငန်းကိစ္စ အသီးအသီး ကိုယ်စီရှိ၏။ ယင်း ရုပ်ပရမတ်တရား တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ၏ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်လုပ်ငန်းကိစ္စအထူးကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုနိုင်ခြင်းနိုင်ပါက ကိစ္စဃန = ရုပ်လုပ်ငန်းကိစ္စ အတုံးအခဲ ပြုပြီ ဖြစ်၏။ ပရမတ္ထဓာတ်သား ရုပ်တရား တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ၏ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းကိစ္စရပ် အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုနိုင်ခြင်းနိုင်သဖြင့် ကိစ္စတစ်ခုတည်းအဖြစ် ထင်နေမှု ကိစ္စအတုံးအခဲ ပြုသွားခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ရုပ်ကလာပ် တစ်ခု တစ်ခု အတွင်း၌ တည်ရှိသော ပရမတ္ထဓာတ်သား ရုပ်တရား အသီးအသီး၏ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းကိစ္စရပ် အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ မမြင်ဘဲ ကိစ္စတစ်ခုတည်းအဖြစ် မြင်နေပါက ကိစ္စဃန အတုံးအခဲ မပြုနိုင်။ ကိစ္စဃန မပြုဘဲ ကိစ္စဃန အတုံးအခဲ ဖုံးအုပ်နေပါက အနတ္တ ရောင်ခြည်တော်သည်လည်း ကွန့်မြူးထွက်ပေါ်လာနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။

လိခိကနာရမည့်တာဝန်

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်း ရုပ်ဃနဟူသော ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ သုံးမျိုး ပြုရေးအတွက် ရုပ်ကလာပ် တစ်ခု တစ်ခု အတွင်း၌ တည်ရှိသော (၈)မျိုး (၉)မျိုး (၁၀)မျိုး စသော ရုပ်ပရမတ်တရား အသီးအသီးကို = ရုပ်ပရမတ် တရားတိုင်းကို လက္ခဏာ-ရသ- ပစ္စုပ္ပန်-ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် စနစ်တကျ သိမ်းဆည်းရမည် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ ရုပ်တရားတို့ကို ရှုရာသိမ်းဆည်းရာ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူရာ၌ ရုပ်ပရမတ်နယ်မြေ အစစ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်အောင် လက္ခဏာ-ရသ-ပစ္စုပ္ပန်-ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် ရုပ်ကလာပ် တစ်ခု တစ်ခု အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ် တရားတိုင်း၌ ရှုနိုင် သိမ်းဆည်းနိုင် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်ရေးအတွက် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် **ဥပစာရသမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိ** ဟူသော နှစ်မျိုးသော သမာဓိတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော သမာဓိကို ထူထောင်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။ သမာဓိရှိပါမှ သိနိုင်သောအရာ သိကောင်းသောအရာများ ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

နာမ်ဃန (၄) မျိုး

တစ်ဖန် နာမ်တရားတို့တွင်လည်း —

- ၁။ သန္တတိဃန၊
- ၂။ သမူဟဃန၊
- ၃။ ကိစ္စဃန၊
- ၄။ အာရမ္မဏဃန - ဟူ၍

ဃန (= အတုံးအခဲ) လေးမျိုး ရှိပြန်၏။ မူလဋီကာတွင် ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။

သန္တတိဃနာဒိနံ အယံ ဝိသေသော - ပုရိမပစ္စိမာနံ နိရုတ္တရတယ ဧကီဘူတာနမိဝ ပဝတ္တိ **သန္တတိဃနတာ၊** တထာ ဖဿာဒိနံ ဧကသမူဟဝသေန ဒုဗ္ဗိညေယျကိစ္စဘေဒဝသေန ဧကာရမ္မဏတာဝသေန စ ဧကီဘူတာနမိဝ ပဝတ္တိ **သမူဟာဒိဃနတာတိ။** (မူလဋီ-၁-၆၀။)

ဤအထက်ပါ မူလဋီကာတွင် ဖွင့်ဆိုထားတော်မူသော ယင်း နာမ်ပိုင်းယနဟူသော နာမ်တုံးနာမ်ခဲ လေးမျိုး တို့၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

၁။ သန္တတိယန = နာမ်အစဉ်အတန်းအတုံးအခဲ

နာမ်တရားတို့၌ ဝိထိစိတ်နှင့် ဝိထိမုတ်စိတ်ဟု နှစ်မျိုး ရှိ၏။ ထိုတွင် ဝိထိမုတ်စိတ်တို့မှာ - ဘဝတစ်ခုတွင် အစဆုံးဖြစ်သည့် ပဋိသန္ဓေစိတ်၊ နောက်ဆုံးဖြစ်သည့် စုတိစိတ်၊ အလယ် ဘဝတစ်လျှောက်လုံး၌ ဝိထိစိတ်များ မဖြစ်က ဘဝတွင် စိတ်အစဉ် မပြတ်စဲရေးအတွက် ဘဝ၏အကြောင်းတရားအဖြစ် ဖြစ်ပေါ်နေသော ဘဝင်စိတ်ဟု သုံးမျိုး ရှိ၏။ ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့် စုတိစိတ်တို့မှာ ဘဝတစ်ခုအတွင်း၌ တစ်ကြိမ်စီသာ ဖြစ်သော်လည်း ဘဝင်စိတ်မှာ ဝိထိစိတ်များ မဖြစ်သည့်အချိန်၌ ဝိထိစိတ်အစဉ်တို့၏ အကြားအကြား၌ အကြိမ်များစွာ ဘဝတစ်လျှောက်လုံး ထိုက်သလို ဖြစ်နေ၏။ ထိုပဋိသန္ဓေစိတ် ဘဝင်စိတ် စုတိစိတ်တို့ကို စိတ္တက္ခဏတစ်ခုချင်း ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ မမြင်ဘဲ တစ်ဆက်တည်း တစ်ခုတည်း တစ်စိတ်တည်းအဖြစ် မြင်ခဲ့သော် သန္တတိယန = နာမ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ ဖုံးအုပ်နေသည် မည်၏။ စိတ္တက္ခဏ တစ်ခုချင်း တစ်ခုချင်း ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ မြင်ခဲ့သော် သန္တတိယန = နာမ်အစဉ် အတန်း အတုံးအခဲ ပြုသွားပြီ ဖြစ်၏။

တစ်ဖန် ဝိထိစိတ်တို့သည်လည်း စိတ္တနိယာမဟူသော စိတ်တို့၏ ကိန်းသေမြဲသော နိယာမ ဓမ္မတာလမ်း- ကြောင်းအတိုင်းသာလျှင် ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိကြ၏။ ယင်းဓမ္မတာလမ်းကြောင်းက ပြောင်းလဲ၍ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ မရှိကြပေ။ ဥပမာ - ရူပါရုံကို သိမြင်သည့် စက္ခုဒွါရဝိထိ စိတ်စေတသိက်များ ဆိုကြပါစို့။ ယင်း စက္ခုဒွါရဝိထိ စိတ်စေတသိက်တို့သည် ရူပါရုံက အလွန်ထင်ရှား၍ စိတ္တက္ခဏ အပြည့်အဝ ဖြစ်ခဲ့သော် — ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ စက္ခုဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိစ္ဆိဋ္ဌိ၊ သန္တိရဏ၊ ဝုဋ္ဌော၊ ဇော (၇)ကြိမ်၊ တဒါရုံ (၂)ကြိမ် ဟူသော နိယာမ လမ်းကြောင်း အတိုင်းသာ ဖြစ်၏။ မြန်မာလိုဆိုသော် — ဆင်ခြင်၊ မြင်သိ၊ လက်ခံ၊ စုံစမ်း၊ ဆုံးဖြတ်၊ ဇော (၇)ကြိမ်၊ တဒါရုံ (၂)ကြိမ် ဟူသော နိယာမလမ်းကြောင်းအတိုင်း ဖြစ်၏။ စိတ္တနိယာမဟု ခေါ်၏။ ယင်းသို့ စိတ္တနိယာမလမ်းကြောင်း အတိုင်း ဖြစ်သွားသော စိတ်အစဉ်တစ်ခုကို ဝိထိဟု ခေါ်၏။ ယင်း တစ်ဝိထိ အတွင်း၌ တည်ရှိသော နာမ်တရား တို့ကို စိတ္တက္ခဏတစ်ခုချင်း ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ စိတ်တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီကို မမြင်ဘဲ စိတ်တစ်ခုတည်းအဖြစ် မြင်ခဲ့သော် သန္တတိယန = နာမ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ ဖုံးအုပ်နေသည် မည်ပေသည်။ ဤကား ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဤကား စက္ခုဝိညာဏ်၊ ဤကား သမ္ပဋိစ္ဆိဋ္ဌိ၊ ဤကား သန္တိရဏ၊ ဤကား ဝုဋ္ဌော၊ ဤကား ပထမဇော၊ ဤကား ဒုတိယဇော စသည်ဖြင့် စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ မြင်ခဲ့သော် သန္တတိယန = နာမ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ ပြုသွားပြီ ဖြစ်၏။ သန္တတိယန = နာမ်အစဉ်အတန်းအတုံးအခဲကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်ပြီ ဖြစ်၏။

၂။ သမူဟယန = နာမ်အပေါင်းအစုအတုံးအခဲ

တစ်ဖန် နာမ်တရားတို့သည် တစ်လုံးချင်း ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား မရှိကြ။ စိတ်နှင့် စေတသိက်တို့သည် စိတ္တက္ခဏတိုင်း စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ အတူယှဉ်တွဲ၍သာ ဖြစ်ကြ၏။ ဝိထိမုတ်စိတ် အမည်ရသော ပဋိသန္ဓေစိတ် ဘဝင်စိတ် စုတိစိတ်တို့၌လည်းကောင်း၊ ဝိထိစိတ်တို့၌လည်းကောင်း၊ စိတ်စေတသိက်တို့သည် ပေါင်းစု၍ အုပ်စု အလိုက်သာ ဖြစ်ကြ၏။ ပုံစံဆိုရသော် တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေ တည်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ပဋိသန္ဓေအခါ နာမ်တရားတို့မှာ သောမနဿဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ခဲ့သည် ဖြစ်အံ့။

သမာဓိထူထောင်သင့်ပုံပိုင်း

၁။ အသိစိတ် = ဝိညာဏ် (၁)လုံး၊

၂။ အညသမာန်း အမည်ရသည့် နှစ်ဘက်စေတသိက် (၁၃)လုံး၊

၃။ အကောင်းစိတ်အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသည့် သောဘဏသမာဓာရဏစေတသိက် (၁၉)လုံး၊

၄။ ပညိန္ဒြေ စေတသိက် (၁)လုံး၊

အားလုံးပေါင်းသော် (၃၄)လုံး ရှိ၏။ ပဋိသန္ဓေ၌ နာမ်တရား (၃၄)လုံးရှိခဲ့သော် ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ ဘဝနှင့် စုတိစိတ်တို့မှာလည်း အလားတူပင် (၃၄)စီပင် ရှိ၏။

တစ်ဖန် အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော စက္ခုဒွါရဝီရိယစိတ်အစဉ်ဝယ် —

၁။ ပဗ္ဗဒွါရဝဇ္ဇန်း၌ စိတ်စေတသိက် (၁၁)လုံး၊

၂။ စက္ခုဝိညာဏ်၌ စိတ်စေတသိက် (၈)လုံး၊

၃။ သမ္ပဋိစ္ဆိမ်း၌ စိတ်စေတသိက် (၁၁)လုံး၊

၄။ သန္တီရဏ၌ စိတ်စေတသိက် (သောမနဿဖြစ်သော်) (၁၂)လုံး၊

၅။ ဝုဋ္ဌော၌ စိတ်စေတသိက် (၁၂)လုံး၊

၆။ ဇော၌ (ဉာဏ်-ပီတိ ယှဉ်သော မဟာကုသိုလ်ဇော ဖြစ်သော်) စိတ်စေတသိက် (၃၄)လုံးစီ —
အသီးအသီး ရှိ၏။

၇။ တဒါရုံ၌လည်း အလားတူ (၃၄)လုံးစီ ရှိနိုင်၏။

(အကျယ်ကို နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ကြည့်ပါ။)

ဤသို့လျှင် နာမ်တရားတို့သည် စိတ္တက္ခဏ တစ်ခု တစ်ခု အတွင်း၌ ထိုက်သလို ယှဉ်တွဲ၍သာ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိကြ၏။ ယင်းစိတ္တက္ခဏ တစ်ခု တစ်ခု အတွင်း၌ အတူယှဉ်တွဲ ဖြစ်ကြသော နာမ်တရားတို့ကို - ဤကား ဖဿ၊ ဤကား ဝေဒနာ၊ ဤကား သညာ၊ ဤကား စေတနာ၊ ဤကား ဝိညာဏ် စသည်ဖြင့် တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ခွဲခြား စိတ်ဖြာ၍ မမြင်ဘဲ တစ်ခုတည်း တစ်စိတ်တည်းအဖြစ် မြင်ခဲ့သော် သမူဟဃန = နာမ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲ ဖုံးအုပ်ထားသည် ဖုံးအုပ်နေသည် မည်၏။

ယင်းနာမ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲကို - ဤကား ဖဿ၊ ဤကား ဝေဒနာ၊ ဤကား သညာ၊ ဤကား စေတနာ၊ ဤကား ဝိညာဏ် စသည်ဖြင့် (၈)လုံးရှိက (၈)လုံး၊ (၃၄)လုံးရှိက (၃၄)လုံးသော နာမ်တရားစုတို့ကို တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုနိုင် မြင်နိုင် သိမ်းဆည်းနိုင် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်လျှင် သမူဟဃန = နာမ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲ ပြိုသွားပြီ ဖြစ်၏။ နာမ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲ ဖျက်ဆီးနိုင်သည် မည်၏။

၃။ ကိစ္ဆဃန = နာမ်လုပ်ငန်းကိစ္ဆအတုံးအခဲ

ယင်းစိတ္တက္ခဏ တစ်ခုအတွင်း၌ အတူယှဉ်တွဲ ဖြစ်ကြသော နာမ်တရားစုကို နာမ်ကလာပ်ဟု ခေါ်၏။ ယင်း နာမ်ကလာပ် တစ်ခု တစ်ခု အတွင်း၌ တည်ရှိသော နာမ်ပရမတ္ထဓာတ်သား အသီးအသီးတို့၌ ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းကိစ္စ အသီးအသီး ရှိကြ၏။ အသိစိတ်ဝိညာဏ်သည် အာရုံကို ရယူရာ၌ ပြဓာန်းသော ပဓာန ရှေ့သွားခေါင်းဆောင်ဖြစ်ခြင်း လုပ်ငန်းကိစ္စ (ပုဗ္ဗင်္ဂမရသ) ရှိ၏။ ဖဿသည် အာရုံနှင့် အသိစိတ်ကို ဆက်စပ် ပေးခြင်း အာရုံကို ပွတ်ချုပ်ထိခိုက်ခြင်း (သဃ်ဇူနရသ) လုပ်ငန်းကိစ္စ ရှိ၏။ ဝေဒနာသည် အာရုံ၏ အရသာကို အစဉ်ခံစားခြင်း (အနုဘဝနရသ) လုပ်ငန်းကိစ္စ ရှိ၏။ သညာသည် အာရုံကို နောက်ထပ်တစ်ဖန် သိဖို့ရန် အမှတ်

နိမိတ်ကို ပြခြင်း (ပုနသန္ဓာနနိမိတ္တကရဏရသ) လုပ်ငန်းကိစ္စ ရှိ၏။ စေတနာသည် ကြောင့်ကြဗျာပါရပြခြင်း (အာယူဟနရသ) လုပ်ငန်းကိစ္စရှိ၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် စိတ္တက္ခဏတစ်ခု တစ်ခု အတွင်း၌ အတူယှဉ်တွဲဖြစ်ကြသော နာမ်တရားတိုင်း နာမ်တရားတိုင်း၌ ကိုယ်ပိုင်လုပ်ငန်းကိစ္စ အသီးအသီး ရှိကြ၏။ ယင်းလုပ်ငန်းကိစ္စ အသီးအသီး ကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ မမြင်ခဲ့သော် ကိစ္စယန = နာမ်လုပ်ငန်းကိစ္စ အတုံးအခဲ ဖုံးအုပ်နေသည် မည်၏။ ဤကား ဖဿ၏လုပ်ငန်းကိစ္စ၊ ဤကား ဝေဒနာ၏ လုပ်ငန်းကိစ္စ စသည်ဖြင့် ကိစ္စလုပ်ငန်းရပ် အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုနိုင် သိမ်းဆည်းနိုင် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား ယူနိုင်သော် ကိစ္စယန = နာမ်လုပ်ငန်းကိစ္စ အတုံးအခဲ ပြိုသွားပြီ ဖြစ်၏။ နာမ်လုပ်ငန်းကိစ္စအတုံးအခဲကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်ပြီ ဖြစ်၏။ ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်သည် မည်၏။

၄။ အာရမ္မဏယန = အာရုံယူမှုအတုံးအခဲ

နာမ်တရားအားလုံးတို့သည် အာရုံယူတတ်သော သာရမ္မဏတရားချည်းသာ ဖြစ်ကြ၏။ သို့သော် ဝိပဿနာ နယ်၌ အရှုခံ နာမ်တရားနှင့် ရှုတတ်သော အာရုံယူတတ်သော နာမ်တရားဟု နှစ်မျိုး ရှိ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၆၂။) အရူပသတ္တကရှုနည်း၌ ရှုနေသော ဝိပဿနာစိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့် တစ်ဖန် ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုရန် တစ်နည်း ဆိုသော် ရှေးဝိပဿနာ မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်ကို နောက် ဝိပဿနာ မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ် အစဉ်ဖြင့် တစ်ဖန် ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ တစ်ဖန် ဘင်္ဂဉာဏ်ပိုင်းတွင်လည်း -

ဉာတဗ္ဗ ဉာဏဗ္ဗ ဥဘောပိ ဝိပဿတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၇၈။)

= ဉာတ အမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိအပ်သည့် ဒုက္ခသစ္စာတရား သမုဒယသစ္စာတရား ဟူသော သင်္ခါရတရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဉာဏအမည်ရသော ရှုနေသော ဉာဏ်ပြဓာန်းသော ဝိပဿနာ မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်ကိုလည်းကောင်း - ဤ ဉာတ-ဉာဏ နှစ်မျိုးလုံးကိုပင် ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြား ထားတော်မူ၏။

ထိုတွင် အရှုခံ နာမ်တရားဘက်၌ သန္တတိယန သမူဟယန ကိစ္စယနဟု ယနသုံးမျိုး ရှိသလို ရှုနေသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်ဘက်၌လည်း တစ်နည်း ရှုနေသည့် ဝိပဿနာ မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်ဘက်၌လည်း သန္တတိယန သမူဟယန ကိစ္စယနဟု နာမ်တုံးနာမ်ခဲ သုံးမျိုးရှိသည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ရှုနေသည့် ဝိပဿနာ မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်ဘက်၌ရှိသော နာမ်တုံးနာမ်ခဲသုံးမျိုးကိုလည်း ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီး၍ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် ရှုရမည်သာ ဖြစ်သည်။ တစ်ဖန် ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုရမည်သာ ဖြစ်သည်။ ထိုရှုနေသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကား တစ်နည်း ဝိပဿနာ မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်ကား ဝိပဿနာနယ်၌ အထူးသဖြင့် အာရုံယူတတ်သော တရားပင် ဖြစ်သည်။ သာရမ္မဏတရားပင် ဖြစ်သည်။ ထို ဝိပဿနာဉာဏ် ပြဓာန်းလျက် ရှိသော ဝိပဿနာ မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်ကို -

၁။ ဤကား မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဤကား ပထမဇော၊ ဤကား ဒုတိယဇော - ဤသို့စသည်ဖြင့် စိတ္တက္ခဏတစ် ခုစီ တစ်ခုစီကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ မမြင်ဘဲ ဝိပဿနာဉာဏ် သို့မဟုတ် ဝိပဿနာစိတ်တစ်ခု အဖြစ်ဖြင့်သာ မြင်ခဲ့သော် သန္တတိယနဟူသော နာမ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ ဖုံးနေသည် မည်၏။ ဤကား မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဤကား ပထမဇော၊ ဤကား ဒုတိယဇော - ဤသို့ စသည်ဖြင့် စိတ္တက္ခဏ တစ်ခုစီ တစ်ခုစီကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြား စိတ်ဖြာ၍ မြင်ခဲ့သော် ရှုနိုင်ခဲ့သော် သန္တတိယနဟူသော နာမ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီး နိုင်သည် မည်ပေသည်။ သန္တတိယန ပြုပြီ ဖြစ်ပေသည်။

၂။ တစ်ဖန် စိတ္တက္ခဏတစ်ခုတစ်ခု အတွင်း၌ တည်ရှိသော [မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၌ နာမ်တရား (၁၂)လုံး၊ ဇော အသီးအသီး၌ နာမ်တရား (၃၄)လုံး စသော] နာမ်တရားစုတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ် ဝိပဿနာစိတ် တစ်ခု အဖြစ်-ဖြင့်သာ မြင်ခဲ့သော် သမူဟယနဟူသော နာမ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲ ဖုံးနေသည် မည်၏။ စိတ္တက္ခဏတစ်ခု တစ်ခုအတွင်း၌တည်ရှိသော နာမ်တရားစုကို ဤကား ဖဿ၊ ဤကား ဝေဒနာ၊ ဤကား သညာ၊ ဤကား စေတနာ၊ ဤကား ဝိညာဏ်စသည်ဖြင့် တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုနိုင်ခဲ့သော် သိခဲ့သော် ဉာဏ်ဖြင့် မြင်ခဲ့သော် တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုနိုင်ခဲ့သော် သမူဟယနဟူသော နာမ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်သည် မည်ပေသည်။ သမူဟယနပြိုပြီး ဖြစ်၏။

၃။ တစ်ဖန် ယင်းစိတ္တက္ခဏတစ်ခုတစ်ခု အတွင်းရှိ နာမ်တရားစုတို့၏ လုပ်ငန်းကိစ္စရပ် အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ မသိခဲ့သော် မရှုနိုင်ခဲ့သော် ကိစ္စယနဟူသော နာမ်လုပ်ငန်းကိစ္စအတုံးအခဲ ဖုံးအုပ်နေသည် မည်၏။ ဤကား ဖဿ၏ လုပ်ငန်းကိစ္စ၊ ဤကား ဝေဒနာ၏ လုပ်ငန်းကိစ္စ၊ ဤကား သညာ၏ လုပ်ငန်းကိစ္စ၊ ဤကား စေတနာ၏ လုပ်ငန်းကိစ္စ၊ ဤကား ဝိညာဏ်၏ လုပ်ငန်းကိစ္စ - စသည်ဖြင့် လုပ်ငန်းကိစ္စရပ် အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုနိုင်ခဲ့သော် သိခဲ့သော် ဉာဏ်ဖြင့်မြင်ခဲ့သော် ကိစ္စယနဟူသော နာမ်တုံးနာမ်ခဲကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်သည် မည်ပေသည်။ ကိစ္စယနဟူသော နာမ်လုပ်ငန်းကိစ္စအတုံးအခဲ ပြိုပြီး ဖြစ်၏။

ထိုရှုနေသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်ဘက်၌ တည်ရှိသော သို့မဟုတ် ရှုနေသည့် ဝိပဿနာ မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်ဘက်၌ တည်ရှိသော သန္တတိယန သမူဟယန ကိစ္စယနဟူသော ယနသုံးမျိုးကိုကား အာရမ္မဏယနဟု အမည်တစ်မျိုးတည်းဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားသည်ဟု မှတ်ပါ။ ဝိပဿနာအရာ၌ အထူးသဖြင့် အာရုံယူတတ်သော သာရမ္မဏတရားကား ဝိပဿနာဉာဏ် သို့မဟုတ် ဝိပဿနာဉာဏ် ပြဇာန်းသော မနောဒွါရိက ဝိပဿနာဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်ပင် ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှင် နာမ်တရားတို့ဘက်၌ သန္တတိယန သမူဟယန ကိစ္စယနဟု ယနသုံးမျိုး ရှိ၍ ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ် ပြဇာန်းသော မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်ဘက်၌ အာရမ္မဏယန တစ်မျိုးသာ ရှိ၏။ ဤသို့ ခွဲခြားယူမှသာလျှင် နာမ်တရား၌ ယနလေးမျိုး အဓိပ္ပါယ် ရှင်းသွားမည်။

ဤသို့လျှင် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှင်အာရုံဖြစ်သော ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာ အမည်ရသော ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားဟူသော ဉာတတရားနှင့် ရှုနေသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်ဟူသော ဉာဏတရား - ဤနှစ်မျိုးလုံး၌ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ ဟူသော ရုပ်ယန နာမ်ယန အတုံးအခဲများကို ဉာဏ်ဖြင့် တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုပွားသုံးသပ်နိုင်ပါမှ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၌ ဖန်ဆင်းရှင် ပရမအတ္တနှင့် အဖန်ဆင်းခံရသော ဇီဝအတ္တ မရှိမှုကိုလည်းကောင်း၊ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၌ တစ်စုံတစ်ယောက်သော အတ္တ၏ အလိုအတိုင်း မဖြစ်မှု အနတ္တသဘောကိုလည်းကောင်း၊ မပျက်စီးဘဲ အကျိတ်အခဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအားဖြင့် တည်နေသည့် အတ္တမဟုတ်သည့် အနတ္တသဘောကိုလည်းကောင်း၊ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏမစဲ တသဲသဲ ပြိုပျက်နေသည့် သဘောကိုလည်းကောင်း ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်နေရမည် ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်နေရသောအခါ -

၁။ ဤဖြစ်ပေါ်နေသောသင်္ခါရတရားသည် တည်မှု ဌိကာလသို့ မရောက်ပါစေသတည်း။

၂။ တည်မှု ဌိကာလသို့ ရောက်ရှိနေသော ဤသင်္ခါရတရားသည် မဆွေးမြည့် မရင့်ရော်ပါစေသတည်း = မအိုပါစေသတည်း။

၃။ ဆွေးမြည့် ရင့်ရော် အိုမင်းခြင်းသို့ ရောက်ရှိနေသော ဤသင်္ခါရတရားသည် ပျက်ခြင်း ဘင်ကာလဖြင့် မပျက်စီးပါစေသတည်း - ဟု ဤသုံးမျိုးသော အရာဌာနတို့၌ တစ်စုံတစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ

အတ္တ၏ အလိုအတိုင်း ဖြစ်မှုသဘောကား မရှိသည်သာတည်း။ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၌ ထိုတစ်စုံတစ်ယောက် သော ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ အတ္တ၏ အလိုအတိုင်း ဖြစ်သော အခြင်းအရာမှ ဆိတ်သုဉ်းနေ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုသင်္ခါရတရားတို့သည် -

- ၁။ အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းခြင်း သုညတသဘောကြောင့်လည်း အနတ္တ မည်ပေသည်။
- ၂။ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၌ အစိုးတရ ပိုင်ဆိုင်သည့် သာမိပိုင်ရှင် အတ္တ မရှိခြင်း အနက်သဘောကြောင့်လည်း ထိုသင်္ခါရတရားတို့သည် အနတ္တ မည်ပေသည်။
- ၃။ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၌ တစ်စုံတစ်ယောက်သော အတ္တ၏ အလိုအတိုင်း ပြုလုပ်၍ ရနိုင်သောသဘော မရှိခြင်းကြောင့်လည်း ထိုသင်္ခါရတရားတို့သည် အနတ္တ မည်ပေသည်။
- ၄။ သာသနာပ အယူအဆ ရှိကြကုန်သောပုဂ္ဂိုလ်တို့ ကြံဆထားအပ်သည့် ဖန်ဆင်းရှင် ပရမတ္ထ (= ပရမအတ္တ)၊ အဖန်ဆင်းခံရသော ဇီဝအတ္တရှိ၏ဟု ယူသော အတ္တဝါဒနှင့် ထိပ်တိုက်ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သောကြောင့်လည်း ထိုသင်္ခါရတရားတို့သည် အနတ္တ မည်ပေသည်။ (အဘိ-၄-၂-၄၅။)

ဤကဲ့သို့သော အနတ္တဉာဏ်အမြင် ပေါ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာရေးအတွက် ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ်တို့ကို တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ယနအတုံးအခဲများကို ပြိုကွဲသွားအောင်ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် ရှုပွားသုံးသပ်ရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ ရှုပွားနိုင်သောအခါတွင်မှ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ မဖြစ်ခင်က မရှိခြင်း၊ ဖြစ်ပြီးနောက် မရှိခြင်းဟူသော မရှိခြင်းနှစ်မျိုးတို့၏ အလယ်၌သာ လျှင် အလွန်အလွန် တိုတောင်းလှသော ယာယီအခိုက်အတန့်အားဖြင့်သာ အနိစ္စအနေအထား ဒုက္ခအနေအထား အနတ္တအနေအထားအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော တရားများသာ ဖြစ်သည်ဟု ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်နိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။ အနတ္တရောင်ခြည်တော်သည်လည်း ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်တွင် တင့်တယ်စွာ ထွက်ပေါ်လာမည် ဖြစ်ပေသတည်း။

သို့သော် အချို့သော ဆရာမြတ်တို့ကား အထက်ပါ ကျမ်းဂန်အဆိုအမိန့်များကို လက်မခံနိုင်ဘဲ မူလပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာကို ကိုးကား၍ -

- ၁။ ရုပ်ဓာတ် တစ်လုံးကို ဝိပဿနာရှုရုံဖြင့်လည်း နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ရှိနိုင်၏။ နိဗ္ဗာန်ကို ရယူနိုင်၏။
- ၂။ နာမ်ဓာတ် တစ်လုံးကို ဝိပဿနာရှုရုံဖြင့်လည်း နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ရှိနိုင်၏။ နိဗ္ဗာန်ကို ရယူနိုင်၏။
- ၃။ ရုပ်ဓာတ်ဘက်ကလည်း တစ်လုံးမျှကို နာမ်ဓာတ်ဘက်ကလည်း တစ်လုံးမျှကို ဝိပဿနာရှုရုံမျှဖြင့်လည်း နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ရှိနိုင်၏။ နိဗ္ဗာန်ကို ရယူနိုင်၏ - ဟု အယူရှိတော်မူကြပြန်၏။

အကယ်၍ ဓာတ်တစ်လုံးကို ဝိပဿနာရှုရုံဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ရှိနိုင်၏ဟူသော အယူဝါဒကို လက်ခံခဲ့ပါမူ အထက်တွင် ရှင်းပြခဲ့သောရုပ်ယန နာမ်ယနဟူသော အတုံးအခဲများနှင့် ပတ်သက်သော အကြောင်းအရာဟူသမျှသည် အဓိပ္ပါယ်ကင်းမဲ့လျက်ပင် ရှိနေမည် ဖြစ်သည်။

ထိုအယူအဆ မှန်-မမှန်ကို အသင် ယောဂီသူတော်ကောင်း ကိုယ်တိုင် နှိုင်းချိန် ဝေဖန်နိုင်ရန် အတွက် သမ္မသနစာရခေတ် သုံးမျိုးနှင့် ဧကဒေသ = တစ်စိတ်တစ်ဒေသ အကြောင်းကို ဆက်လက်တင်ပြအပ်ပါသည်။

သမ္မသနစာရဇေတ် သုံးမျိုး

ဤအရာ၌ —

- (၁) ဘုရားအလောင်းလျာများ၊
- (၂) ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအလောင်းလျာများ၊
- (၃) သာဝကဗောဓိအလောင်းလျာများ၏ —

ဝိပဿနာရှုရာ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ကျက်စားရာနယ်မြေဖြစ်သော ရုပ်-နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားစုကို **သမ္မသနစာရဇေတ်** ဟူ၍လည်း ခေါ်၏။ အနိစ္စ-ဒုက္ခ-အနတ္တဟု ဆင်ခြင်သုံးသပ်တတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ကျက်စားရာ တရားအစုဟု ဆိုလိုသည်။ **ဝိပဿနာဘူမိ**ဟူ၍လည်း ခေါ်၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ဖြစ်ရာ တည်ရာ တရားအစုဟု ဆိုလိုသည်။ ထိုအလောင်းလျာသုံးမျိုးတို့၏ သမ္မသနစာရဇေတ် သုံးမျိုးကို အနုပဒသုတ္တန်ဋီကာတွင် ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထား၏။

ဗုဒ္ဓါနံ သမ္မသနစာရော ဒသသဟဿိလောကဓာတုယံ သတ္တသန္တာနဂတာ၊ အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓါ စ သင်္ခါရာတိ ဝဒန္တိ၊ ကောဋိသတသဟဿစက္ကဝါဠေသုတိ အပရေ။ တထာ ဟိ အဒ္ဓတ္တယဝသေန ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒနယံ ဩသရိတွာ ဆတ္တိသကောဋိသတသဟဿမုခေန ဗုဒ္ဓါနံ မဟာဝဇီရဉာဏံ ပဝတ္တိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ သသန္တာနဂတေဟိ သဒ္ဓိမဇ္ဈိမဒေသဝါသိ သတ္တသန္တာနဂတာ အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓါ စ သမ္မသနစာရာတိ ဝဒန္တိ၊ ဇေယျဒီပဝါသိ သတ္တသန္တာနဂတာတိ ကေစိ။ ဓမ္မသေနာပတိနောပိ ယထာဂုတ္တသာဝကာနံ ဝိပဿနာဘူမိယေဝ သမ္မသနစာရော။ (မ-ဋီ-၃-၂၇၅။)

အထက်ပါ ဋီကာ၏ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ်မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

၁။ **သမ္မာသမ္မောဓိ အလောင်းအလျာ** = ဘုရားအလောင်းတော်တို့သည် စကြဝဠာတိုက်ပေါင်း တိုက်တစ်သောင်းအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပွားတည်ရှိကြသည့် ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့ကို လည်းကောင်း အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓါမျိုး ဖြစ်သည့် သက်မဲ့ ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရားတို့ကိုလည်းကောင်း အနိစ္စ-ဒုက္ခ-အနတ္တလက္ခဏာယာဉ် သုံးချက် တင်၍ ဆင်ခြင်သုံးသပ်ရှုပွားတော်မူကြကုန်၏ဟု ဆရာမြတ်တို့ မိန့်ဆိုတော်မူကြသည်။

စကြဝဠာပေါင်း ကုဋေတစ်သိန်းအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပွားတည်ရှိကြသည့် ရုပ်-နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓါမျိုးဖြစ်သည့် သက်မဲ့ ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရားတို့ကိုလည်းကောင်း အနိစ္စ-ဒုက္ခ-အနတ္တ လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်တင်၍ ဆင်ခြင်သုံးသပ် ရှုပွားတော်မူကြကုန်၏ဟု အပရေသရာမြတ်တို့က မိန့်ဆိုတော်မူကြပေသည်။

ထိုကြောင့်ပင်လျှင် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ဟူသော ကာလသုံးပါး၏ အစွမ်းဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းသို့ ဉာဏ်တော်ဖြင့် သက်ဆင်း၍ ဘုရားရှင်တို့အား သို့မဟုတ် ဘုရားလောင်းလျာတို့ သန္တာန်၌ ကုဋေပေါင်း သုံးသန်းခြောက်သိန်းသော မဟာဝဇီရ ဝိပဿနာဉာဏ်တော်များ ဖြစ်ပွားတော်မူသော ဟူ၏။ စကြဝဠာ တစ်ခု တစ်ခု၌ သတ္တဝါ မည်မျှများစေကာမူ ထိုစကြဝဠာ တစ်ခု တစ်ခု အတွင်း၌ တည်ရှိသော သတ္တဝါအားလုံးတို့၏ သန္တာန်၌ တည်ရှိသော အဝိဇ္ဇာကို တစ်စု သင်္ခါရကို တစ်စု ဤသို့စသည်ဖြင့် စကြဝဠာ တစ်ခု တစ်ခု၌ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ် (၁၂)ခုရှိသဖြင့် (၁၂)စုပြု၍ ထိုပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ (၁၂)ရပ်တို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်စီတင်ကာ အသီးအသီး ရှုပွားသုံးသပ်တော်မူသဖြင့် စကြဝဠာကုဋေတစ်သိန်းအတွင်း၌ ကုဋေပေါင်း သုံးသန်းခြောက်သိန်းသော မဟာဝဇီရ ဝိပဿနာဉာဏ်တော် အမျိုးအစားများ ဘုရားအလောင်းလျာတို့ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပွားတော်မူရိုး ဓမ္မတာ ဟူ၏။